

Tillsammans mot ett hållbart Gävleborg 2030

Åtgärdsprogram för miljömålen i Gävleborgs län 2023–2030

Länsstyrelsen Gävleborg

Diarienummer 2539–2023

ISSN: 0284:5954

Författare: Länsstyrelsen Gävleborg

Bild omslag: Katarina Borg, Illustratör: Tobias Flygar

Innehållsförteckning

Om remissperioden och remisshanteringen	4
Inkomna remissvar	5
Inledande sidor, helheten och övriga synpunkter	7
Energi och klimat.....	46
Vatten	76
Biologisk mångfald, ekosystemtjänster och friluftsliv.....	101
Giffritt och cirkulärt samhälle	119

Om remissperioden och remisshanteringen

Tillsammans mot ett hållbart Gävleborg 2030 – Åtgärdsprogram för miljömålen i Gävleborgs län 2023–2030 var utställd på remiss 3 april till 30 september 2023. Remissversionen var ett resultat av en process som involverat många aktörer i länet och som pågått ett par år. Ett brett utskick gjordes till alla aktörer som medverkar i processen samt många andra. Här ingick kommuner, näringsliv, Region Gävleborg, Högskolan Gävle med flera. Alla hälsades välkomna att svara på remissen.

I remissmissivet framgick att Länsstyrelsen särskilt önskade svar från de som anges som huvudaktörer och medaktörer i programmets förslag till åtgärder. Vidare att Länsstyrelsen särskilt önskade svar på följande:

- Hur bedömer ni de åtgärder där ni anges som huvudaktör eller medaktör?
- Saknar ni någon åtgärd eller område ni bedömer bör finnas med och som är viktigt för miljöarbetet i Gävleborg?

Slutligen att Länsstyrelsen också välkomnade synpunkter på åtgärdsprogrammets övriga delar.

För ytterligare förankring och för att få in ytterligare synpunkter från olika aktörer, särskilt nyckelaktörer, genomfördes ett antal möten under remisstiden.

Länsstyrelsen erbjöd alla kommuner ett möte i kommunen för information och dialog om åtgärdsprogrammet. Sådana möten har hållits i Hudiksvall, Nordanstig och Gävle.

Under maj inbjöd Länsstyrelsen samma aktörer som fått remisen till möten för de fyra olika temana på slottet i Gävle, för- och eftermiddag två dagar. Distansdeltagande var också möjligt vid dessa möten. Vart och ett av dessa möten samlade 40–50 personer. Mötena dokumenterades och vad som framkom har vägts in i slutarbetet med åtgärdsprogrammet och blir till nytta i genomförandet.

Särskilda möten ordnades också med:

- Biosfärsområdena Nedre Dalälven och Voxnadalen
- Högskolan i Gävle
- Handelskammaren
- LRF
- Region Gävleborg
- Skogsstyrelsen
- Svenska kraftnät
- Trafikverket
- Uppsala stift

Under remisstiden har åtgärdsprogrammet löpande tagits upp i Miljöforum, det samverkansorgan på operativ nivå där Region Gävleborg, kommunerna, Högskolan och Länsstyrelsen ingår. Former för överenskommelse, uppföljning och samverkan i genomförandet har diskuterats då.

31 yttranden inkom på remissen, varav två internt från länsstyrelseenheter, se inkomna remissvar under nästa rubrik.

Under oktober skedde remissbehandling på Länsstyrelsen, där ett flertal sakkunniga engagerades. Längre fram i denna rapport framgår alla remissvar och kommenteras alla inkomna synpunkter och framgår hur de i förekommande fall beaktats. Sammantaget har remissvaren resulterat i många justeringar och kompletteringar, inte minst i bilagan där beskrivningen av åtgärderna utvecklas. Smärre justeringar och uppdateringar har därutöver gjorts där Länsstyrelsen bedömt det befogat.

Den 20 november beslutade Landshövdingen att lägga fast slutlig version av åtgärdsprogrammet. Utöver huvuddokumentet publicerades bilagan med åtgärderna i utvecklad form och remissammanställningen som egna rapporter.

Under våren och hösten planerades också den konferens i Söderhamn den 30 november där det nya åtgärdsprogrammet lanseras.

Inkomna remissvar

1. Mellanskog (genom hållbarhetsamordnare)
2. Gävle Energi (genom vice VD)
3. Hofors kommun (genom kommunstyrelsen)
4. Söderhamns kommun (genom kommunstyrelsen)
5. Bollnäs kommun (genom kommunstyrelsen)
6. Vänsterpartiet (genom distriktsstyrelsen Gävleborg)
7. Mitt Sverige Vatten & Avfall/ Nordanstig Vatten AB (genom VA-strateg)
8. Gävle kommun (genom KS samhällsbyggnadsutskott)
9. Vattenfall (genom fastighetsrättslig specialist) – ingen synpunkt
10. Sametinget (genom tf. avdelningschef) – ingen synpunkt
11. Skogsindustrierna (genom miljöpolicyansvarig) – ingen synpunkt
12. Region Gävleborg (genom regionstyrelsen)
13. Ljusdals kommun (genom kommunstyrelsen)
14. Omställning Gävle (genom ordförande)
15. Trafikverket (genom utredare Planering Region Mitt)
16. Ockelbo kommun (genom kommunstyrelsen)
17. Gästrike Återvinnare (genom direktionen)
18. Ovako (genom director and head of EHS and Production Support)
19. Hudiksvalls kommun (genom kommunstyrelsen)
20. LRF Gävleborg (genom ordförande LRF Gävleborg)
21. Naturskyddsföreningen Ljusdal (genom ordförande)
22. Naturskyddsföreningen Gävleborg (genom ordförande)
23. SBMI - Sveriges Bergmaterialindustri (genom VD och hållbarhetschef)
24. Nordanstigs kommun (genom miljö- och klimatstrateg)

25. Sandvikens kommun (genom kommunstyrelsen)
26. Högskolan i Gävle (genom rektor)
27. Skogsstyrelsen (genom skogskonsulent)
28. Ovanåkers kommun (genom kommunalråd)
29. Gästrike vatten AB (genom Kommunikation och Externa relationer)
30. Internt remissvar Social hållbarhet
31. Internt remissvar Landsbygd och tillväxt

Inledande sidor, helheten och övriga synpunkter

Vem/ Justering Klar	Synpunkt	Åtgärd av länsstyrelsen
3. Hofors kommun	Övergripande anser kommunkontoret att det är ett gediget arbete som ligger bakom denna remissversion och med ett antal förtydliganden kan programmet vara ett stöd i arbetet mot ett hållbart Gävleborg.	Synpunkten föranleder ingen justering
3. Hofors kommun	Det finns dock en otydlighet i vad som är tvingande i planen och det saknas en generell beskrivning av den process som krävs för att genomföra åtgärderna, liksom tydliga förväntningar på länets kommuner. Kommunkontoret konstaterar att Länsstyrelsen inte kan kräva ett genomförande av länets aktörer, däremot skulle det underlätta för Hofors kommun om en förväntansnivå kunde anges. En beskrivning av processen för genomförandet och förväntningar på respektive kommun bör därför förtydligas.	<u>Synpunkten föranleder justering i Avsnitt 3.3.</u> I avsnittet om huvudaktör och medaktör framgår förväntningar. Kommunerna är huvudaktör i många åtgärder. Beskrivningen i avsnitt 3.3 kompletteras med en beskrivning av kommunernas roll och möjligheter. Detta program ska bidra med struktur och prioriteringar i arbetet. Då åtgärdsprogrammet är fastlagt påbörjas ett arbete där detta kommer diskuteras med berörda aktörer bland annat inom Miljöforum Gävleborg.
3. Hofors kommun	Kommunkontoret konstaterar att åtgärdspaketet är oerhört omfattande. Det är därför utmanande att få en fullgod överblick och bedöma om genomförandet är möjligt och i så fall inom vilken tidsram. Kommunkontoret anser att det viktiga för genomförandet är att åtgärderna kan vävas in i verksamhetens ordinarie verksamhetsplanering för tillsättning av personalresurser och budget.	Synpunkten föranleder ingen justering Det förväntas inte att alla kommuner arbetar med alla åtgärder där kommunerna anges som ansvariga. Länsstyrelsen instämmer att det är lämpligt att de åtgärder kommunen kommer att arbeta med tas med i ordinarie verksamhetsplanering.
3. Hofors kommun	Kommunkontoret bedömer att Hofors kommun inte har personella eller ekonomiska förutsättningarna	Synpunkten föranleder ingen justering

	<p>att ta tag i alla åtgärder samtidigt. Det skulle vara bra att klassa åtgärderna exempelvis enligt allvarlighetsgrad och möjligheter till synergieffekter, för att sedan rangordna i vilken ordning de bör hanteras, ex på kort, medellång eller lång sikt.</p>	<p>Det förväntas inte att alla kommuner arbetar med alla åtgärder där kommunerna anges som ansvariga. Att prioritera åtgärderna ytterligare är en god tanke, men detta kommer inte göras i detta skede då frågan inte ställts i remissen. Den Gap-analys som tagits fram har utgjort underlag för framtagande av åtgärderna.</p>
3. Hofors kommun	<p>Kommunkontoret delar VGS uppfattning att skrivningarna kring rapportering är otydlig. Det är oklart om rapporteringen i Åtgärdswebben är tvingande eller inte. Rapporteringskravet bör förtydligas om skrivningarna ska kvarstå. Vi förstår att Länsstyrelsen gärna ser att investeringen i Åtgärdswebben betalar sig genom att den används. Samtidigt tar förslaget inte hänsyn till den verklighet vi som liten kommun lever i med höga krav på rapportering till andra. Av alla rapporteringskrav är åtgärdsprogrammet endast en bland flera rapporteringar som ska göras.</p> <p>Kommunkontoret vill avslutningsvis hänvisa till VGS samlade yttrande.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Avsnitt 3.1 och 3.6.</u></p> <p>Länsstyrelsen har förståelse för synpunkten. Ambitionen är att denna rapportering inte ska leda till merarbete utan bli en del i Regional årlig uppföljning av miljömålen. Avsnitt 3.1 och 3.6 förtydligas med formerna för rapportering.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>Att ha två eller flera huvudaktörer för åtgärderna i programmet kan bli ett problem när det kommer till ansvarsfrågan. Det bör finnas en huvudaktör, alternativt att det tydligt framgår hur ansvaret är fördelat om fler huvudaktörer anges.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Avsnitt 3.1.</u></p> <p>Länsstyrelsen har förståelse för synpunkten, men väljer att flera huvudaktörer kvarstår då det ingått i remissen. Delat ansvar kan ge ökat engagemang och möjlighet att involvera mer resurser. Huvudaktörerna är ansvariga för att rapportera in uppföljning i Åtgärdswebben under respektive åtgärdsområde. I genomförandet behöver en dialog ske dem emellan i de fall en åtgärd har flera</p>

		huvudaktörer. Justerat i sista stycket 3.1. " <i>Flera av åtgärderna har mer än en huvudaktör. I de fallen behöver huvudaktörerna ha dialog om ansvaret i genomförandet.</i> "
4. Söderhamns kommun	Det finns svårigheter för kommunala verksamheter att hålla reda på de olika regionala strategiska program och handlingsplaner som är relevanta för varje temaområde. Viktigt är därför att Länsstyrelsen har det övergripande regionala ansvaret för att hålla ihop regionala strategier, planer och åtgärdsplaner och kommunen ser det som positivt att detta finns upptaget som en åtgärd	Synpunkten föranleder ingen ändring
4. Söderhamns kommun	För flertalet åtgärder saknas information gällande kostnader och finansiering, alternativt att det står att finansiering kan komma att krävas men inte beskrivet hur detta ska ske. Att observera är att även om finansiering kan ordnas så kan ändå resursbrist i form av personal- eller kompetensbrist uppstå och vara avgörande för om åtgärden kan genomföras eller inte.	<u>Synpunkten föranleder justering i avsnitt 3.4 samt i bilagan.</u> Rubrik justerad i kap 3.4. Från finansiering till "kostnad och finansiering". I bilagan kommenteras kostnad och finansiering för respektive åtgärd. Länsstyrelsens ambition är den samverkan som åtgärdsprogrammet syftar till ska bidra till resurseffektivitet i genomförandet.
4. Söderhamns kommun	Söderhamns kommun har en rad planer och strategier som bidrar till genomförande av miljömålen. Det är främst åtgärder i den lokala kretsloppsplanen och kommande plan för energi och klimat som berör samtliga verksamheter i kommunkoncernen. Dessa lokala åtgärder ligger väl i linje med de åtgärder som föreslås i den regionala åtgärdsplanen och kommunen välkomnar de förslag som finns om att vara huvudaktörer och medaktör i någon form för flertalet åtgärder.	Synpunkten föranleder ingen justering
4. Söderhamns kommun	Söderhamns kommun har en ambition att integrera hållbarhetsfrågor i ordinarie verksamhet inklusive styrdokument och budgetprocesser. När det gäller	Synpunkten föranleder ingen justering

	<p>åtgärder kopplade till barn och elever är det förskolans och skolans styrdokument som i första hand styr vad undervisningen ska innehålla. Kommunen har också styrdokument kopplade till arbete med välfärd som exempelvis vård och omsorg samt hemtjänst. Flera av de regionala miljöåtgärderna är relevanta för dessa kommunala verksamheter. Det finns samtidigt en oro för att ökade kostnader i arbetet med omställning, exempelvis av transporter, ska leda sämre kvalitet i kärnuppdragen.</p>	
4. Söderhamns kommun	<p>I Söderhamns kommun arbetar sektorer och bolag redan idag utifrån ett kommunövergripande sätt med klimatanpassning, konsumtion (upphandling, kretsloppsplan) och samhällsplanering. Kommunen noterar dock att det fjärde tvärperspektivet i programmet, kulturmiljöer, inte får så stort utrymme bland åtgärderna i åtgärdsprogrammet. Söderhamns kommun har en inriktning i översiktsplanen som handlar om att ta fram en kulturmiljöplan.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i avsnitt 2.5. Samt ny övergripande åtgärd</u> <u>Samhällsplanering och kompletteringar om kulturmiljö i flera åtgärder bland annat EK1.5.</u></p> <p>Länsstyrelsen instämmer att kulturmiljöperspektivet behövde stärkas jämfört med remissversionen och har kompletterat med detta på flera ställen.</p>
4. Söderhamns kommun	<p><u>Kommunala planer och strategier som bidrar till miljömålen</u></p> <p>Kretsloppsplan</p> <p>VA-plan</p> <p>Plan för energi och klimat (på remiss)</p> <p>Trafikplan (under framtagande)</p> <p>Plan för grönplanering (under framtagande)</p> <p>Dagvattenstrategi</p> <p>Träbyggnadsstrategi</p> <p>Strategi för utbyggnad av laddplatser för elfordon, samt tankställen för förnybara drivmedel</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p>
4. Söderhamns kommun	<p>1.4 (s 16) Åtgärdsprogrammets koppling till andra relevanta strategier och handlingsplaner</p> <p>Listan för vatten bör kompletteras med <i>Regional handlingsplan - Komplement till Regional</i></p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering enligt förslag</u> <u>Handlingsplan inlagd i tabell 1.4 och under</u> <u>Tema vatten</u></p>

	<i>vattenförsörjningsplan för Gävleborgs län.</i>	Handlingsplanens namn är: Regional handlingsplan för en trygg och hållbar dricksvattenförsörjning
4. Söderhamns kommun	<p>3.6 (s 35) Länsstyrelsens roll under programperioden</p> <p>Kommunen önskar ett förtydligande kring på vilket sätt Länsstyrelsen avser utgöra en aktiv och stöttande roll under programperioden. Vidare så anser kommunen att mer handfasta råd och riktlinjer skulle vara av betydelse.</p> <p>Under rubriken <i>Effektuppföljning, aktualisering och revidering av programperioden 2023-2030</i> framgår att Länsstyrelsen åtar sig att årligen sammanställa uppföljningen av åtgärderna som rapporterats in i Åtgärdswebb och utifrån det göra en övergripande uppföljning. Kommunen vill framföra att den kontinuerliga uppföljningen och dess återkoppling är mycket viktig för att inte tappa tempo i åtgärderna.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Avsnitt 3.1.</u></p> <p>Länsstyrelsen instämmer i synpunkterna. Avsnitt 3.1 och 3.6 förtydligas med formerna för uppföljning.</p> <p>Länsstyrelsen har försökt beskriva sin roll under kap 3.6. Hur länsstyrelsen mer i detalj kan stötta olika åtgärder är en fråga för genomförandet.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>Generellt</p> <p>Var hanteras luftkvalitet i programmet? Länets kommuner är med i Östra Sveriges Luftvårdsförbund som hjälper kommunerna med övervakning, analyser och beskrivningar av luftkvalitet, i syfte att miljö kvalitetsnormer för luft inte ska överskridas och miljömålet för frisk luft ska nås. Problem kopplat till trafik och förbränning är relevant att arbeta med på regional och lokal nivå.</p>	<p><u>Synpunkten beaktas genom att luftkvalitet tas med i ny Åtgärd ÖS4.</u></p> <p>Länsstyrelsen hänvisar också till att flera åtgärder i Tema EK bidrar till bättre luftkvalitet.</p>
5. Bollnäs kommun	<p>Synpunkt för bilagan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Det bör finnas en röd tråd mellan åtgärderna och identifierade huvud-/medaktörer, exempelvis att samma aktörer som listas inom ett område, exempelvis mark och våtmarker, finns med under samtliga åtgärder som berör marker. - Samma med finansiering av åtgärder, enhetligt benämns under 	<p><u>Synpunkten om finansiering beaktas</u></p> <p>Rubriken finansiering och kostnad under varje åtgärd kompletteras.</p> <p>Gällande synpunkten om aktörer har alla aktörer vid remissomgången fått möjlighet att justera.</p>

	"Kostnad och finansiering" eller som exempelåtgärd.	
6. Vänsterpartiet	Remissen är bra och tydligt skriven i det stora hela och åtgärderna är för det mesta konkreta och ambitiösa även om vi ibland ser att uppföljningen kan vara lite svår att tyda. Ibland har uppföljningen väldigt konkreta och tydliga krav för att anses genomförd, till exempel att en åtgärdsplan ska vara framtagen. I andra fall räcker det med att en av de uppräknade åtgärderna är genomförda. Eftersom åtgärderna många gånger berör både små och stora aktiviteter så kan det alltså räcka med att ha gjort något litet för att åtgärden ska anses genomförd.	<u>Synpunkten beaktas genom att texten om uppföljning förtydligas i avsnitt 3.1 och 3.6. Text i bilaga rubrik uppföljning kompletterats för flera åtgärder.</u> Länsstyrelsen har förståelse för synpunkten och som en följd av remisshanteringen har förbättringar gjorts. Länsstyrelsens återkoppling av uppföljningen är ett tillfälle att konkretisera vad som skall vara uppnått. Många av åtgärderna är breda områden den årliga uppföljningen kommer visa om vi är på rätt väg och vad som genomförs.
6. Vänsterpartiet	Vi saknar också en ambitionshöjande del. Vi vet att en del kommuner och företag går före och ligger ganska långt framme vad gäller miljöarbetet. Där menar vi att det även måste finnas krav på att också de ska göra förbättringar i sitt miljöarbete under målperioden. Risken finns annars att de slår sig till ro och nöjer sig med det de redan har genomfört. Vi har inte några förslag på hur en sådan ambitionshöjning skulle kunna formuleras, men det vore bra med tydliga skrivningar om vikten av ett fortsatt arbete framåt.	Synpunkten föranleder ingen justering Åtgärdsprogrammets syfte är att bygga vidare och växla upp redan pågående arbete. Länsstyrelsen har också en revidering av programmet halvtid för att hålla uppe ambitionsnivån.
8. Gävle kommun	Gävle kommun anser att åtgärdsprogrammet för miljömålen går i linje med befintliga styrande dokument i Gävle kommun och ser positivt på att Länsstyrelsen möjliggör samverkan och informationsinsatser. Även omvärldsbevakning från andra län i dessa frågor efterfrågas.	Synpunkten föranleder ingen justering Länsstyrelsen har en löpande omvärldsbevakning för att hämta erfarenheter från andra län.
8. Gävle kommun	Det är viktigt att med åtgärdsprogrammet synliggöra det gap som finns för att uppnå miljömålen till år 2030, samt att	Synpunkten föranleder ingen justering Länsstyrelsen instämmer i

	Länsstyrelsen möjliggör samverkan mellan berörda aktörer för de åtgärder som listas i åtgärdsprogrammet.	kommentaren. Det är också anledningen till att en gapanalys och målbilder har tagits fram i arbetet. Regional årlig uppföljning av miljömålen samt fördjupad utvärdering av miljömålen är också viktiga underlag.
8. Gävle kommun	Programmet är ett åtgärdsprogram, men är samtidigt generellt. De åtgärder som föreslås bedömer Gävle kommun som viktiga att prioritera för att nå miljömålen i kommunen samt i hela Gävleborgs län.	Synpunkten föranleder ingen justering
8. Gävle kommun	Åtgärderna är övergripande och under dessa skulle det behöva läggas till en detaljeringsgrad för att få mer framdrift i genomförandet och möjliggöra en tydligare ansvarsfördelning. Detta skulle även underlätta uppföljningen av åtgärdsprogrammet.	Synpunkten föranleder ingen justering Synpunkten är god, men vi bedömer att detaljnivån som den är beskriven i detta dokument är tillräcklig för att kunna göra bra insatser och uppföljning på åtgärdsnivån. Länsstyrelsen listar ett antal exempel på insatser som blir en mer detaljerad nivå.
8. Gävle kommun	Flertalet åtgärder som är med i det föreslagna åtgärdsprogrammet för miljömålen återfinns även i Gävle kommuns beslutade program och planer. Att Länsstyrelsen planerar att följa upp åtgärderna i det länsstyrelsegemensamma IT-verktyget "Åtgärdswebb för miljömålen" kan ge struktur och förenkla kommunikationen om åtgärdsarbetet mellan samtliga aktörer. Dock är det viktigt att uppföljningen inte är resurskrävande, utan att den hänger ihop med det som redan följs upp. I Gävle kommun genomförs uppföljning i form av kommunens årliga Miljöbokslut, samt ytterligare uppföljningar inom respektive verksamhet. Det är viktigt att tydliggöra uppföljningsprocessen och kommunernas ansvar i dessa.	<u>Synpunkten föranleder justering i avsnitt 3.1 och 3.6.</u> Länsstyrelsen har förståelse för synpunkten. Ambitionen är att denna rapportering inte ska leda till merarbete utan bli en del i Regional årlig uppföljning av miljömålen. Avsnitt 3.1 och 3.6 förtydligas med formerna för rapportering.
8. Gävle kommun	Flera åtgärder kan hämtas in från Gävle kommun, i vissa fall kallas dessa för "mål" i Gävle kommuns	Synpunkten föranleder ingen justering

	<p>styrande dokument, men de innefattar en liknande nivå när det gäller hur övergripande åtgärden/målet är som ska uppnås. Vi hänvisar därför till Gävle kommuns styrande dokument; Miljöstrategiskt program, Färdplan för ett klimatneutralt Gävle och Kretsloppsplan Gävle kommun, samt Styrande dokument – Gävle kommun (gavle.se)</p>	<p>Länsstyrelsen tycker det är värdefullt med denna information. Detta kan vara värdefullt att få med framåt i arbetet.</p>
8. Gävle kommun	<p>I beskrivningen av framtagandet av åtgärdsprogrammet för miljömålen behöver processen över samarbetet med näringslivet och övriga externa aktörer utöver kommunerna tydliggöras.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Avsnitt 3.3.</u></p> <p>I avsnitt 1.5 om framtagandet av åtgärdsprogrammet visas hur länets aktörer har medverkat övergripande. Avsnitt 3.3 förtydligas om näringslivet och övriga aktörers roll och medverkan i arbetet.</p>
8. Gävle kommun	<p>Avseende resurser för genomförandet av åtgärdsprogrammet för miljömålen och det gap som Länsstyrelsen nämner att det ytterligare kommer att synliggöras i och med de åtgärder som behöver påbörjas, krävs det att Länsstyrelsen beskriver hur processen kring resurser kommer att drivas för att möjliggöra att fler åtgärder genomförs. Till exempel:</p> <p>Vad kommer Länsstyrelsen ta för roll i resursfrågan?</p> <p>Vilka resurser kommer Länsstyrelsen kunna bidra med utöver seminarier/nätverk/etc.?</p> <p>Åtgärderna är generellt kostnadsdrivande och kan bara till en mindre del täckas av extern finansiering, hur ska det tydliggöras och ska beslut om antagande som kommunalt dokument ske?</p> <p>Finns det möjlighet för Länsstyrelsen att samordna resursbehovet som krävs från aktörerna för det gap som finns för de åtgärder som ska genomföras och rapportera detta till en nationell nivå?</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i avsnitt 3.4 samt i bilagan.</u></p> <p>Rubrik justerad i kap 3.4. Från finansiering till <i>"kostnad och finansiering"</i>.</p> <p>I bilagan kommenteras kostnad och finansiering för respektive åtgärd.</p> <p>I avsnitt 3.6 framgår att länsstyrelsen aktivt skall bidra till genomförandet av åtgärderna länsstyrelsen ansvarar för samt åtgärdsprogrammet i sin helhet. Länsstyrelsens ambition är den samverkan som åtgärdsprogrammet syftar till ska bidra till resurseffektivitet i genomförandet.</p> <p>Länsstyrelsen kommer under genomförandet förtydliga vad detta innebär i detalj. Inklusive de frågor som tas upp i yttrandet.</p>

	<p>Finns det möjlighet för Länsstyrelsen att driva några av åtgärderna, eller driva resursinhämtningen i några av åtgärderna samt hitta lösningar för finansiering av samverkansåtgärder? Exempelvis avseende att söka externa medel för finansiering för någon av åtgärderna?</p> <p>Gävle kommun ser ett behov av att få ytterligare stöd från Länsstyrelsen i åtgärdsarbetets genomförande med exempelvis; samordning av genomförande av åtgärder som ett flertal kommuner vill genomföra, potentiella möjligheter att gemensamt söka externa medel för åtgärder, samt att Länsstyrelsen kommunicerar tydligt vilka kompetenser de kan bidra med.</p>	<p>Miljöforum är en plats för hur arbetet kan samordnas och externt finansieras vid behov.</p>
12. Region Gävleborg	<p>Region Gävleborg ställer sig positiv till en fördjupad samordning med Länsstyrelsen inom ramen för den <i>Avsiktsförklaring om samverkan</i> som finns mellan Region Gävleborg och Länsstyrelsen Gävleborg.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Det är positivt att länsstyrelsen och regionen kan fortsätta samverka och nyttja sina respektive styrkor för att kunna bidra till en effektiv omställning.</p>
12. Region Gävleborg	<p>Åtgärdsprogrammet har valt att integrera flera hållbarhetsperspektiv för att nå upp till ambitionerna om odelbara hållbarhetsmål i linje med Agenda 2030, något som Region Gävleborg stödjer.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p>
12. Region Gävleborg	<p>Många av åtgärderna är ambitiösa och ligger i linje med den regionala utvecklingsstrategin (RUS) och Region Gävleborgs interna mål- och styrdokument, inkluderande bl.a. Trafikförsörjningsprogrammet och Miljöprogram 2023–2026 med tillhörande miljöledningssystem.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i tabeller där strategiska dokument listas. Avsnitt 1.4, 5.1 och kap 4</u></p> <p>De strategiska dokument som nämns har lagts in.</p>
12. Region Gävleborg	<p>Åtgärdsprogrammet skulle bli tydligare om rubriken exempel på åtgärder byter namn till exempel på insatser. Detta för att inte blanda ihop exemplen med själva åtgärden. Detta anser Region Gävleborg vara viktigt för att exemplen inte ska uppfattas som förpliktigande utan fungera som inspiration för tänkbart arbete i framtiden.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering enligt förslaget</u></p> <p>Det hade blivit fel i remissversionen. Nu ändrat enligt förslag</p>

12. Region Gävleborg	Flertalet åtgärder med beskrivning av nuläge och gapanalys är på en detaljerad nivå och hänvisar till pågående arbeten. Här behöver det finnas en balans mellan detaljnivå för att förstå hur frågan hanteras idag och den huvudsakliga riktningen framåt för att inte dokumentet ska upplevas som inaktuellt då mycket av det som pågår utvecklas i en snabb takt.	Synpunkten föranleder ingen justering Länsstyrelsen har förståelse för synpunkten, men väljer att låta texterna kvarstå. Då vi bedömer att de kan bidra till ökad förståelse för vad som behöver göras. Vid halvtidsrevidering av åtgärdsprogrammet kan dessa uppdateras.
12. Region Gävleborg	Region Gävleborg anser att många av de frågor som lyfts i programmet behöver lösas genom beteendeförändringar på systemnivå. Beteendeförändringar berör alla delar av miljömålsarbetet och skulle få mer effekt om det fanns med som ett tvärperspektiv istället för att ligga inom temat cirkulär ekonomi.	<u>Synpunkten beaktas genom komplettering i Kap 4 och i övergripande åtgärder.</u> Hållbar konsumtion som mycket handlar om beteende är ett tvärperspektiv i åtgärdsprogrammet. Länsstyrelsen har valt att inte lägga in ytterligare tvärperspektiv än de fyra som finns med i programmet. Agenda 2030 ska ses som ett övergripande perspektiv. I de övergripande åtgärderna betonas vikten av beteendeförändring för att beakta synpunkten ytterligare. Mening inlagd under ÖS1, ÖS2, ÖS4? Nuläge och gapanalys: <i>"Ledarskap, delaktighet och beteendeförändringar är också viktiga aspekter för att lyckas i omställningen"</i> .
12. Region Gävleborg	I de fall där X-trafik benämns som aktör bör det ändras till Region Gävleborg då X-trafik är en avdelning under Region Gävleborg.	<u>Synpunkten föranleder justering enligt förslag.</u>
13. Ljusdals kommun	Ljusdals kommun välkomnar att Länsstyrelsen har tagit fram ett gediget och väl genomarbetat åtgärdsprogram för miljömålen i Gävleborgs län. Ljusdals kommun bedömer att merparten av de	Synpunkten föranleder ingen justering Det förväntas inte att alla kommuner arbetar med alla åtgärder där kommunerna anges

	<p>åtgärder som föreslås och berör kommunens arbete i egenskap av huvudaktör och medaktör är både rimliga, bra utifrån behoven som är identifierade i gapanalysen, och möjliga att uppnå. Då åtgärdsförslagen är många och resurserna hos en liten kommun är begränsade, skulle Ljusdals kommun gärna se att Länsstyrelsen föreslår en prioriteringsordning bland åtgärderna på såväl nivå 1 som nivå 2. Det för att hjälpa kommunerna att i sig, i egenskap av aktör, prioritera sitt arbete med åtgärderna.</p>	<p>som ansvariga. Att prioritera åtgärderna ytterligare är en god tanke, men detta kommer inte göras i detta skede då frågan inte ställts i remissen. Den Gap-analys som tagits fram har utgjort underlag för framtagande av åtgärderna.</p>
13. Ljusdals kommun	<p>Strukturen upplevs som något svårnavigerad och opedagogisk. Exempelvis ligger Hållbar konsumtion, liksom Cirkulär och biobaserad industri och Cirkulära flöden i industrin, under temaområde Energi och klimat. Dessa områden kan ha flera skärningspunkter med temaområdet Cirkulärt och giffritt samhälle och skulle lika gärna kunna ligga under det temaområdet, som överlag upplevs som tunt. Det finns dessutom ett tvärperspektiv som är konsumtion. Detta kan med fördel renodlas så att strukturen blir mer lättöverskådlig. Hur tvärperspektiven kopplar an till temaområdena beskrivs (kapitel 2.5), men det skulle behöva göras tydligare, liksom att en sammanfattning av vilka områden de berör och hur är önskvärt.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i tema Giffritt och cirkulärt och i bilaga i form av hänvisning.</u></p> <p><u>Komplettering avsnitt 2.5</u></p> <p>Länsstyrelsen har förståelse för synpunkten, men då området cirkulärt och giffritt under energi och klimat också omfattar viktiga klimat och energifrågor som kopplar an till Energi och klimatstrategin kvarstår de på samma plats i dokumentet. Men temat Giffritt Cirkulärt kompletteras med en hänvisning till dessa åtgärder och dess betydelse för arbetet med cirkulär ekonomi.</p> <p>Beskrivningen av tvärperspektiven utvecklas i avsnitt 2.5.</p> <p>Sammanfattning av vilka områden tvärperspektiven berör görs ej, då de finns att läsa i bilagan.</p>
13. Ljusdals kommun	<p>I kapitel 2.3 och figur 8 hade det varit bra att även synliggöra kopplingen mellan varje temaområde och de Agenda 2030 mål som de kopplar till/hjälper till att uppfylla. I Ljusdals kommun styr Agenda 2030 all</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Länsstyrelsen har förståelse för synpunkten, men den föranleder ingen justering. I bilagan</p>

	verksamhetsplanering, så ett ännu tydligare synliggörande av detta hade hjälpt till då åtgärdsprogrammet ska implementeras lokalt.	beskrivs emellertid vilka agenda 2030 mål som respektive åtgärd främst kopplar till.
13. Ljusdals kommun	Liknande kommentaren ovan vore det bra att få ta del av den kartläggning som gjorts av synergier och målkonflikter mellan åtgärdsprogrammet och Agenda 2030. Kapitel 2.8 och figur 12 visar endast en sammanfattande figur.	Synpunkten föranleder ingen justering I framtagandet av åtgärdsprogrammet påbörjades en sådan kartläggning. Arbete återstår att färdigställa materialet. Detta har inte prioriterats på grund av tidsbrist. Det kan dock bli aktuellt senare.
13. Ljusdals kommun	Termerna "åtgärder" och "satsningar" används om vartannat för det som beskrivs som "Nivå 1", till exempel i figur 10, figur 11 och i Bilaga 1. Det vore bra att se över så att det är samstämmigt genom programmet och bilagorna, annars kan det skapa förvirring vad som menas.	<u>Synpunkten föranleder justering till åtgärder på flera ställen</u>
13. Ljusdals kommun	Det är tydligt beskrivet vilka som ses som huvudaktör och medaktör (kapitel 3.1 och 3.2). För kommunen blir det här tydligt när kommunen anses vara huvudaktör och när kommunen anses vara medaktör. Det skulle även vara bra att tydliggöra vilken roll huvud- och medaktörer är tänkta att ha för respektive åtgärd i Bilaga 1, och hur förhållandet dem emellan kan se ut. Detta upplevs som något oklart för till exempel åtgärd EK2.1 Ek2.2, EK5.1 och EK 5.2.	<u>Synpunkten föranleder justering avsnitt 3.1</u> Tillagd text: <i>"I de fallen behöver huvudaktörerna ha dialog om ansvaret i genomförandet. Det kan även behöva ske dialog med medaktörerna om genomförandet"</i> .
13. Ljusdals kommun	Det är bra med tydliga kriterier för åtgärder på de olika nivåerna (kapitel 2.6).	Synpunkten föranleder ingen justering.
13. Ljusdals kommun	Gapanalysen (kapitel 2.2) är värdefull och en bra grund för fortsatta prioriteringar.	Synpunkten föranleder ingen justering.
13. Ljusdals kommun	Hur en eventuell revidering av programmet kan komma att ske är väl beskriven (kapitel 3.6).	Synpunkten föranleder ingen justering.
13. Ljusdals kommun	Åtgärder på nivå 1 presenteras utan inbördes ordning. Någon form av strategi eller prioritering mellan åtgärder på nivå 1 skulle vara bra för att hjälpa aktörerna inklusive	Synpunkten föranleder ingen justering Det förväntas inte att alla kommuner arbetar med alla åtgärder där kommunerna anges

	<p>kommuner att i sig prioritera bland dessa.</p>	<p>som ansvariga. Att prioritera åtgärderna ytterligare är en god tanke, men detta kommer inte göras i detta skede då frågan inte ställts i remissen. Den Gap-analys som tagits fram har utgjort underlag för framtagande av åtgärderna.</p>
14. Omställning Gävle	<p>I bilagorna, under åtgärd GC.1: Insatser för beteendeförändring står citat: <i>Vi vet att det är vårt sätt att leva som medför att vi hela tiden ökar energianvändningen och resursförbrukningen. Vi behöver ändra hur vi lever, men vi gör det inte. Kunskapsbrist och intressekonflikt är två orsaker till att vi inte väljer att leva hållbarare. Detta korta stycke är ett av de viktigaste i remissen och är relevant för alla fem tema-områden som remissen omfattar.</i></p> <p>Den omställning som krävs för att bromsa den negativa utvecklingen av klimat och miljö är omfattande och komplex. Allmänheten och civilsamhället behöver involveras i utredningar och beslutsprocesser på ett sätt som ger oss alla en reell möjlighet att påverka. Avgörande för om åtgärdsprogrammet ska kunna leda till förändring är därför att Länsstyrelsen, som huvudaktör, skapar och underhåller mötesplatser och forum där vi kan mötas. Det blir då extra viktigt att länsstyrelsen i sitt arbete bygger broar mellan aktörer och civilsamhälle.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Länsstyrelsen instämmer i medborgarnas och civilsamhällets betydelse och vikten av att dessa känner delaktighet och involveras i arbetet.</p>
14. Omställning Gävle	<p>Vi föreslår att Miljöforum Gävleborg får en särskild uppgift att driva mötesplatser där civilsamhället/allmänheten tillsammans med det offentliga samhället och företag möts kring åtgärder där allmänhet och föreningsliv är utpekade medaktörer i åtgärdsplanen.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering avsnitt 3.3 samt ÖS2 bilaga.</u></p> <p>Avsnitt 3.3 kompletteras med beskrivning av civilsamhällets och allmänhetens roll och betydelse.</p> <p>Åtgärd ÖS2 i bilaga kompletteras med exempel på insats. <i>"Skapa mötesplatser för allmänheten/medborgare och civilsamhället"</i>. Rubriken gapanalys</p>

		ÖS1 och ÖS2 kompletteras med text: <i>"Ledarskap, delaktighet och beteendeförändringar är också viktiga aspekter för att lyckas i omställningen".</i>
14. Omställning Gävle	I många fall är huvud- och medaktörer politiskt styrda organisationer. För att politiker ska våga fatta nödvändiga beslut, i linje med åtgärdsprogrammet, behöver de få ett starkt stöd från väljarna. För åtgärdsprogrammets genomförande blir det alltså fundamentalt att få allmänhetens (medborgarnas) förtroende, något som i förlängningen påverkar politiken.	Synpunkten föranleder ingen justering
14. Omställning Gävle	Ett verktyg som bör prövas där intressekonflikter är uppenbara tror vi är medborgarråd, som avsevärt skulle kunna öka förståelse och acceptans för åtgärder hos medborgarna.	Synpunkten föranleder ingen justering Länsstyrelsen har som framgått av tidigare kommentar förståelse för synpunkten om medborgarnas betydelse. Åtgärden ÖS2 kompletteras med ett exempel på insats för att betona vikten av detta. Att lägga till ytterligare åtgärd specifikt om medborgarråd görs dock inte då detta behöver utredas ytterligare.
14. Omställning Gävle	Ett antal forskare skriver i en debattartikel publicerad i Aftonbladet bl.a.: <i>Klimatkrisen är i dag en kris också för demokratin eftersom flertalet av våra folkvalda tycks stå handfallna inför uppgiften att se till att de klimatpolitiska målen uppnås, och att de beslut fattas som enligt Parisavtalet och den samlade vetenskapen är nödvändiga....Minst lika stort som behovet av ny energiteknik är vårt behov av nya demokratiska praktiker för att göra medborgarna delaktiga i att utforma de förändringar omställningen kommer att innebära, och att på ett acceptabelt och rättvist sätt fördela de åtgärder som krävs.....</i> Debattartikeln i sin helhet finns att läsa här:	Synpunkten föranleder ingen justering

	https://www.aftonbladet.se/debatt/a/abw2Q5/lyft-klimatet-med-ett-medborgarrad	
14. Omställning Gävle	Vi föreslår att Länsstyrelsen, ev. tillsammans med Högskolan i Gävles forskningsprogram Fairtrans, utforskar möjligheten att skapa ett medborgarråd med syfte att underlätta genomförandet av åtgärdsprogrammet. En ny åtgärd för detta bör skapas, där medborgarrådet kan diskutera och föreslå åtgärder där konfliktnivån gör det särskilt svårt att fatta (politiska) beslut.	Synpunkten föranleder ingen justering Länsstyrelsen har som framgått av tidigare kommentar förståelse för synpunkten om medborgarnas betydelse. Åtgärden ÖS2 kompletteras med ett exempel på insats för att betona vikten av detta. Att lägga till ytterligare åtgärd specifikt om medborgarråd görs dock inte då detta behöver utredas ytterligare.
14. Omställning Gävle	Åtgärd EK1.6 Ökad förnybar energiproduktion innehåller en tydlig sådan konflikt, där allmänhetens intressen tydligt ställs mot viljan att bygga ut vindkraften. Åtgärd BEF.1. Öka takten i bevarandet av länets skyddsvärda skogar och BEF.6 och 7 och EK 6.4 berör också de en tydlig konflikt mellan allmänhetens behov och intressen och skogsbrukets ekonomiska intressen.	Synpunkten föranleder ingen justering Länsstyrelsen har förståelse för synpunkten. Läs tidigare kommentar om medborgarnas betydelse.
14. Omställning Gävle	Vi har noterat att ansvaret för genomförandet ofta ligger på flera huvudaktörer. Detta tror vi inte gynnar genomförandet, då delat ansvar oftast leder till ett otydligt - eller inget - ansvar. De olika huvudaktörerna kan alltför lätt skjuta skulden för uteblivet resultat på den/de andra. Vi föreslår därför att för samtliga åtgärder utses endast en huvudaktör. Medaktörer kan och bör förstås vara flera.	<u>Synpunkten föranleder justering i Avsnitt 3.1.</u> Länsstyrelsen har förståelse för synpunkten, men väljer att flera huvudaktörer kvarstår då det ingått i remissen. Delat ansvar kan ge ökat engagemang och möjlighet att involvera mer resurser. I genomförandet behöver en dialog ske dem emellan i de fall en åtgärd har flera huvudaktörer. Justerat i sista stycket 3.1." <i>Flera av åtgärderna har mer än en huvudaktör. I de fallen behöver huvudaktörerna ha dialog om ansvaret i genomförandet.</i> "

14. Omställning Gävle	I Omställning Gävles arbete med remissen har ett stort antal förslag på åtgärder och arbetssätt diskuterats. Det avgörande för att remissens målbilder ska kunna uppfyllas är dock att samhälle, företag och allmänhet möts och tillsammans hittar fram till gemensam bild och gemensamma överenskommelser. I remissvaret försöker vi därför framför allt trycka på detta.	Synpunkten föranleder ingen justering Länsstyrelsen instämmer i behovet av gemensamma målbilder och överenskommelser och detta arbete har den ambitionen.
14. Omställning Gävle	I åtgärdsplanerna saknas satsningar på minskad energiförbrukning, elanvändning, naturresursuttag, boendeyta och konsumtion, trots den inledande slutsatsen i GC1 (se ovan).	Synpunkten föranleder ingen justering Åtgärd EK3.2 är exempel på minskad energianvändning och det är genomgående i ambition i programmet. En ny åtgärd ÖS4 om samhällsplanering har lagts till där resurseffektivitet tas upp.
14. Omställning Gävle	Åtgärdsplanen kopplar inte direkt mot specifika miljömål, det bör beskrivas i konkreta åtgärder för miljömålet. I åtgärder borde det finnas sätt att informera och engagera invånare för att göra en egen koldioxidbudget.	Synpunkten föranleder ingen justering Detta förslag tar Länsstyrelsen med sig i det fortsatta arbetet. Den årliga Miljömålsuppföljningen är sorterad per miljömål.
14. Omställning Gävle	En förutsättning för omställning är att civilsamhället vill ställa om. Det är då viktigt att länsstyrelsen, i sitt arbete med åtgärdsplanerna, involverar civilsamhället. Vi föreslår att åtgärdsplanerna i alla temaområden arbetas igenom så att civilsamhället i högre grad och tydligt blir medaktörer.	Synpunkten föranleder ingen justering Länsstyrelsen kan i detta skede inte lägga till civilsamhällesorganisationer men i de fall sådana synpunkter om tillägg av aktörer på specifika åtgärder inkommit i remissen har de beaktats.
14. Omställning Gävle	Berörda åtgärdsrubriker bör omformuleras så att det tydligt framgår om de avser mål eller åtgärder. Ett enhetligt uttrycksätt är att föredra. Hur kommer åtgärder att utformas? Kommer Länsstyrelsen skriva till exempel så här: "Tre gånger per år gör vi insatser för att informera"? Föreslagna åtgärder per tema formuleras ibland som mål i stället för som åtgärd. En åtgärd är något	Synpunkten föranleder ingen justering Länsstyrelsens avsikt är att åtgärdsrubrikerna ska läsas som åtgärder inte mål. Vissa rubriker skulle kunna formuleras bättre, men en sådan genomgång görs inte.

	<p>man gör, ett mål beskriver en framtida situation. Inom till exempel "Tema Övergripande styrning och samverkan" föreslås tre åtgärder; ÖS.1-3. Åtgärden ÖS.1 är formulerad som ett mål, ÖS.2 har en formulering som är svårtolkad och ÖS.3 är också formulerad som ett mål.</p>	<p>I bilagan finns en utförligare beskrivning av vare åtgärd.</p>
15. Trafikverket	<p>Åtgärder där Trafikverket är en av huvudaktörerna: Åtgärd EK1.5: Energi- och klimataspekter integreras i samhällsplaneringen och planprocesser, Åtgärd V.2.1: Återställande av den fysiska miljön i sjöar och vattendrag, Åtgärd BEF.4: Motverka spridning av invasiva främmande arter.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering enligt förslag</u></p>
15. Trafikverket	<p>Åtgärder där Trafikverket är en av medaktörerna: Åtgärd EK2.1: Hållbar och fossilfri godstransportregion, Åtgärd EK2.2: Säkerställ att invånare kan resa fossilfritt och transporteffektivt, Åtgärd EK2.3: Säkra fossilfri, tillgänglig och attraktiv kollektivtrafik, Åtgärd EK5.2: Cirkulära flöden i industrin, Åtgärd BEF.2. Öka takten i arbetet med ekosystemtjänster, Åtgärd BEF.5. Samverka mellan odlingslandskapets aktörer för att bevara och restaurera värdefulla ängs- och betesmarker i Gävleborgs län.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering enligt förslag</u></p>
16. Ockelbo kommun/Sandvikens kommun	<p>Genomförande av åtgärdsprogrammet</p> <p>Det finns en otydlighet i vad som är tvingande i planen och det saknas en generell beskrivning av den process som krävs för att genomföra åtgärderna, liksom tydliga förväntningar på länets olika aktörer. Även om Länsstyrelsen inte kan kräva ett genomförande av länets aktörer, kan en förväntan anges, till exempel att kommunerna förväntas genomföra nödvändiga åtgärder för att nå målen. Det vore bra om en beskrivning av process för genomförande och förväntningar på respektive aktör är bra om det beskrivs.</p>	<p>Synpunkten föranleder justering i Avsnitt 3.3.</p> <p>I avsnittet om huvudaktör och medaktör framgår förväntningar. Kommunerna är huvudaktör i många åtgärder. Beskrivningen i avsnitt 3.3 kompletteras med en beskrivning av kommunernas roll och möjligheter. Detta program ska bidra med struktur och prioriteringar i arbetet.</p> <p>Då åtgärdsprogrammet är fastlagt påbörjas ett arbete där detta kommer diskuteras med berörda aktörer bland annat</p>

		inom Miljöforum Gävleborg.
16. Ockelbo kommun/Sandvikens kommun	Åtgärds paketet är oerhört omfattande och det är svårt att få en överblick och bedöma om genomförandet är möjligt. Det viktiga för genomförandet är att åtgärderna kan vävas in i verksamhetens ordinarie verksamhetsplanering för tillsättning av personalresurser och budget.	Synpunkten föranleder ingen justering Det förväntas inte att alla kommuner arbetar med alla åtgärder där kommunerna anges som ansvariga. Länsstyrelsen instämmer att det är lämpligt att de åtgärder kommunen kommer att arbeta med tas med i ordinarie verksamhetsplanering.
16. Ockelbo kommun/Sandvikens kommun	För mindre kommuner kan det bli oerhört mastigt och troligen ogörligt att ta tag i alla åtgärder samtidigt. Det skulle vara bra att klassa åtgärderna ex enligt allvarlighetsgrad och möjligheter till synergieffekter, för att sedan rangordna i vilken ordning de bör hanteras, ex på kort, medellång eller lång sikt.	Synpunkten föranleder ingen justering Det förväntas inte att alla kommuner arbetar med alla åtgärder där kommunerna anges som ansvariga. Att prioritera åtgärderna ytterligare är en god tanke, men detta kommer inte göras i detta skede då frågan inte ställts i remissen. Den Gap-analys som tagits fram har utgjort underlag för framtagande av åtgärderna.
16. Ockelbo kommun/Sandvikens kommun	Roller Länsstyrelsen behöver synliggöra Miljömål och Åtgärdsprogram för miljömål i hög grad genom exempelvis besök i kommunernas Kommunfullmäktige men även genom handläggartreffar löpande i smalare frågor. Det blir svårt att uppnå miljömålen enbart genom frivillighet varför ett visst mått av tvång bör utredas för delar av Åtgärdsprogrammet. Länsstyrelsen som myndighet behöver visa vägen och visa på och synliggöra konsekvenserna när de kommer. Viktigt att poängtera att även om rådighet finns för åtgärderna kommer det krävas samverkan för att komma framåt med respektive åtgärd.	Synpunkten föranleder ingen justering Länsstyrelsen tar med sig synpunkterna i fortsatta arbetet. Begreppet aktör kvarstår även om länsstyrelsen förstår kommunens poäng.

	<p>Det lätt att tolka att en angiven huvudaktör också har huvudansvar för genomförandet och uppföljning varför intressent skulle kunna vara ett bättre begrepp. Intressenter är per definition de som påverkar eller påverkas av en åtgärd, strategi, plan, aktivitet och tema etcetera Om inte intressentbegreppet används behöver huvudaktör och aktör beskrivas tydligare.</p>	
16. Ockelbo kommun/Sandvikens kommun	<p>Översiktsplanering</p> <p>Dessa åtgärder behöver bakas in i hela Samhällsplaneringens och det är nog där den stora utmaningen ligger.</p> <p>Kommunen har ett ansvar att ta hänsyn till relevanta nationella och regionala mål, planer och program för hållbar utveckling i kommunen i översiktsplanen. Översiktsplanen är det viktigaste planinstrumentet för dialog och process kring miljömålen. Det är viktigt att Åtgärdsprogrammet fungerar som ett verktyg för att utveckla hanteringen av miljömålen i översiktsplaneringen och i arbetet med hållbar samhällsutveckling.</p>	<p>Synpunkten beaktas <u>genom att en ny övergripande åtgärd som samhällsplanering läggs till ÖS4.</u></p> <p>Länsstyrelsen instämmer i översiktsplaneringens och samhällsplanerings betydelse. Detta är också ett tvärperspektiv i åtgärdsprogrammet som skall beaktas genomgående. Dessutom läggs en ny åtgärd till för att ytterligare lyfta fram samhällsplaneringen i åtgärdsprogrammet.</p>
16. Ockelbo kommun/Sandvikens kommun	<p>Rapportering</p> <p>Det är oklart om rapporteringen i Åtgärdswebben är tvingande eller inte. Det hade varit önskvärt om Åtgärdsprogrammet hade tagit ett större grepp på hela processen – identifiera/revidera åtgärder under perioden, genomföra åtgärderna och rapportera för att identifiera/revidera åtgärder. Rapporteringen är viktig inte bara för att se om vi når miljömålen utan också för att skapa transparens och kommunikation kring Åtgärdsprogrammets olika delar och vad kommuner med flera gör.</p> <p>Förslaget är att en särskild åtgärd läggs till som avser att utveckla rapporteringen i en mer modern, effektiv och digitaliserad rutin som följer exempelvis nuvarande lagsstiftning, exempelvis Lag (2022:818) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data, vilket behöver ske på rätt sätt enligt givna standarder. Per definition är</p>	<p>Synpunkten föranleder <u>justering i Avsnitt 3.1 och 3.6.</u></p> <p>Länsstyrelsen har förståelse för synpunkten. Avsnitt 3.1 och 3.6 förtydligas med formerna för uppföljning och utveckling av denna.</p> <p>Länsstyrelsen beaktar dock inte förslaget att lägga till en ny åtgärd för uppföljning.</p>

	genomförda åtgärder och effekt data som ska ingå.	
16. Ockelbo kommun/Sandvikens kommun	<p>Klimatanpassning</p> <p>Det är önskvärt med förtydligande av klimatomställning och klimatanpassning. Gamla synder tvingar oss till klimatanpassning och klimatomställning minskar behovet av utökad klimatanpassning i framtiden. Ex anges klimatanpassning som tvärperspektiv i många åtgärder men det är inte tydligt vad som avses vara anpassningsåtgärden.</p> <p>Utveckla gärna ett stycke om klimatanpassning och en läsanvisning om var klimatanpassningsdelarna finns i åtgärdsplanen.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder tillägg i Avsnitt 2.5</u></p> <p>Avsnitt 2.5 om tvärperspektiv som ska beaktas kompletteras med ett stycke om klimatanpassning.</p>
16. Ockelbo kommun/Sandvikens kommun	<p>Kulturmiljöer</p> <p>Om kulturmiljövärden ska ställas mot ekonomiska och miljömässiga intressen är det viktigt att även kunskapsnivån om kulturmiljöernas betydelse höjs och konkretiseras. Därför borde åtgärderna även innefatta kunskapshöjande insatser kring kulturmiljövärden och kulturmiljövård.</p> <p>Kulturmiljöarbete borde vara en del av regionens hållbarhetsarbete.</p> <p>På ett nationellt plan så bedöms Riksantikvarieämbetets verksamhet ha en bred direkt påverkan på landets genomförande av Agenda 2030.</p> <p>De mest energibesparande och klimatvänliga besluten är inte sällan återbruk och att anpassa redan befintliga byggnader i stället för att bygga nytt.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder tillägg i Avsnitt 2.5 samt i några åtgärder i bilagan.</u></p> <p>Beskrivning av kulturmiljö som tvärperspektiv har utvecklats i avsnitt 2.5.</p> <p>Kulturmiljöperspektivet har också kompletterats i flera åtgärder.</p>
17. Gästrike Återvinnare	Titeln på åtgärdsprogrammet skulle kunna ändras till "Tillsammans för ett hållbart Gävleborg 2030"	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Länsstyrelsen förstår synpunkten, men väljer att behålla befintlig rubrik. Mot anger en riktning.</p>
17. Gästrike Återvinnare	Strukturen och upplägget av åtgärdsprogrammet skulle kunna ändras så att de delar som handlar om genomförande, styrning och åtgärder kommer tidigare. Vissa	<p><u>Synpunkten beaktas delvis.</u></p> <p>Kapitel 5 lyfts upp så det kommer före de andra</p>

	<p>delar som handlar om bakgrund och andra förklaringar skulle kunna läggas senare. Kapitel 3 <i>Genomförande och kapitel 5 Övergripande styrning</i> skulle med fördel kunna komma tidigare. Delar av kapitel 1 <i>Inledning</i> och kapitel 2 <i>Åtgärdsprogrammets byggstenar</i> skulle kunna läggas i ett senare kapitel.</p>	<p>temaområdena i programmet. Länsstyrelsen ser styrkor med de andra förslagen, men justerar inte utifrån detta.</p>
17. Gästrike Återvinnare	<p>Avsnitt 1.3 Syfte kan med fördel lyftas fram tidigt. Det är viktigt att beskrivningen av åtgärdsprogrammets syfte är tydligt. Åtgärdsprogrammet ska inte ta över något annat styrdokuments roll, men förstärka befintligt och komplettera det som behövs. Det är viktigt att det finns en samsyn, förankring och förståelse kring syftet, och att olika aktörer vet hur de ska förhålla sig till åtgärdsprogrammet.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Syftet tas upp i kap 1 och det finns med sammanfattningen. Länsstyrelsen instämmer i synpunkterna i övrigt.</p>
17. Gästrike Återvinnare	<p>Avsnitt 1.4 <i>Åtgärdsprogrammets koppling till andra relevanta strategier</i> och handlingsplaner skulle kunna kompletteras med relevanta kommunala strategier och handlingsplaner som Kretsloppsplaner, Miljöstrategiska program, Hållbarhetsprogram och liknande, för att adressera och inkludera det kommunala planeringsperspektivet.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Som följd av synpunkter från andra remissinstanser kompletteras avsnitt 3.3 med en beskrivning av kommunens roll och uppgifter. Här läggs till om kommunen roll att tillhandahålla strategier och program.</p>
17. Gästrike Återvinnare	<p>Kapitel 3 <i>Genomförande av åtgärdsprogrammet</i> beskriver framför allt olika aktörer. Det tar även upp åtaganden, finansiering och samverkan.</p> <p>Vi föreslår följande: Kapitlet skulle kunna kompletteras med fler aspekter av genomförande, till exempel en beskrivning av möjliga framgångsfaktorer.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Detta är en god idé men beaktas inte i detta skede av tidsskäl. Länsstyrelsen känner till att en sådan uppräknig av framgångsfaktorer finns med i kommunala kretsloppsplanerna.</p>
17. Gästrike Återvinnare	<p>I avsnitt 2.2 <i>Gapanalys</i> pekar ut de största utmaningarna och vägleder inriktningen under miljömålet God bebyggd miljö på sidan 26 står att "Samtliga kommuner har aktuella avfallsplaner och trenden för avfall går mot mer återbruk". Slutsatsen att "trenden för avfall går mot mer återbruk" är tveksam. Det pratas mycket om återbruk, men det finns hinder och utmaningar som gör att förflyttningen mot mer återbruk går</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i avsnitt 2.2</u></p> <p>Gap-analysen justeras så att bisatsen "och trenden för avfall går mot mer återbruk" utgår.</p>

	<p>trögt. Visst finns det goda exempel, men som helhet är vår bild att återbruk är en stor utmaning. Som skrivningen ser ut nu kan analysen ge intrycket att arbetet för mer återbruk går lätt, men så är inte fallet.</p> <p>Vi föreslår följande: Påståendet att "trenden för avfall går mot mer återbruk" skulle behöva nyanseras och konkretiseras med både exempel på framsteg och de utmaningar som finns.</p>	
17. Gästrike Återvinnare	<p>(Avser kap 5 i remissversionen)</p> <p>Kapitlet skulle kunna kompletteras med utförligare beskrivning av betydelsen av och utmaningarna i övergripande styrning och samverkan.</p> <p>Kapitlet skulle kunna adressera kopplingen till styrning av andra strategiska strategier och planer och hänvisa till avsnitt 1.4 <i>Åtgärdsprogrammets koppling till andra relevanta strategier och handlingsplaner</i></p>	<p><u>Synpunkten beaktas delvis</u></p> <p>En lista med regionala strategier på motsvarande sätt som i ämnesvisa temaområdena läggs till. Delar av det som i övrigt efterfrågas menar länsstyrelsen återfinns i de inledande kapitlen av åtgärdsprogrammet.</p>
19. Hudiksvalls kommun	<p>För merparten av åtgärderna anges kommunerna som huvudaktör. Kommunen arbetar sedan tidigare mer eller mindre med många av de åtgärder som anges. Åtgärderna berör flera av kommunens nämnder. Remissen har inte hunnit tas politiskt i respektive nämnd. Det gör att det är först inför åtagande med länsstyrelsen som kommunen tar ställning till om vi har möjlighet att arbeta med de respektive åtgärderna. Det gör att yttrandet främst handlar om komplettering eller delar som behöver justeras. Inget direkt om huruvida åtgärden är formulerad så att kommunen kan åta sig att genomföra åtgärden. För flera av åtgärderna saknas uppskattad kostnad och finansiering. Genomförande av åtgärder kommer att innebära kostnader för kommunen. Kostnader kan dock också komma att uppstå om åtgärderna inte genomförs. Finns statliga medel att tillgå för genomförande är det lättare att de blir av.</p>	<p>Synpunkten föranleder justering i avsnitt 3.4 samt i bilagan.</p> <p>Rubrik justerad i kap 3.4. Från finansiering till <i>"kostnad och finansiering"</i>.</p> <p>I bilagan kommenteras kostnad och finansiering för respektive åtgärd.</p> <p>Länsstyrelsen noterar kommunens information om sin hantering av ärendet.</p>
19. Hudiksvalls kommun	<p>Vi anser att åtgärdsprogrammet är omfattande då det totalt är 47</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p>

	<p>åtgärder där respektive åtgärd anger exempel på insatsområden kopplat till respektive åtgärd. Vi ser inte att det är något som saknas. Kommunerna omfattas som huvudaktör eller medaktör för 40 av dessa åtgärder och för att åtgärderna ska bli genomförda är det viktigt att det inte blir allt för många.</p>	
19. Hudiksvalls kommun	<p>Kommunen anser att åtgärdsprogrammet är väl genomarbetat och har tagits fram i bred förankring.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p>
19. Hudiksvalls kommun	<p>Det är bra att en gapanalys har genomförts för att peka ut de största miljöutmaningarna länet står inför och att dessa sedan har väglett i framtagande av fokusområden som åtgärdsprogrammet utgår ifrån. Bra att programperioden sträcker sig fram till 2030 i likhet med de globala målen och de nationella miljökvalitetsmålen.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p>
19. Hudiksvalls kommun	<p>Under punkt fem i stycke 1.3, sid 15 anges att en del av syftet med åtgärdsprogrammet är att det bidrar med en övergripande struktur i arbetet med miljö genom att tydligt koppla an till andra för miljömålen relevanta regionala strategier och handlingsplaner. Denna punkt bör kompletteras så den beskriver att även nationella strategier och planer kopplas till åtgärdsprogrammet.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Länsstyrelsen ser också att detta skulle vara bra, men prioriterar inte detta nu. I genomförandet kan eventuellt en sådan inventering genomföras om det efterfrågas.</p>
19. Hudiksvalls kommun	<p>Under punkten 3.6 beskrivs länsstyrelsens roll och hur ni tänkt agera. Komplettera med att prioritera arbete i början av programperioden för att få maximal fart i arbetet, då vi redan ligger långt efter och flera mål har en negativ trend så krävs en kraftig acceleration i arbetet. Viktigt också att länsstyrelsen i likhet med er roll i olika slags krisarbete axlar rollen att driva på arbetet för att öka vikten av angelägenhet i frågorna.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Länsstyrelsen noterar synpunkten och instämmer i denna.</p>
19. Hudiksvalls kommun	<p>När det gäller de olika fokusområdena så är det upplagt lite olika. För fokusområde vatten och biologisk mångfald finns en fördjupningstext av målbilden. Det saknas för de två andra fokusområdena. Vi ser inte syftet</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Processen för framtagandet av målbilderna har varit omfattande och många aktörer har varit</p>

	<p>med att ha dessa fördjupningstexter. Det är bättre att inte ha för mycket text. Miljömålen i sig är ju det som ska uppnås sedan har det skapats målbilder för respektive fokusområde och någon ytterligare beskrivning utöver målbilderna bidrar inte till åtgärdsprogrammet. I åtgärdsprogrammet ska fokus ligga på de framarbetade åtgärderna. Övriga texter kommer att läsas i liten utsträckning och tynger dokumentet.</p>	<p>involverade. Arbetet har sett olika ut i de olika temaområdena vilket gör att två är mer omfattande. En förändring av målbilden skulle kräva ytterligare förankring som tiden inte medger.</p> <p>Länsstyrelsen kan också se problematiken med för mycket beskrivande texter utöver själva åtgärderna, men i sammanfattningen lyfts det viktigaste fram.</p>
19. Hudiksvalls kommun	<p>S49 Stycket med åtgärder för övergripande styrning och samverkan borde lyftas fram före åtgärder kopplat till respektive tema. Orsaken till detta är att det är av största vikt att styrning och samverkan är på plats så snart det bara går. När de åtgärderna ligger sist i det omfattande dokumentet är det lätt att dessa åtgärder hamnar i skymundan.</p>	<p><u>Justerat enligt förslag</u></p>
19. Hudiksvalls kommun	<p>S 15 Åtgärdsprogrammets koppling till relevant regional strategi eller handlingsplan.</p> <p>För temaområde Energi och klimat saknas: Regional infrastrukturplan 2022 – 2033 för Gävleborgs län, Regionalt trafikförsörjningsprogram och cykelplan,</p> <p>För temaområde vatten saknas åtgärdsprogram för vattenförvaltning, det lyfts under temaområdet biologisk mångfald men inte under temaområde vatten.</p>	<p><u>Justerat enligt förslag</u></p>
19. Hudiksvalls kommun	<p>För respektive åtgärd finns listade exempel på åtgärder. I åtgärdsprogrammet på sid 31 anges att det listas exempel på insatser under respektive åtgärd. För att inte förvirra läsaren så är det bra om punkterna i slutet på varje beskrivning av respektive åtgärd i Bilaga 1 benämns: Exempel på insatser istället för exempel på åtgärder.</p>	<p><u>Justerat enligt förslag.</u></p>
20. LRF Gävleborg	<p>LRF vill först framföra att Länsstyrelsens förarbete med olika workshops har varit positivt. LRF har även haft dialogmöten med Länsstyrelsen och LRF:s</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Länsstyrelsen instämmer i vikten av</p>

	<p>förtroendevalda för att ta upp åtgärdsförslag som ligger nära jord- och skogsbruket.</p> <p>Vårt yttrande kommer därför att vara övergripande utan att gå in för mycket i detaljer. LRF menar att för ett lyckat miljömålsarbete framåt behövs att Länsstyrelsen tar initiativ till att bilda samverkansgrupp/-er inom det huvudområde som anges i förslaget till åtgärdsprogram.</p> <p>LRF vill svara på de frågor som ställs i missivet till remissen samt lämna ett antal andra synpunkter.</p>	<p>samverkan i genomförandet och kommer verka för det.</p>
20. LRF Gävleborg	<p>Vi ser oss inte som huvudaktör eftersom våra medlemmar måste ta ansvar själv för sitt företagande. Gävleborgs lantbrukare agerar på en konkurrensutsatt världsmarknad. Livsmedelsmarknaden präglas, för de flesta varor, av en prisbild utanför landet. Det gör att prispressen på producenterna är stor och varje kostnadsökning, hur liten den än kan tyckas vara, kan innebära att produktionen inte längre är konkurrenskraftig och riskerar att slås ut.</p> <p>LRF är däremot gärna medaktör i åtgärdsprogrammet och kan verka som en kanal mellan myndigheter och medlemmar och hjälpa till att informera om åtgärdsprogrammet. LRF vill gärna vara medaktör i temaområden "Energi och klimat", "Vatten" och "Biologisk mångfald, ekosystemtjänster och friluftsliv".</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering.</u></p> <p>I remissversionens åtgärder där LRF angetts som huvudaktör har de ändrats till medaktör.</p>
20. LRF Gävleborg	<p>Miljömålsarbete berör inte det faktum att det finns ett ökat globalt behov av livsmedel som gör att jordbrukets betydelse i länet kommer att öka i framtiden. En åtgärd i programmet borde därför vara att identifiera och vidta de åtgärder som behövs för att underlätta och öka lönsamheten för jordbruket i länet. Det kan vara regelförenklingar, prioriteringar av jordbruket när detta står mot andra intressen, avskaffande av avgifter och liknande. Det gäller både på läns- och kommunal nivå.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Länsstyrelsen instämmer i behovet värnande av jordbruksmarken och lokal livsmedelsproduktion.</p> <p>Det finns åtgärder som bidrar till detta. Bland annat Åtgärd EK4.2: Förbättra förutsättningarna för lokalproducerad mat med låga utsläpp.</p> <p>Parallellt med åtgärdsprogrammet kommer arbetet med livsmedelsstrategin och</p>

		dess handlingsplan att fortsätta.
20. LRF Gävleborg	<p>Senaste åren och även under detta år har det blivit tydligt att länets lantbrukare påverkas av klimatförändringar. Lantbruket kan göra åtgärder som bidrar till att miljömålen kan nås. LRF är övertygade om att länets bönder kan producera livsmedel och andra varor hållbart, effektivt och lönsamt.</p> <p>Lantbrukets miljöpåverkan är liten i jämförelse med produktion som sker i hårdare exploaterade områden i södra Sverige och i Europa. Vi menar att en ökad produktion av livsmedel i Gävleborg ska ses som en miljöåtgärd, både lokalt och globalt. LRF arbetar med satsningar för livsmedel och energi som väl överensstämmer med flera av åtgärdsförslagen både inom jordbruket och skogsbruket.</p> <p>Länets jord- och skogsbrukare äger och förvaltar en betydande del länets naturkapital. Ett kapital som till skillnad från många andra, kan brukas utan att förbrukas. LRF beslöt 2019 års Riksförbundsstämma att Riksförbundsstyrelsen skulle ta fram hållbarhetsmål för gröna näringar och januari 2020 togs beslut om nya hållbarhetsmål.</p> <p>Öka det gröna näringarnas klimatnytta</p> <p>Främja den biologisk mångfalden</p> <p>Öka de gröna näringarnas resurseffektivitet</p> <p>Öka lönsamheten och konkurrenskraften</p> <p>Öka jordbruks- och skogsproduktionen i Sverige</p> <p>Öka landsbygdens attraktionskraft</p> <p>LRF har även varit med att ta fram en färdplan för fossilfri konkurrenskraft för lantbruksbranschen.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Länsstyrelsen har tagit del av informationen från LRF.</p> <p>Avsnitt 2.5 har utvecklats kring näringslivets roll och betydelse som följd av andra remissynpunkter.</p>
20. LRF Gävleborg	<p>Slutord</p> <p>Ett aktivt och ekonomiskt bärkraftigt brukande av jord och skog är en</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p>

	<p>förutsättning för att nå målen och genomföra de åtgärder som finns i förslaget till Åtgärdsprogram för miljömålen i Gävleborgs län 2023–2030.</p> <p>Många av miljömålen berör och påverkar verksamheter inom jord, skog, trädgård och landsbygdens miljö. När åkermarken och skogen sköts finns förutsättningarna både för olika näringsverksamheter och att bevara värdefulla kulturmiljöer i länet. Naturresurserna för att producera livsmedel och biomassa måste utnyttjas så effektivt som möjligt.</p> <p>Inom LRF menar vi att miljöfrågorna alltid har varit viktiga i lantbruket. Det har gällt allt från att förvalta det öppna landskapet och den biologiska mångfalden till att minimera användningen av växtskyddsmedel och andra kemikalier. I de fall intressekonflikter uppstår mellan olika miljömål och åtgärder anser LRF det viktigt att våga prioritera.</p> <p>Förutsättningar för att hålla marken i hävd är ett aktivt jordbruk, som producerar livsmedel och energiråvara. Ökad efterfrågan på lokalt producerade livsmedel från såväl privata konsumenter som offentlig upphandling leder detta i rätt riktning. Åkermark utgör en mycket begränsad resurs varför varje beslut om exploatering eller annan användning av åkermark måste övervägas noga.</p> <p>Skogen och skogsbruket är en mycket viktig resurs i Gävleborg. LRF vill framhålla vikten av ett aktivt skogsbruk måste ske anpassat till skogstypen och hänsyn till naturvärden. De familjeägda skogsbruken driver ett hållbart skogsbruk som är naturanpassat, miljövänligt och socialt ansvarsfullt.</p>	<p>Länsstyrelsen har tagit del av informationen från LRF.</p>
<p>21. Naturskydds-föreningen Ljusdal</p>	<p>Inledning</p> <p>Naturskyddsföreningen i Ljusdal (NFL) lämnar följande synpunkter på Åtgärdsprogram för miljömålen i Gävleborg 2023–2030. Vi har valt att återge målbilden och de föreslagna åtgärder som beskrivs i åtgärdsprogrammet under</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Processen för framtagandet av målbilderna har varit omfattande och många aktörer har varit involverade. En</p>

	<p>respektive område, för att därefter lämna våra kommentarer på dessa.</p> <p>Summering av NFLs synpunkter</p> <p>Det är ett faktabaserat och väl genomgången material som ligger till grund för åtgärdsprogrammet. Detta faktaunderlag kring miljömålen bör användas brett för information och inspiration till åtgärder till såväl aktörer inom åtgärdsprogrammet som till allmänheten. Målbilderna är generellt bra, men i synnerhet för biologisk mångfald är vissa mål alltför vagt formulerade: "Öka takten i bevarandet av länets skyddsvärda skogar" – hur mycket och när? Skyddsvärda skogar försvinner hela tiden och här finns behov att agera kraftfullt och snabbt!</p> <p>Åtgärdsprogrammet baseras på olika nivåer, med många huvudaktörer och medaktörer. Detta riskerar att bli otydligt och ställer stora krav på Länsstyrelsens samordnings- och uppföljningsroll.</p> <p>Energi och klimat är ett område som givits mycket tyngd i åtgärdsprogrammet. Här vill vi betona vikten av att de informations-, integrations- och planeringsfrågor som gäller energi tydligt knyts till både klimat och miljö och biologisk mångfald. Risker är annars att detta kan leda till motstridiga effekter. Klimat och biologisk mångfald är lika viktiga områden och i högsta grad sammanlänkade.</p> <p>Området Biologisk mångfald, ekosystemtjänster och friluftsliv är ett kärnområde för Naturskyddsföreningen. Här förespråkar vi tätare samverkan mellan ideella organisationer och kommunerna. Vi tror även att ett aktivt arbete med upplysning till politikerna behövs.</p> <p>För att öka takten i bevarandet av länets skyddsvärda skogar (Åtgärd BEF.1) anser vi det är viktigt att Naturskyddsföreningen ges ett större inflytande över de frågor som omfattas av denna åtgärd. Som huvudaktörer anges nu utöver Länsstyrelsen endast skogsägare</p>	<p>förändring av målbilden skulle kräva ytterligare förankring som tiden inte medger.</p> <p>Beskrivningen av medaktör och huvudaktör har i kap 3 förtydligats till följd av andra remissinstansers synpunkter.</p> <p>Frågan om samhällsplaneringens betydelse lyfts ytterligare genom en ny övergripande åtgärd ÖS4 och genom utförligare beskrivningar av tvärperspektiven.</p>
--	--	--

	<p>vilket innebär att de mycket tydliga målkonflikterna mellan ekonomi och naturvärden inte alls balanseras.</p> <p>Finansiering av många åtgärder utgör en hög tröskel. Viktigt är att utnyttja Leader-områden, och att involvera företag och andra intressenter för olika åtgärder. Länsstyrelsen behöver tydligt informera om vad de kan bidra med.</p> <p>Våra mer specifika kommentarer till de olika områdena i åtgärdsprogrammet följer efter respektive avsnitt.</p>	
<p>21. Naturskydds-föreningen Ljusdal</p>	<p>Kommentarer NFL:</p> <p>Det faktaunderlag avseende läget för miljömålen och GAP-analysen som tagits fram utifrån detta utgör en bra bas för åtgärdsprogrammet. Det är också ett mycket bra underlag som bör användas för kunskapsspridning och ökad förståelse i många fler sammanhang. De fyra mål som bedöms ha en negativ utveckling är högt prioriterade områden för Naturskyddsföreningen liksom för flera andra ideella föreningar.</p> <p>De olika nivåerna för aktiviteter gör att många olika aktörer blir involverade, vilket är bra. Men detta kan också betyda att rollerna blir otydliga – flera huvudansvariga innebär ofta ingen ansvarig. Vi noterar också att aktörer från avfallshanteringen inte nämns, trots att de bör vara involverade i flera av områdena.</p> <p>Länsstyrelsens roll som samordnare och pådrivare kommer att bli oerhört viktig! Med ett så omfattande och långsiktigt program skulle en åtgärdssamordnare behövas här, som bollplank mot övriga aktörer.</p> <p>Vid prioritering av åtgärder inom de olika områdena bör Länsstyrelsen aktivt verka för att kommunerna lägger extra vikt vid åtgärder som bedöms ha långsiktiga och övergripande effekter. Vad kostar de att inte genomföra?</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Avsnitt 3.1.</u></p> <p>Länsstyrelsen har förståelse för synpunkten, men väljer att flera huvudaktörer kvarstår då det ingått i remissen. Delat ansvar kan ge ökat engagemang och möjlighet att involvera mer resurser. I genomförandet behöver en dialog ske dem emellan i de fall en åtgärd har flera huvudaktörer. Justerat i sista stycket 3.1. ”<i>Flera av åtgärderna har mer än en huvudaktör. I de fallen behöver huvudaktörerna ha dialog om ansvaret i genomförandet.</i>”</p> <p>När kommuner anges kan det avse kommunala avfallsbolag.</p> <p>Länsstyrelsens miljömålssamordning kommer att fungera som ett bollplank.</p>

<p>21. Naturskydds-föreningen Ljusdal</p>	<p>Vi önskar se ett närmare samarbete och ökad dialog mellan en ideell organisation som vår och de kommunala och regionala aktörerna. Det faktamaterial som tagits fram kring miljömålen som underlag för detta åtgärdsprogram ser vi gärna användas i olika sammanhang för information och inspiration. Sådant påverkansarbete och kunskapsspridning för att vända utvecklingen mot ett mer klimatsmart och miljövänligt samhälle är något Naturskyddsföreningen dagligen bedriver.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering avsnitt 3.3 samt ÖS2 bilaga.</u></p> <p>Avsnitt 3.3 kompletteras med beskrivning av civilsamhällets och allmänhetens roll och betydelse.</p> <p>Åtgärd ÖS2 i bilaga kompletteras med exempel på insats. <u>"Skapa mötesplatser för allmänheten/medborgare och civilsamhället"</u>. Rubriken gapanalys ÖS1 och ÖS2 kompletteras med text: <i>"Ledarskap, delaktighet och beteendeförändringar är också viktiga aspekter för att lyckas i omställningen"</i>.</p>
<p>22. Naturskydds-föreningen Gävleborg</p>	<p>Naturskyddsföreningen Gävleborg håller med Omställning Gävle i följande avseende: "Föreslagna åtgärder per tema formuleras ibland som mål i stället för som åtgärd. En åtgärd är något en gör, ett mål beskriver en framtida situation. Inom till exempel "Tema Övergripande styrning och samverkan" föreslås tre åtgärder; ÖS.1–3. Åtgärden ÖS.1 är formulerad som ett mål, ÖS.2 har en formulering som är svårtolkad och ÖS.3 är också formulerad som ett mål.</p> <p>Berörda åtgärdsrubriker bör omformuleras så att det tydligt framgår om de avser mål eller åtgärder. Ett enhetligt uttrycksätt är att föredra." Föreningen vill understryka att läget är akut, det råder en klimatkris liksom en massutrotning av arter och att då inte komma med fler och mer konkreta åtgärder är beklagansvärt.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Länsstyrelsens avsikt är att åtgärdsrubrikerna ska läsas som åtgärder inte mål. Vissa rubriker skulle kunna formuleras bättre, men en sådan genomgång görs inte.</p>
<p>24. Nordanstigs kommun</p>	<p>Nordanstigs kommun ställer sig generellt positiv till Åtgärdsprogram för miljömålen i Gävleborgs län 2023–2030. Det är positivt att åtgärdsprogrammet inledningsvis tar sin utgångspunkt i Agenda 2030.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i åtgärd GC.1.</u></p> <p>Arbeta med Gifftri vardag läggs till som exempel på insats.</p> <p>Kommunerna är medaktör i åtgärder som</p>

	<p>Nordanstigs bedömning är att de förslag som lämnas bidrar till en positiv utveckling på miljö- och klimatområdet och ger bra förutsättningar för såväl Nordanstigs kommun som andra kommuners arbete. Nordanstigs kommun ser positivt på att Åtgärdsprogrammet för miljömålen i Gävleborgs län 2023–2030 innehåller mål inom många områden, och att många hållbarhetsaspekter därmed täcks in. Det är också positivt att de flesta mål är konkreta och uppföljningsbara. I åtgärdsprogrammet adresserar Länsstyrelsen de viktiga områdena för att arbeta för en hälsosam och giffri miljö, vilket Nordanstigs kommun ser som mycket positivt. Med tanke på de stora utmaningar vi står inför ser Nordanstigs kommun dock att det finns anledning att förtydliga målen inom temat Giffritt och cirkulärt samhälle. Åtgärder på temat adresseras endast Länsstyrelsen. Nordanstigs kommun anser att det krävs åtgärder även på kommunal nivå och det vore fint att för små kommuner få stöd och vägledning i arbetet mot en giffri vardag. Åtgärder för att uppnå det cirkulära samhället finns till stora delar inom ramen för Kretsloppsplanen men det saknas åtgärder inom området giffri vardag. Nordanstigs kommun bidrar gärna till att länets mål nås. Nordanstigs kommun och Länsstyrelsen samverkar redan inom miljö- och klimatområdet och ser stor potential till samverkan även i framtiden.</p>	<p>finns under tema Giffritt och Cirkulärt.</p>
<p>26. Högskolan i Gävle</p>	<p>Hur bedömer ni de åtgärder där ni anges som huvudaktör eller medaktör?</p> <p>Vi ser vi positivt på deltagande inom samtliga fyra prioriterade områden och är öppna för en dialog med Länsstyrelsen om hur vår</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd CG1.</u></p> <p>Exempel på insats inlagd i GC1. "Arbeta med avfallstrappan och</p>

	<p>medverkan kan formuleras på bästa sätt.</p> <p>Vi anser att högskolan har en viktig roll att fylla på en övergripande nivå inom respektive temaområde då forskning/utveckling/utbildning och tillämpning av kunskap är områden där vi har mest att bidra med.</p> <p>Saknar ni någon åtgärd eller område ni bedömer bör finnas med och som är viktigt för miljöarbetet i Gävleborg?</p> <p>Avfallshantering skulle kunna ta plats i en åtgärd.</p> <p>Det finns få föreslagna åtgärder inom cirkulär ekonomi, ev. kan ett par sådana åtgärder flyttas från energi-kapitlet.</p> <p>Specifika kommentarer finns i bilaga 1</p>	<p><i>sträva mot avfallsförebyggande”</i></p> <p>Åtgärderna för cirkulär ekonomi under energi och klimat flyttas inte, men hänvisning görs från temat Giftfritt och Cirkulärt till dessa.</p> <p>Länsstyrelsen ser högskolans medverkan i åtgärdsprogrammet som viktigt.</p>
27. Skogsstyrelsen	<p>Skogsstyrelsen arbetar i alla processer för att uppnå miljö kvalitetsmålen.</p> <p>https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/varverksamhet/verksamhetsstrategi-2025.pdf</p> <p>Koppling mot miljömålet Myllrande våtmarker: även påverkan från produktionshöjande dikningar samt diken tillhörande väganläggning (både nya och gamla).</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Länsstyrelsen ser positivt till Skogsstyrelsens arbete med att bidra till miljömålets uppfyllande.</p>
9. Vattenfall	<p>Vattenfall Eldistribution AB har inget att erinra.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p>
10. Sametinget	<p>Remissvar åtgärdsprogram för miljömålen i Gävleborgs län 2023–2030</p> <p>Ert dnr 2539-2023</p> <p>Sametinget avstår från att yttra sig i ärendet.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p>
11. Skogsindustrierna	<p>Tack för er remiss. Då vi främst arbetar nationellt kommer vi inte som branschorganisation besvara remissen till Åtgärdsprogram för miljömålen i Gävleborgs län 2023-2030. Vi rekommenderar er att vända er till våra medlemmar som har anläggningar inom Gävleborg.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p>

23. SBMI	<p>SBMI är en nationell organisation och prioriterar arbetet på nationell nivå. Av resursskäl har vi inte möjlighet att svara på remisser från regioner, länsstyrelser eller kommuner.</p> <p>SBMI noterar att det i åtgärdsförslag Åtgärd EK5.2: "Cirkulära flöden i industrin" föreslås att den regionala masshanteringen ska utvecklas.</p> <p>SBMI bidrar gärna med att dela med oss av kunskap kring cirkulär bergmaterialförsörjning och effektiv masshantering. Länsstyrelsen har i detta en viktig roll som möjliggörare genom att ge tillstånd till strategiskt placerad återvinningsverksamhet, och ge tillgång till de ytor som behövs för att öka och främja den cirkulära hanteringen av berg och schaktmassor, och minska samhällets transportbehov.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Länsstyrelsen noterar synpunkten att SBMI och gärna delar med sig av kunskap, och återkommer vid behov.</p>
15. Trafikverket	<p><i>1.3 Syftet med detta åtgärdsprogram: bygg vidare och växla upp</i></p> <p>Klimatanpassning och kulturmiljö syntes inte så tydligt i ovan sammanfattning av åtgärder?</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i kap 2.5</u></p> <p>En extra text om klimatanpassning och kulturmiljö har lagts till under kap 2.5. Tvärperspektiven har även stärkts generellt i dokumentet.</p>
15. Trafikverket	<p><i>Trafikbuller ett bekymmer i detaljplaneringen.</i></p> <p>Viktig fråga vid planprövning, Trafikverket remissinstans.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder tillägg av åtgärd ÖS4.</u></p> <p>En ny åtgärd om samhällsplanering läggs till och i denna tas buller med som ett exempel på insats.</p>
15. Trafikverket	<p><i>Frisk luft. Generellt god gapanalys.</i></p> <p>Nya skärpta gränsvärden WHO/EU. PM10: viktig åtgärd renhållning och dammbindning.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder tillägg av åtgärd ÖS4.</u></p> <p>Frisk luft lyfts in som en insats under ÖS 4.</p>
15. Trafikverket	<p>Trafikverkets medverkan som aktör</p> <p>Stöd till publik laddning av elfordon längs större vägar</p> <p>Avtal med Ist om inventering av vandringshinder i prioriterade avrinningsområden</p> <p>Riskanalyser och skydd av grundvattenförekomster där vägar utgör konflikt</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Länsstyrelsen ser positivt till att Trafikverket bidrar i åtgärdsprogrammet inom ramen för sin verksamhet.</p>

	<p>Invasiva arter och artrika väg- och järnvägsmiljöer</p> <p>God bebyggd miljö – buller, vibrationer och luftkvalitet</p> <p>Säkra faunapassager (stängsel och passagemöjligheter)</p> <p>Energi- och klimataspekter integreras i samhällsplaneringen och planprocesser (ÅVS fyrstegsprincip, minskat transportbehov)</p> <p>Hållbar och fossilfri godstransportregion</p> <p>Cykel, gång och kollektivtrafik – regionala ÖK tillgänglighet för alla, behov regional tillgänglighetsstrategi, hela-resan-perspektiv mikromobilitet</p> <p>Cirkulära flöden – masshantering</p> <p>Klimatanpassning – bl.a. dagvatten</p>	
<p>30. Internt remissvar Social hållbarhet</p>	<p>För att nå ett hållbart Gävleborg är det viktigt att den sociala hållbarheten genomsyrar åtgärdsprogrammet. Som lyfts i remissen är det övergripande målet för Sveriges miljöpolitik att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Generationsmålet i Agenda 2030 ska också vara vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Vidare lyfts i remissen att i Länsstyrelsens miljömålsuppdrag ingår att "utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen".</p> <p>Ett förtydligande behövs om de åtgärder som lyfts i åtgärdsprogrammet svarar upp till generationsmålet. Detta då vår generation ser ut att vara en generation som kommer att överlämna planeten i ett sämre skick än den var när vi mottog den. För att leva upp till Barnkonventionen som är svensk lag sedan 2020 ska en prövning av barnets bästa göras inför varje beslut som rör barn direkt eller indirekt varför en sådan prövning bör göras gällande åtgärdsprogram</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering åtgärd BEF6, Kap 1.1 och kap 2.8</u></p> <p>Dokumentet har stärkts inom social hållbarhet.</p>

	<p>för miljömålen 2023–2030. Vid prövning av barnets bästa behövs kunskapsunderlag för att bedöma hur barnets rättigheter påverkas. Därefter behöver man ta fram olika handlingsalternativ och analysera vilka konsekvenser de olika handlingsalternativen får för barn och därefter görs bedömning av barnets bästa inför beslut. Prövningen av barnets bästa kan med fördel läggas som bilaga till åtgärdsprogrammet. Stödfunktion gällande barnrättsfrågor vid enheten för social hållbarhet kan vara delaktig i arbetet med sådan prövning.</p> <p>Enligt barnkonventionen har barn rätt till liv, överlevnad och utveckling och även till friska ekosystem och en hälsosam miljö och idag är klimatkrisen ett hot mot barns fysiska och psykiska hälsa. Folkhälsomyndigheten lyfter att barn ofta är känsligare än vuxna för påverkan av den omgivande miljön. Det beror bland annat på att organ och organsystem utvecklas genom hela fosterstadiet och barndomen. Barns hälsa och utveckling kan således påverkas negativt av miljögifter och luftföroreningar exempelvis i form av astma, allergier, försämrat immunsystem och när det gäller den tidiga utvecklingen av hjärnan. Även den psykiska hälsan påverkas då många barn är oroliga för framtiden på grund av klimatförändringarna. Folkhälsomyndigheten lyfter också att exponeringen för riskfaktorer i miljön är ojämlik och att socioekonomiska faktorer påverkar. I sin senaste årsrapport lyfter Barnens rätt i samhället, Bris, att många barn ringer till Bris stödtelefoner med anledning av att de har klimatångest och hopplöshetskänslor inför klimatet. I en stor internationell vetenskaplig studie som undersökt klimatångest bland barn och unga framkommer att 8 av 10 unga upplever klimatångest och 6 av 10 känner stor eller extremt stor rädsla för klimatförändringar. Närmare hälften (45%) lyfter att oron påverkar deras vardag och 4 av 10 barn är</p>	
--	---	--

	<p>fundersamma till att skaffa barn på grund av klimatförändringarna.</p> <p>Barn har också rätt till delaktighet och inflytande enligt barnkonventionen och för att göra barn delaktiga i prövning av barnets bästa kan frågor ställas till barn genom samtal eller genom att ta del av rapporter där barn kommit till tals i frågan. Föreningen våra barns klimat har gjort en Novusundersökning där barn har svarat på frågor om klimatet och den visar att barn har goda kunskaper om klimatet och att endast hälften av barnen som deltog i Novusundersökningen tror att vi kommer att klara klimatkrisen. Mer än hälften av barnen i undersökningen, 6 av 10, är väldigt oroliga på grund av klimatkrisen. Att vuxenvärlden inte agerar i tillräckligt för att komma till rätta med klimatkrisen skapar frustration bland barn. Rörelser som skolstrejk för klimatet och internationella Fridays for future har växt fram ur frustration och ilska över att vuxenvärlden inte gör tillräckligt för klimatet. Det finns också exempel på där barn har stämt staten för att inte göra tillräckligt för miljön. Ett exempel på det är den ungdomsledda föreningen Aurora som har syfte att få den svenska staten att agera mer kraftfullt mot klimatförändringarna och för att försvara barns och ungas lagstadgade rättigheter till god miljö, liv, hälsa och utveckling har föreningen stämt staten för att inte göra tillräckligt för att komma till rätta med klimatförändringarna. Även UNICEF lyfter att klimatförändringar hotar barns framtid och utgör ett hot mot barns grundläggande rättigheter. UNICEF lyfter exempelvis översvämningar och luftföroreningar som allvarliga hot mot barns hälsa. För att komma till rätta med luftföroreningar i form av koldioxidutsläpp och andra växthusgaser lyfter UNICEF att åtgärder såsom renare, förnybara energikällor, kollektivtrafik som fler har råd med, fler grönområden i stadsmiljöer och bättre avfallshantering är viktiga. Även Folkhälsomyndigheten lyfter att grönområden främjar hälsan genom</p>	
--	---	--

	<p>att minska exponering för luftföroreningar, buller, värme, skadligt solljus och främjar också lusten till fysisk aktivitet. Fysisk aktivitet och rörelse är också centralt för barn och ungas utveckling och lärande varför det är viktigt att det finns friluftaktiviteter även för barn. Att det finns möjlighet till lån av utrustning genom Sportotek och Friluftsbanker möjliggör att fler ges möjlighet att delta i friluftaktiviteter.</p>	
31. Internt remissvar Landsbygd och tillväxt	<p>Generellt är den redovisade texten i sammanfattning och i kapitlen 1–3 komplicerade strukturer för flertalet av oss. Det skiljer, men många är ivriga att komma till åtgärderna så fort som möjligt. Det kan därför finnas anledning att flytta fram kapitel 4 och låta beskrivningar av processer och kopplingar till andra program följa efter det. Sammanfattningen skulle även kunna kortas eftersom Temaområdena kommer att följa direkt efter och åtgärdslistorna inte behöver vara med två gånger.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Länsstyrelsen har förståelse för synpunkterna men låter strukturen kvarstå. Sammanfattningen hjälper läsaren att hitta åtgärderna först i dokumentet.</p>
31. Internt remissvar Landsbygd och tillväxt	<p>Sidan 15, 1.4 Åtgärdsprogrammets koppling till andra relevanta strategier och handlingsplaner</p> <p>Genomgående benämns Gävleborgs handlingsplan för Sveriges livsmedelsstrategi 2018–2030 utan årtal. Sveriges livsmedelsstrategi står inför en revidering och därmed kommer även vår handlingsplan att revideras men i grunden är det ett dokument som beslutades 2018 och gäller fram till och med 2030. Justera därför så att det står "Gävleborgs handlingsplan för Sveriges livsmedelsstrategi 2018–2030" överallt.</p> <p>Genomgående benämns Gävleborgs skogsprogram 2021–2030 som Regionalt skogsprogram Gävleborg och utan årtal. Programmet är beslutat med namnet Gävleborgs skogsprogram 2021–2030. Till detta finns Handlingsplan för Gävleborgs Skogsprogram 2022–2025 som Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen tagit fram och som också berör åtgärder för hållbarhet i skogen. Regionen är inte en del av denna</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering avsnitt 1.4</u></p> <p>Justerat enligt förslag i de tabeller som hänvisas till.</p>

	<p>handlingsplan. Justera därför så att det inte står "Regionalt skogsprogram Gävleborg" utan i stället "Gävleborgs skogsprogram 2021–2030" överallt. Komplettera dessutom tabellen med en rad för "Handlingsplan för Gävleborgs skogsprogram 2022–2025" där Länsstyrelsen Gävleborg och Skogsstyrelsen är dokumentägare.</p> <p>Detta gäller även för tabellerna på sidan 37, 41, 46 och 48.</p>	
31. Internt remissvar Landsbygd och tillväxt	<p>Sidan 30, 2.8, Sista stycket: Ett exempel är att många åtgärder som behöver göras för gynna biologisk mångfald i såväl vatten som på land behöver ske inom lantbruket, och för att lantbrukarna ska kunna vara med och bidra till arbetet behöver långsiktig ekonomisk och social hållbarhet beaktas.</p> <p>Konsumentens val och betalningsvilja för lantbrukets produkter är avgörande för att vi ska ha kvar lantbrukare som ska kunna vara med och bidra till arbetet. Kanske står det i orden "ekonomisk hållbarhet". Det är viktigt att påpeka att det är mer komplicerat än att åtgärder står och faller med lantbrukarnas ekonomi.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering avsnitt 2.8</u></p> <p>Text tillagd i sista stycket: <i>"där konsumentens val och betalningsvilja för lantbrukets produkter är avgörande för att vi ska ha kvar lantbrukare som ska kunna vara med och bidra till arbetet"</i>.</p>
31. Internt remissvar Landsbygd och tillväxt	<p>Sidan 31, Figur 12: Svår att förstå. Ett rikt odlingslandskap bidrar till ingen hunger och biologisk mångfald. Hur läses det, att det är grönt på mål 2 och mål 15?</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bildtext till figur 12.</u></p> <p>Texten <i>"Genomförandet av detta åtgärdsprogram innebär flera synergier i arbetet med att nå målen i Agenda 2030. Grönt innebär synergi, gult potentiell synergi och rött potentiell målkonflikt"</i>. Läggs till för att tydliggöra.</p>
31. Internt remissvar Landsbygd och tillväxt	<p>Sidan 36, 4.1 Nuläge för området, andra stycket: För att kunna minska utsläppen i den storleksordningen krävs en omfattande förändring av beteende- och konsumtionsmönster i hela samhället.</p> <p>Mycket viktigt. Vem har makt och medelför att kunna göra mer när det gäller överkonsumtion och transporter?</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering avsnitt 2.5.</u></p> <p>Text utvecklas om tvärperspektiv Konsumtion</p> <p>Flera åtgärder i åtgärdsprogrammet adresserar detta.</p>

31. Internt remissvar Landsbygd och tillväxt	Från sidan 38 och framåt: Åtgärderna i samtliga punktlistor är inte hela meningar och ska därför inte avslutas med en punkt.	<u>Justerat enligt synpunkt</u>
31. Internt remissvar Landsbygd och tillväxt	Sidan 38 , Klimatsmart och energieffektivt byggande och förvaltning av fastigheter, Åtgärd EK.3.2: kulturmiljöer är felstavat.	<u>Justerat enligt synpunkt</u>
14. Omställning Gävle	Omställning Gävle har, som ideell förening, ingen rådighet i frågor och åtgärdsförslag som beskrivs i remissen. Vår roll blir då naturligt medaktörens, och remissvaret utgår ifrån detta. Vi förutsätter att åtgärdsprogrammets arbetssätt kommer att involvera miljörelsen så att vår kunskap, våra insikter och vårt engagemang kommer till nytta.	<u>Synpunkten föranleder justering avsnitt 3.3</u> Avsnitt 3.3 kompletteras och tydliggör med en beskrivning av civilsamhällets och allmänhetens roll och betydelse.
17. Gästrike Återvinnare	Åtgärderna ÖS1, ÖS2 och ÖS3 kan med fördel läggas först i bilagan. Vi ser fram emot att bidra i arbetet med genomförandet av <i>Tillsammans mot ett hållbart Gävleborg 2030. Åtgärdsprogram för miljömålen i Gävleborgs län 2023–2030.</i>	<u>Synpunkten beaktas</u> Kapitel 5 lyfts upp så det kommer före de andra temaområdena i programmet och övers ti bilagan.
22. Naturskydds-föreningen Gävleborg	Miljöorganisationer såsom Naturskyddsföreningen (som agerar för naturen, och inte för ekonomisk vinning) borde involveras mer i programmets åtgärder. (Det som står under punkten 3.3 på sidan 33 är för luddigt för att Naturskyddsföreningen ska kunna betraktas som inkluderad medaktör).	<u>Synpunkten föranleder justering avsnitt 3.3</u> Avsnitt 3.3 kompletteras med beskrivning av civilsamhällets och allmänhetens roll och betydelse.

Energi och klimat

Vem	Synpunkt	Behandling av synpunkt från länsstyrelsen
2. Gävle Energi	En avgörande faktor för att säkerställa en region som både behåller sin industriella kapacitet och strävar efter tillväxt är den lokala tillgången till effekt och fossilfri elektricitet. I en tid där konkurrensen om framtida industrier och arbetskraft accelererar, och teknikutvecklingen inom energisystem rör sig i snabb takt, blir det ännu viktigare att agera proaktivt och visionärt.	Synpunkten föranleder ingen justering.
2. Gävle Energi	För att verkligen uppnå hållbar tillväxt behöver vi diversifiera våra energikällor och anpassa vår strategi till ett systemperspektiv som sträcker sig bortom tidigare konventionella ramar. Detta kräver inte bara ökad kompetens hos beslutsfattare och tjänstepersoner, utan också en hög grad av samförstånd och en gemensam målbild. Därmed måste även tillståndsprocesser effektiviseras och påskyndas för att främja en smidig övergång.	Synpunkten föranleder ingen justering. Insatser för att påskynda tillståndsprocesser lyfts i dokumentet.
2. Gävle Energi	En region eller län som strävar efter självförsörjning i energiförsörjningen är också den som utstrålar störst attraktivitet. Att kunna garantera tillgången till effekt och fossilfri el är en central punkt för hållbar tillväxt. Varje strategisk beslutspunkt bör grundas i och leda till en starkt säkerställande av dessa energiresurser. Genom att driva en holistisk och målinriktad utveckling kan vi inte bara främja hållbar tillväxt i vår region, utan även öka vår motståndskraft vid tider av kris.	Synpunkten föranleder ingen justering.
2. Gävle Energi	Sammanfattningsvis kräver framgångsrik hållbar tillväxt en samordnad och långsiktig satsning på en varierad mix av förnybara energikällor. Vi uppmanar till en kraftfull och strategisk hantering av energifrågor, en visionär planering för framtiden samt ett nära samarbete mellan alla berörda parter. Genom att agera på detta sätt kan vi stärka Gävleborgs	Synpunkten föranleder ingen justering.

	position som en föregångare inom hållbar tillväxt och förbereda vår region för framtidens utmaningar och möjligheter.	
4. Söderhamns kommun	<p>EK1.1: Klimatomställningen genomsyrar verksamhet på ledningsnivå</p> <p>Under <i>Nuläge och gapanalys</i> vill kommunen framföra att det i tillägg till att det behövs mer resurser för att genomföra de åtgärder som krävs för omställningen också behövs långsiktiga regulatoriska förutsättningar (till exempel för elnätsbolagen som är nyckelaktörer för att möjliggöra den elektrifiering som klimatomställningen kräver).</p> <p>Kommunen vill komplettera skrivningen att det inom de flesta områden saknas tillräcklig regional samordning <u>med systemperspektiv</u> samt efterföljande skrivning kring att utveckla gemensamma <u>tvärfunktionella</u> samordningsroller.</p> <p>Under <i>Kostnad och finansiering</i> menar kommunen att det även kan vara en fråga om resursbrist och prioritering hos ledningen. Omställningen är en stor resursfråga både avseende tid, kostnader och kompetens och förutsättningarna i kommunerna kan se väldigt olika ut.</p> <p>Under exempel på åtgärder vill kommunen framhålla följande:</p> <p>Ytterligare åtgärd som är relevant: Ta fram en informations- och materielbank med positiv information/storytelling om vilka möjligheter klimatomställningen kan bidra till.</p> <p>Under punkt två bör <i>strategisk samverkan</i> ändras till <i>strategisk tvärfunktionell samverkan</i>.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd EK1.1</u></p> <p>Nuläge och gapanalys har kompletterats med <i>"Det är viktigt att inkludera ett systemperspektiv, och tvärfunktionellt samarbete"</i>.</p> <p>Resursbrist lyfts redan i texten.</p> <p>Exempel på insats tillagd: <i>"Länsstyrelsen lyfter goda exempel på vilka möjligheter en klimatomställning kan bidra till"</i>.</p> <p>Strategisk samverkan justerat enligt förslag.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>EK1.2: Offentliga organisationer går före och är fossilfria 2025</p> <p>Att offentliga organisationer kommer att vara fossilfria 2025 ser kommunen som ett mycket ambitiöst mål men det finns risk för att målet inte kan uppfyllas, tidsplanen är snäv.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Åtgärden utvärderas år 2025. Utifrån utvärderingen bedöms vilka ytterligare insatser som krävs för att nå målet.</p>

	<p>Under exempel på åtgärder vill kommunen framhålla följande:</p> <p>Gällande punkt ett finns en risk i att kravställa att samtliga transporter ska vara fossilfria 2025, då det medför kostnader som behöver tas i beaktan.</p>	
4. Söderhamns kommun	<p>EK1.5: Energi- och klimataspekter integreras i samhällsplaneringen och planprocesser</p> <p>Under exempel på åtgärder vill kommunen framhålla följande:</p> <p>Ytterligare åtgärd som är relevant; workshops i syfte att se klimatomställningens möjligheter och beroendet av beteendeförändring för att göra nödvändig förflyttning och utveckling.</p> <p>Punkt ett bör kompletteras med att hänsyn ska tas till elnätsbolagens nätutvecklingsplaner (artikel 32.3 Elmarknadsdirektivet).</p> <p>Gällande punkt fem bör texten kompletteras med att utbildning också ska omfatta vikten av systemperspektiv.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd EK1.5</u></p> <p>Exempel på två insatser tillagda:</p> <p><i>"Workshopar och utbildning i syfte att se klimatomställningens möjligheter vikten av systemperspektiv och beteendeförändring."</i></p> <p><i>"Ta hänsyn till elnätsbolagens nätutvecklingsplaner i planeringen."</i></p>
4. Söderhamns kommun	<p>EK1.6: Ökad förnybar elproduktion</p> <p>Produktion av elenergi via biobränslebaserad kraftvärme bör också ses som en viktig förnybar elproduktion. Elproduktion från kraftvärme kan avlasta elnäten och hjälpa till med elektrifieringsutmaningar.</p> <p>Kommunen anser att en översyn av hur el nyttjas bör genomföras med syfte att använda rätt energibärare till rätt ändamål.</p> <p>Under exempel på åtgärder vill kommunen framhålla följande:</p> <p>Gällande punkt fem bör texten justeras till: Tidiga tvärfunktionella dialoger med brett systemperspektiv gällande utbyggnad av elproduktion mellan kommuner, lokal, region och stamnätsägare i etablerings och koncessionsärenden så att de förfrågningar, behov och</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd EK1.6</u></p> <p>Kraftvärme är inlagt i exempel på insats.</p> <p>Tilllägg rätt energibärare till rätt användningsområde i befintlig insats om kommunal energiplanering.</p> <p>Tilllägg i exempel på insats: Tidiga tvärfunktionella dialoger med brett systemperspektiv.</p> <p>Tilllägg i exempel på insats: liksom lagring och laddinfrastruktur</p>

	<p>beroenden som finns i området kan tillgodoses.</p> <p>Gällande punkt sju bör texten justeras till: Inventera möjligheten att installera funktionella system av solceller, lagring och laddinfrastruktur i anslutning till kommunala byggnader och kommunala bostäder där möjlighet finns.</p>	
4. Söderhamns kommun	<p>EK2.2: Säkerställ att invånare kan resa fossilfritt och transporteffektivt</p> <p>Under exempel på åtgärder vill kommunen framhålla följande:</p> <p>Ytterligare åtgärd som är relevant: Storskalig laddinfrastruktur för tunga transporter byggs strategiskt och ansluts i huvudsak mot regionnät för effektivt utnyttjande av elnäten och dess olika förutsättningar.</p> <p>Punkt ett bör justeras till: Satsa på smart laddinfrastruktur för ett effektivt utnyttjande av elnäten.</p> <p>För punkt sex kan sista meningen strykas då det från och med 2024-01-01 är obligatoriskt att sortera ut matavfall enligt den nya avfallsförordningen.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd EK2.2</u></p> <p>Framförda synpunkter har beaktats.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>EK3.1: Minska energianvändning och klimatbelastning för ny bebyggelse</p> <p>Under <i>Nuläge och gapanalys</i> vill kommunen framföra att det finns en bristande kunskapsnivå kring vikten av rätt energibärare till rätt ändamål. Här behövs en samverkan med energi- och elnätsbolag för bättre systemsyn. Detta då pågående omställningsprocess med ett förändrat och ökad elanvändning inte medger "onödig" elektrifiering.</p> <p>Under exempel på åtgärder vill kommunen framhålla följande:</p> <p>Ytterligare åtgärder som är relevanta:</p> <p>Använda rätt energibärare till rätt ändamål, exempelvis prioritera fjärrvärme till uppvärmning.</p> <p>Aktivt påverkansarbete för att undvika kontraproduktiva</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd EK3.1</u></p> <p>Nuläge och gapanalys tillagd med: "kunskapsnivån om vikten av rätt energibärare till rätt ändamål är också låg."</p> <p>Föreslagna insatser tas inte med men frågan tas upp i gapanalysen.</p>

	regleringar som missgynnar fjärrvärme.	
4. Söderhamns kommun	<p>EK3.2: Minska energianvändningen i befintliga byggnader samtidigt som kulturmiljöer bevaras</p> <p>Under <i>Nuläge och gapanalys</i> vill kommunen framföra att det är viktigt att skilja på elenergi och andra energislag.</p> <p>Under exempel på åtgärder vill kommunen framhålla följande:</p> <p>Ytterligare åtgärder som är relevant:</p> <p>Särskilj elenergi och andra energislag och vilken påverkan beslut och åtgärder får för hela el- och energisystemet.</p> <p>Konvertering till uppvärmning med fjärrvärme där det finns att tillgå.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd EK3.2</u></p> <p>Nytt exempel på insats: <i>"Gör skillnad mellan elenergi och värme."</i> Denna fråga även tillagd i nulägesanalysen.</p> <p>Länsstyrelsen ser att fjärrvärme bör användas där det är lämpligt. Länets fjärrvärme är till stor del fossilfri, utnyttjar spillvärme och bidrar till el-effekt genom kraftvärme.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>EK4.1: Hållbar konsumtion som norm i offentlig sektor</p> <p>Under medaktörer bör det läggas till lokala avfallsbolag. Nu nämns enbart ett av länets bolag.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK4.1.</u></p> <p>Lokala avfallsbolag tillagda som medaktör.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>EK6.3/6.4: Öka inbindningen av kol i jordbruksmark/skog</p> <p>Lägg till kommuner som medaktörer då flertalet kommuner äger både åkermark och skog.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK6.3 och EK6.4.</u></p> <p>Kommuner tillagda som medaktör.</p>
5. Bollnäs kommun	<p>EK.1.2 - Bollnäs kommun har mål om detta till 2030 och anser att det blir svårt att uppnå till 2025. - I nuläges och gapanalysen står det att Gävleborgs län har ett utsläpp om 55% från transportsektorn, men under andra åtgärder står det 56%.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK1.2</u></p> <p>Justerat till 56 procent av utsläppen.</p>
5. Bollnäs kommun	<p>EK.1.6 - Tillägg till exempelåtgärd: en Regional strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad. Kommunernas arbete med en ökad förnybar elproduktion kan underlättas genom en regional strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad. Det är viktigt att samordna utbyggnaden så produktionen hamnar där den ger störst nytta med minsta möjliga påverkan.</p> <p>- Mycket fokus på solkraft, inkludera andra kraftslag.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK 1.6.</u></p> <p>Gävleborg har ingen regional strategi för vindkraft.</p> <p>Nytt exempel på insats tas med: <i>"Arbeta med regional energiplanering som inbegriper elektrifiering."</i></p>

5. Bollnäs kommun	EK.2.1 – EK2.3 - Trafikverket bör finnas med som aktör, vilket är nödvändigt utifrån vad åtgärdsprogrammet ska uppnå samt Trafikverkets uppdrag och kunskap.	Synpunkten föranleder <u>justering i bilaga EK2.1 och EK2.3</u> Justerat enligt förslag.
5. Bollnäs kommun	EK.2.2 - Tillägg av exempelåtgärd: Länsstyrelsen utreder de reella brister, behov och förutsättningar som finns i hela länet. Fokus på var de viktigaste målpunkterna, längsta avstånden och restiderna. Vilket visar på var störst behov finns för att bygga ut kollektivtrafik, väg-och järnvägsinfrastruktur, samt möjligheten att ladda sin elbil.	Synpunkten föranleder ingen justering. Region Gävleborg har huvudansvaret och har strategier kopplat till transporter i länet.
5. Bollnäs kommun	EK.3.1 - Lägga till näringsliv, skogsbolag och förädlingsindustri som medaktörer. - Tillägg av exempelåtgärd: se över behov och efterfrågan av virke, (bygga i trä). - "Pröva bygglov utifrån PBL" – görs redan enligt lag.	Synpunkten föranleder <u>justering i bilaga EK3.1</u> Tillagda som medaktörer: näringsliv, skogsbolag och förädlingsindustri Exempel på insats tillagt: "Se över behov och efterfrågan av virke för att bygga mer i trä". Insats om att "Pröva bygglov utifrån PBL" utgår.
5. Bollnäs kommun	- <i>Bollnäs kommun ställer frågan kring hur passivhusen står sig i klimatet? Hur ser lönsamhet ut i regionen?</i>	Synpunkten föranleder ingen justering. Länsstyrelsen har ej aktuell kunskap om detta.
5. Bollnäs kommun	EK.4.1 - Gästrike Återvinnare finns med som medaktör, då bör lämpligen samtliga avfallsaktörer i regionen inkluderas. - Kan lämpligt finnas med under "Giftfritt och cirkulärt samhälle".	Synpunkten föranleder <u>justering i bilaga EK4.1</u> Lokala avfallsbolag tillagda som medaktörer.
5. Bollnäs kommun	EK.4.2 - Kan lämpligt finnas med under "Giftfritt och cirkulärt samhälle" med tillägg på exempelåtgärder kring näringsåterförsl från slam/rötresten i livsmedelsproduktionen. Beroende på om åtgärden lägger fokus på låga utsläpp från arbetsmaskiner eller cirkulär och hållbar livsmedelsproduktion.	Synpunkten föranleder <u>justering i bilaga EK4.2</u> Nytt exempel på insats tillagt: "Öka näringsåterförsl från slam/rötresten till cirkulära giftfria kretslopp". I tema Giftfritt och cirkulärt hänvisas till denna åtgärd.
5. Bollnäs kommun	EK.6.3 - Kommuner bör vara medaktör då kommuner både har jord- och skogsbruksmark.	Synpunkten föranleder <u>justering i bilaga EK6.3</u> Kommuner som medaktör tillagd.

5. Bollnäs kommun	EK.6.4 - Kommuner bör vara medaktör då kommuner äger och brukar skog. - Ersätt landsbruksföretag med skogsbolag. - Exempelåtgärden "Verka för utveckling av stöd och incitament för att låta skogen stå ett par år extra innan skörd", bör formuleras "ett antal år extra innan skörd" då det är mer realistiskt för att öka inbindningen av kol i skogsmark. - Kommuner bör även stå som medaktör då kommuner har möjlighet att söka finansiellt stöd via LONA.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK6.4</u> Kommuner som medaktör tillagd.
6. Vänsterpartiet	Under rubriken "Klimatsmart och energieffektivt byggande och förvaltning av fastigheter" anser vi att bygga i trä är en sådan viktig insats att det borde förtydligas. Det handlar inte bara om att använda lokala råvaror, med korta transporter, utan även om en kolsänka som består i minst 50–100 år.	Synpunkten föranleder ingen justering. Länsstyrelsen håller med om betydelsen av att bygga i trä, men anser att det framkommer i övrigt presenterade punkter.
6. Vänsterpartiet	Under åtgärd EK1.5 finns X-trafik med som en medaktör vilket är bra, men vi ser inte sedan vad X-trafiks roll är i processen. Det framgår heller inte vilket ansvar som X-trafik har för att energi- och klimataspekter integreras i samhällsplaneringen och planprocesser. Vi menar att de bör vara lika mycket involverade i små byggprojekt som i stora.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK1.5</u> Region Gävleborg står som medaktör på åtgärden. X-trafik har tagits bort, då det är regionen som styr dem.
6. Vänsterpartiet	Under åtgärd EK1.6, Berörda regionala mål, handlingsplaner och strategier framgår att man vill öka elproduktionen från solceller till 5 % av länets energiproduktion, vilket vi ser positivt på. Vi saknar dock en jämförelsesiffra, företrädevis inom () så att det blir tydligt för de som läser, hur stor ambitionen är.	Synpunkten föranleder ingen justering. Efterfrågade uppgifter om energiproduktion framgår i texten.
6. Vänsterpartiet	Under åtgärd EK2.1 funderar vi över om det första exemplet på åtgärder, faktiskt är en reell åtgärd: <i>"Satsa på att Gävleborg blir en högklassig hållbar och fossilfri transport- och logistikregion, både vad det gäller långväga transporter och när-transporter i tätorterna"</i> eller om det egentligen är ett mål.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK2.1</u> Länsstyrelsen instämmer att det kan ses som en målsättning dock inte fastställt som regionalt mål. Kvarstår som exempel på insats.
6. Vänsterpartiet	Under åtgärd EK2.2 funderar vi över uppföljningen. Där står "... Statistik visar att samtliga av länets	Synpunkten föranleder ingen justering.

	invånare har möjlighet att resa fossilfritt och transporteffektivt." Det som vi undrar över är hur ordet "transporteffektivt" ska uttolkas. Är det ur individens perspektiv eller utifrån ett samhällsperspektiv?	Det kan avse båda perspektiven.
6. Vänsterpartiet	Under åtgärd EK3.1, exempel på åtgärder så undrar vi om det verkligen behöver stå med att man ska pröva bygglov enligt PBL. Det ska ju göras oavsett. Eller?	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK3.1</u> Exempel på insats borttagen.
6. Vänsterpartiet	Under åtgärd EK4.2 saknar vi tydliga åtgärder som är riktade mot allmänhetens omställning. Istället handlar det mesta om producentorganisationerna och om offentlig upphandling. Vi ser positivt på att skolan involveras, men tycker att det är tråkigt att det verkar vara utifrån ett konsumentperspektiv och inte för att uppmuntra till eget odlande.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK4.2</u> Exempel på insats tillagt: <i>"Stötta medborgare att starta egen odling."</i>
6. Vänsterpartiet	Under åtgärd EK5.1 som ju berör industrisektorn vill vi gärna få in som exempel på åtgärder att samarbeta med närliggande län. Detta då industrier knappast låter länsgränser hindra sina affärsintressen och vi hoppas att viljan är att samarbeta, inte motarbeta, varandra i arbetet mot klimatförändringarna.	Synpunkten föranleder ingen justering Länsövergripande samverkan sker redan idag och antas fortsätta utvecklas.
6. Vänsterpartiet	Under åtgärd EK6.1 saknar vi uppföljning av jord- och skogsbrukets processer. Det är enbart ett minskat utsläpp från arbetsmaskiner som avses. Minskad användning av mineralgödsel bör också vara ett kriterium för genomförande.	Synpunkten föranleder ingen justering Klimatpåverkan av mineralgödselanvändning tas upp i nuläge och gapanalys och exempel på åtgärder i bilagan.
6. Vänsterpartiet	Under rubriken "Fossilfritt jord- och skogsbruk som långsiktigt binder kol i mark och produkter" saknar vi en åtgärd som handlar om att binda kol i produkter. Under åtgärd EK6.4 återfinns vi dock en åtgärd (det blir förvirrat när samma uttryck används för olika saker i dokumentet) som kan uttydas vara aktuell "Verka för utveckling av stöd och incitament för långlivade trävaror." Vi menar dock att i ett skogslän som Gävleborg är det en svag skrivning som riskerar att inte göra någon skillnad.	Synpunkten föranleder ingen justering

6. Vänsterpartiet	Ska träindustrin klara av att producera mer långlivade trävaror så behöver även kvaliteten på den avverkade skogen höjas, inte sänkas. Med snabbare avverkningstakt riskerar vi försämrade kvalitet på virket vilket försvårar för industrin att tillverka kvalitetsvaror.	Synpunkten föranleder ingen justering
8. Gävle kommun	<p>Texten i Energi och Klimat är generellt bra med hänvisning till de befintliga mål samt strategier som tagits fram. Gävle kommun har målet att bli klimatneutral till 2030 i och med att kommunen sökt och blivit antagna av EU-kommisionens Net Zero cities samt det svenska innovationsprogrammet Viable cities.</p> <p>Åtgärderna som föreslås under Energi och Klimat finns inte alltid ordagrant med i Gävle kommuns Miljöstrategiska program samt Färdplan för ett Klimatneutralt Gävle, men innehållsmässigt bedöms alla åtgärder ingå i våra befintliga dokument. I vissa fall är de uppdelade på annat sätt innehållsmässigt, samt att formuleringen skiljer sig och att många omnämns som mål i Gävle kommuns dokument.</p>	Synpunkten föranleder ingen justering
8. Gävle kommun	<p>Hållbart resande</p> <p>I brödtexten beskrivs andelar som har tillgång till kollektivtrafik och cykelbanor, men det finns inga konkreta åtgärder kopplat till hållbart resande. Eftersom persontransporterna står för en så stor del kan detta stora område delas upp och brytas ner i fler åtgärder.</p> <p>Det saknas till stor del cykelvägar på landsbygden, men finns i tätort, hur ser fördelningen av personbilsutsläppen ut? Om merparten av utsläppen är i stadskärnan där gång- och cykelbanor finns men inte används i tillräcklig grad är det viktigt att synliggöra det för att koppla åtgärder till ökat hållbart resande.</p> <p>Vilka åtgärder är det som kan öka användningen av kollektivtrafik? Kollektivtrafik finns utbrett i tätort där de flesta bor, men används för lite. Viktigt med infrastruktur, drift av</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK2.2 och EK2.3</u></p> <p>Flera tillägg och justeringar och tillägg under exempel på insatser.</p>

	<p>kollektivtrafik, p-normer, parkeringspolicy och arbete med beteendeförändringsåtgärder. Viktigt att lyfta zon- och taxesystemet i kollektivtrafiken som idag är fragmenterat och komplicerat och utgör en hög tröskel för nya resenärer, där en förenkling av taxesystemet har stor potential till reseökning och skulle även gynna resande över zon- och länsgränser.</p> <p>En annan del som saknas i åtgärderna handlar om exploatering. Exploatering för bostäder och verksamhetsmark utmanar utsläppsutrymmet finns kvar för att hålla oss i linje med Parisavtalet och 1,5-gradersmålet. Här handlar det exempelvis om masshantering, återbruk av byggmaterial och bygglogistik. En del av dessa frågor kan vara strikt kommunala men flera har regionala perspektiv.</p>	
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd EK.1.3 att kommunerna ska anta den regionala energi och klimatstrategin, anser vi redan är genomfört i och med att Gävle kommun har tagit fram ett Miljöstrategiskt program, samt en Färdplan för Klimatneutralt Gävle.</p> <p>Vi föreslår därför att begreppet antas lokalt, byts ut till integreras lokalt.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK1.3</u></p> <p>Integreras har lagts till i rubrik på åtgärd.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd EK.2.3: Säkra fossilfri, tillgänglig och attraktiv kollektivtrafik. Huvudaktör: Region Gävleborg, X-trafik.</p> <p>Byt plats på huvudaktörerna så att Region Gävleborg står först.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK2.5</u></p> <p>Justerat enligt Region Gävleborgs förslag vilket medför att X-trafik tagits bort, då de är organiserade under regionen.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd EK.4.2: Förbättra förutsättningarna för lokalproducerad mat med låga utsläpp. Huvudaktör: Kommuner, Länsstyrelsen, Region Gävleborg, LRF.</p> <p>Lägg till näringslivet som aktör.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK4.2</u></p> <p>Näringslivet inlagt som huvudaktör</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd EK.1.5: Energi- och klimataspekter integreras i samhällsplaneringen och planprocesser. Kan tillsammans med åtgärder om grundvatten och</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i huvuddokument avsnitt 4.1</u></p>

	<p>ekosystemtjänster anses täcka in klimatanpassning, men det är inte en lika tydlig koppling till klimatanpassning som åtgärd V.1.3.</p>	<p>Målbild för området stärkt med klimatanpassning.</p> <p><i>"Parallellt med transformation till fossilfritt behövs arbete med klimatanpassning. Även om takten ökar i omställningen, behöver vi fortsatt arbeta för att minska de skadliga konsekvenser som uppkommer på vårt samhälle och natur på grund av klimatförändringarna."</i></p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd EK.3.1: Minska energianvändning och klimatbelastning för ny bebyggelse. Se över nuläge och gapanalys. Lagkrav för klimatdeklarationer har redan införts för nybyggnation. Det händer mycket inom området och Boverket har precis publicerat svar på regeringens uppdrag om att påskynda införandet av gränsvärden för byggnader och att utvidga tillämpning av klimatdeklarationer. Förslag är nu att gränsvärden införs 2025 för byggskedet A1-A5. Krav på energiprestanda finns i BBR men förväntas också komma på EU-nivå i och med direktivet om byggnaders energiprestanda (EPBD).</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK3.1</u></p> <p>Nulägesanalysen har ersatts med uppgifterna från Gävle kommun.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd EK.3.2: Minska energianvändningen i befintliga byggnader samtidigt som kulturmiljöer bevaras:</p> <p>Åtgärden omfattar endast minskad energianvändning och berör inte klimatpåverkan från befintliga byggnader. Klimatdeklarationer förväntas också införas för befintliga byggnader år 2027. Viktigt att inte bara fokusera på energieffektivisering utan också klimatpåverkan under förvaltning.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK3.2</u></p> <p>Nulägesanalysen har kompletterats med klimatpåverkan.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd EK.3.1 och EK.3.2 innefattar energieffektivt byggande, men programmet saknar mål om effektiv vattenanvändning.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Åtgärd V4.2 handlar om vattenförsörjning och hushållning tas upp där.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd EK.2.2: Säkerställ att invånare kan resa fossilfritt och transporteffektivt</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK2.2</u></p>

	<p>Kommentar till punkten "Säkerställ att det finns fossilfria bränslealternativ, ex minst 1 biogasstation i kommunen." Ekomackarna bör innehålla minst snabbbladdning, biogas, HVO, E85 samt om möjligt vätgas. Detta för att länets invånare och företagare ska kunna göra en aktiv omställning av sina transporter. Utan ekomackar finns ingen praktisk möjlighet att nå transportsektorns mål om utsläpp.</p> <p>Punkten "Arbeta med ekonomiska incitament, ex gratis parkering för fossilfria bilar." i Bilagan, bör tas bort. Ekonomiska incitament är bra men gratis parkering är inte lämpligt sätt att arbeta för miljö och klimatmålen. En elbil tar lika mycket plats som en fossilbil och det bidrar inte till att fler reser kollektivt eller går och cyklar. Förslag på ny åtgärd:</p> <p>Kartlägg kollektivtrafikpotentialen i kommunen och gör en handlingsplan för att matcha potentialen.</p>	<p>Nya exempel på insatser tillagda: "<i>Säkerställ att det finns fossilfria bränslealternativ. Ekomackar med snabbbladdning, biogas, HVO, E85 och om möjligt vätgas.</i>"</p> <p><i>"Kartlägg kollektivtrafikpotentialen och gör en handlingsplan för att matcha potentialen"</i></p> <p>Justerat enligt förslag gratis parkering borttaget,</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd EK.2.3: Säkra fossilfri, tillgänglig och attraktiv kollektivtrafik</p> <p>Förslag på ny åtgärd: Ny samlad bebyggelse ska förläggas i befintliga kollektivtrafikstråk.</p> <p>Se över prissättningen för kollektivtrafiken bussbiljetter och busskort, för att motivera fler att resa kollektivt ta buss i stället för egen bil.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK2.3</u></p> <p>Justerat enligt förslag i exempel på insatser: "<i>Eftersträva att ny samlad bebyggelse förläggs i kollektivtrafikstråk</i>"</p> <p>Prissättning av kollektivtrafiken är en fråga för region Gävleborg som inte tas upp i åtgärdsprogrammet.</p>
12.Region Gävleborg	<p>Åtgärd EK1.1 och Åtgärd ÖS.1 Region Gävleborg ställer sig positiv till en fördjupad samordning med Länsstyrelsen inom ramen för den överenskommelse som finns mellan Region Gävleborg och Länsstyrelsen Gävleborg. Avseende arbete med att stärka klimat- och miljöfrågornas betydelse i andra organisationer anser Region Gävleborg att det i första hand bör ske genom redan existerande <i>Avsiktsförklaring om samverkan</i> för att få störst effekt.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p>

12. Region Gävleborg	Åtgärd EK2.1 Arbetsgruppen för Fossilfritt Gävleborg är avslutad och bör inte finnas med i åtgärdsprogrammet. Det finns inte heller någon handlingsplan framtagen och därmed bör inte heller handlingsplanen nämnas. Region Gävleborg är en viktig aktör i arbete med en hållbar och fossilfri godstransportregion men det är önskvärt om fler aktörer exempelvis Handelskammaren nämns som huvudaktörer för att få en tydlig koppling till näringslivet.	<u>Synpunkten föranleder justering i huvuddokument och bilaga åtgärd EK2.1</u> Fossilfritt Gävleborg och dess handlingsplan är borttagen ur huvuddokumentet. Handelskammaren inlagd som huvudaktör EK2.1.
12. Region Gävleborg	Åtgärd EK4.1 För att kunna använda upphandling som ett mer kraftfullt verktyg behöver inköpsorganisationerna anpassas till att bli mer ändamålsenliga och strukturer för samverkan mellan organisationerna utvecklas.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK4.1</u> Justering inlagt under exempel på insatser: <i>"Anpassa inköpsorganisationerna till att bli mer ändamålsenliga".</i>
13. Ljusdals kommun	EK1.2: Det är bra och ambitiöst att Länsstyrelsen sätter en tidplan i linje med vad forskningen kräver (fossilfri organisation 2025). För Ljusdal kommun, som är i början av sin omställningsresa, kommer åtgärden kräva en omedelbar acceleration av omställningsarbetet och att hela organisationen kraftsamlar för att nå målet. Kan Länsstyrelsen som en exempelåtgärd bistå med goda exempel från kommuner som lyckats/är på väg att lyckas med en så stor omställning på kort tid så hade det varit hjälpsamt.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK1.1</u> Exempel på insats tillagd: <i>"Länsstyrelsen lyfter goda exempel på vilka möjligheter en klimatomställning kan bidra till".</i>
13. Ljusdals kommun	EK1.3: Detta upplevs som en bra och relativt "enkel" åtgärd för kommuner som ännu inte har en egen klimat- och energiplan. Det är positivt att det är tydligt att Länsstyrelsen kan stötta i arbetet.	Synpunkten föranleder ingen justering.
13. Ljusdals kommun	EK1.5: Här finns bra och tydliga exempelåtgärder, och det är positivt att Länsstyrelsen kan bistå med kompetens. Det hade varit bra med exempel på hur framsteg inom denna åtgärd ska mätas då det finns många aspekter att ta med, vilka är mest relevanta för att mäta framsteg gentemot åtgärden?	Synpunkten föranleder ingen justering. I uppföljning av åtgärden skall effekter synas i samhället i form av minskade utsläpp och synergier med andra miljö- och Agenda 2030 mål för att åtgärden ska räknas som genomförd.

13. Ljusdals kommun	EK1.6: Vikten av att välja att köpa förnybar eller miljömärkt energi lyfts inte. Det kan gärna finnas med som förslag till exempelåtgärd.	Synpunkten föranleder <u>justering i bilaga EK1.6</u> Inlagt under exempel på insatser. "Köpa förnybar eller miljömärkt energi".
13. Ljusdals kommun	EK2.2: Bra med en gedigen bank av exempelåtgärder. När det finns så många åtgärder exemplifierade hade det varit bra med en prioriteringsordning, alternativt vägledning i hur en kommun ska gå tillväga för att prioritera utifrån vad som kan förväntas ge störst effekt.	Synpunkten föranleder ingen justering Det förväntas inte att alla kommuner arbetar med alla åtgärder där kommunerna anges som ansvariga. Att prioritera åtgärderna ytterligare är en god tanke, men detta kommer inte göras i detta skede då frågan inte ställts i remissen.
13. Ljusdals kommun	EK3.1: Klimatdeklaration är numera lagkrav, inte bara ett förslag, vilket med fördel kan framgå. En väg att ställa klimatkrav på nyproduktion av byggnader är att använda sig av klimatdeklarationerna, vilket kan stå som förslag på åtgärd.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK3.1</u> Inlagt som exempel på insats: "Ställa klimatkrav på nyproduktion genom att använda sig av klimatdeklarationer".
13. Ljusdals kommun	För kravställning av nyproduktion finns ett antal certifieringssystem som täcker in flera miljöaspekter (och andra kvalitetsaspekter). Det finns även system som stöd för effektiv drift. Att använda sig av sådana certifieringssystem skulle kunna vara ytterligare förslag på exempelåtgärder att ta med i EK3.1 och EK3.2. I övrigt samma kommentar som på EK2.2, att det hade varit bra med en föreslagen prioriteringsordning bland exempelåtgärderna.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK3.1 och EK3.2</u> Nya exempel på insatser tillagda: <i>"Nyttja utarbetade verktyg och certifieringssystem."</i> Ingen prioriteringsordning se tidigare kommentar.
13. Ljusdals kommun	EK4.1: Detta är en viktig åtgärd med tanke på hur stora summor pengar det rör sig om. Vi anser att det inte endast är en klimat/energiåtgärd utan en bredare miljöåtgärd. Åtgärden borde därför ligga under övergripande styrning. Då får åtgärden eventuellt högre status och kan ges högre prioritering i det kommunala arbetet.	Synpunkten föranleder ingen justering. Länsstyrelsen håller med om att inköp från offentlig sektor är viktig att arbeta med och är en bredare fråga än energi och klimat, men låter den ligga kvar. Hänvisning från tema Giffritt och cirkulärt har lagts till.
13. Ljusdals kommun	EK4.2: Detta är en otroligt viktig åtgärd inte bara för miljöarbetet utan också för länets och kommunernas självförsörjning. Samtidigt är jordbruket den sektor där det saknas mest	Synpunkten föranleder ingen justering. Prioritering av åtgärderna görs inte i detta läge då

	<p>åtgärder/incitament/handlingsplaner för att sektorn ska bli utsläppsfri nationellt. Vi undrar därför om det inte skulle finnas ett värde i att prioritera den här åtgärden på något sätt i programmet? I övrigt har vi samma kommentar som på EK2.2, att det hade varit bra med en föreslagen prioritetsordning bland exempelåtgärderna.</p>	<p>det i remissen inte efterfrågades.</p>
13. Ljusdals kommun	<p>EK6.2, 6.4: Kommunerna kan här vara en huvudaktör i egenskap av skogsägare.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd EK6.2 och EK6.4</u></p> <p>Kommuner inlagda som medaktörer.</p>
14. Omställning Gävle	<p>Åtgärd 6.4: Öka inbindningen av kol i skogsmark</p> <p>Det kan ta decennier med nettoutsläpp av koldioxid efter en slutavverkning vid trakthyggesbruk. Biomassa och organismer i marken bryts ner med utsläpp som resultat och det tar lång tid att återbilda ekosystem och få den nyplanterade skogen att växa upp så mycket att utsläppen från marken kompenseras. Vid naturnära skogsbruk eller blädning består markens ekosystem i huvudsak och den kvarvarande skogen fortsätter att ta upp koldioxid. Att frångå trakthyggesbruk är därför ett effektivt sätt att öka skogens kolinbindning och bevara ekosystemet. Här behöver skogsägare och samhället i stort föregångare.</p> <p><i>Förslag till åtgärd: Länets samtliga kommuner ställer om till hyggesfri skötsel av sina skogar.</i></p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd EK6.4</u></p> <p>Exempel på insats inlagd: <i>"Arbeta med hyggesfria metoder i skogen"</i></p>
14. Omställning Gävle	<p>Det är viktigt att framför allt landbaserad vindkraft har en acceptans hos de som kommer att höra och se nya vindkraftverk från sin bostad eller sitt fritidshus. Nya landbaserade vindkraftverk har ofta en tornhöjd på 200 m och en rotordiameter på ca 200, dvs når totalt upp till 300 m. Tillsammans med tillfartsvägar och ledningar innebär det betydande naturingrepp.</p> <p><i>I Åtgärdsplanen behöver civilsamhället som medaktör utvecklas (se medborgarråd ovan).</i></p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i huvuddokument avsnitt 3.3</u></p> <p>Avsnitt 3.3 Civilsamhälle och allmänhet har utvecklats.</p>

14. Omställning Gävle	<p>Jord- och skogsbruk är idag maskinintensivt och förbrukar mycket fossila bränslen. Men man har också goda möjligheter att minska detta och till och med bli exportör av renare energi, t.ex. genom egen biogasproduktion, gårdsnära vindkraft och solceller.</p> <p><i>EK.4.2: Nytt åtgärdsförslag: Stöd utveckling och användning av jord- och skogsbrukets egen möjlighet till ökad energiproduktion inom biogas, vind- och solenergi.</i></p>	<p>Synpunkten föranleder <u>justering i bilaga åtgärd EK6.1</u></p> <p>Nytt exempel på insats tillagd: "Stöd lantbrukare att investera i solenergi".</p> <p>Andra insatser täcker in områden som föreslås.</p>
14. Omställning Gävle	<p>Energihushållning och energieffektivisering är minst lika viktigt som ökad produktion. Det är mindre konfliktfyllt, i regel billigare än nyproduktion och medverkar till att hålla nere energipriserna. Framför allt är det allt för höga effektuttag vid vissa tidpunkter som behöver minskas.</p> <p><i>Nya åtgärdsförslag: Inför effekt-taxor i stället för energi-taxor, sätt upp mål för minskning av höga effektuttag för el- och fjärrvärme. Ställ skarpa energi- och klimatkrav på nya byggnader och anläggningar. Stötta ombyggnad framför rivning och nybyggnad.</i></p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Frågan om taxor tas inte upp i detta skede. Då det kräver mer utredning och dialog i branschen.</p> <p>Skärpta energi och Klimatkrav tas upp i berörda åtgärder.</p> <p>Ombyggnad kan vara att föredra framför rivning och nybyggnad i vissa fall.</p>
14. Omställning Gävle	<p>Åtgärd EK1.6: Ökad förnybar elproduktion</p> <p>Målbild: Målen är i sig bra men kan diskuteras.</p> <p>Inledningsvis bör man skilja mellan elproduktion som baseras på förnybara källor och sådan som erhålls från flödande energi (sol, vind och vattenkraft). De flödande energikällorna går inte att överexploatera medan förnybar energi från biobränslen kan överexploateras om man tar ut mer än tillväxten. Odling av biobränslen konkurrerar ofta med odling för matproduktion.</p> <p><i>De flödande energikällorna bör därför prioriteras.</i></p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p>
14. Omställning Gävle	<p>Utsläpp från primär biomassa:</p> <p>Utsläppen från kraftvärme, dvs producerad vid samma anläggning som fjärrvärme, kan komma att omvärderas. Den del av biobränslet till kraftvärmen som kommer direkt från skogen, t.ex. grenar och</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Bioenergi från skogen i form av GROT och ska även i fortsättningen</p>

	<p>toppar, kallar EU nu för primär biomassa och skall inte längre betraktas som utsläppsfri, vilken den gjorts hittills. Det innebär att skogsrester från trakthyggesbruk (kalhuggning) inte längre anses minska Sveriges koldioxidutsläpp. EUs motivering är att skogarnas koldioxidupptagning måste öka, vilket innebär minskad avverkning, och trakthyggesbruk förstör den biologiska mångfalden.</p> <p><i>Därför bör man redovisa de reella utsläppen från förbränning av primär biomassa redan nu vid presentationen av länets utsläpp.</i></p>	<p>räknas som 100 procent förnybart. Det beslutade EU-parlamentet 2023.</p>
14. Omställning Gävle	<p>Ökning av vindkraftsproduktionen - 2030 ska vindkraftsproduktionen uppgå till 5 TWh.</p> <p>Både till lands och till havs möter nya vindkraftverk betydande motstånd bland allmänheten och opinionskänsliga politiker. Möjligheterna att nå målet inom 7 år verkar ganska orealistiskt.</p> <p><i>Utbyggnaden till havs är ändå mindre kontroversiell, målet borde sänkas och kompletteras med "merparten till havs".</i></p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Det finns nytt förslag till ändring av havsplaner i Bottniska viken ett arbete som Havs och vattenmyndigheten håller i.</p>
14. Omställning Gävle	<p>En annan aspekt som det inte talas så mycket om är att en stor del av vindkraftsexploatörerna är utländska bolag som ser möjligheter till goda vinster. Om utbyggnaden av vindkraft lättare ska accepteras så är den lokala förankringen avgörande. Det skulle kännas betydligt tryggare om svenska företag och framför allt statsägda Vattenfall stod för merparten av exploatering av svensk livsviktig infrastruktur. I det senare fallet skulle också vinsterna av den svenska naturresursen vind komma det svenska folket till del.</p> <p><i>Ett mål borde vara att få Vattenfall att engagera sig mer i svensk vindkraftsutbyggnad och varför inte i Gävleborg?</i></p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p>
14. Omställning Gävle	<p>Öka elproduktion från solceller till 5 procent av länets energiproduktion, motsvarande 230 GWh. (se även EK1.6) Solceller är ett förhållandevis billigt och snabbt sätt att få fram ny elproduktion. Men solceller producerar i huvudsak</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Det finns exempel på insats under EK4.2 som syftar till detta:</p>

	<p>under sommarhalvåret på våra breddgrader och bidrar därmed inte till att täcka efterfrågan när den är som störst, dvs på vintern. Storskaliga solfångarfält byggs som regel på åkermark och konkurrerar därmed med livsmedelsproduktion. Den småskaliga solelen producerad tex på hustak tar ingen ny mark i anspråk. Ju längre norröver man kommer desto mindre vits är det att satsa på solenergi. Ökningen av solcellssystem bland privatpersoner är mycket stark.</p> <p><i>Utbyggnad av solcellsparken på jordbruksmark eller före detta jordbruksmark bör inte uppmuntras i Gävleborg.</i></p>	Säkerställa att jordbruksmark i första hand används för livsmedelsproduktion.
15. Trafikverket	<p>EK1:5</p> <p>Trafikverket arbetar med Åtgärdsvalsstudier där fyrstegsprincipen tillämpas. Ofta krävs samverkan med kommuner och andra aktörer för genomförande av steg-1 och 2 åtgärder.</p>	Synpunkten föranleder ingen justering.
15. Trafikverket	<p>EK2.1</p> <p>Hur kan Trafikverket bidra; Camilla Granholm strategisk planerare, kontakter inom gods: Trafikverket bör vara med som medaktör och kan delta i de åtgärder där vi kan bidra t.ex. inom att upprätta en godsstrategi. Åtgärden har koppling till de transportpolitiska målen och vårt interna strategiska mål Klimat där vi ska medverka till hög transporteffektivitet och utveckla elektrifiering av godstransporter. Trafikverket har även en överenskommelse om samverkan med Region Gävleborg där detta skulle kunna vara en aktivitet.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK2.1</u></p> <p>Trafikverket tillagd som medaktör.</p>
15. Trafikverket	<p>EK2.2 Trafikverket medverkan enligt nedan.</p> <p>Trafikverkets roll är att via våra regionala överenskommelser tillsammans arbeta för ökad tillgänglighet för alla och inte enbart för den del av medborgarna som är i arbete eller i studier. Särskilt viktig är hälsoaspekten för barn och unga i att de självständigt kan röra sig till och från fritidsaktiviteter.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK2.2</u></p> <p>Nytt exempel på insats tillagd: "Fokusera på utbyggnad av smart laddinfrastruktur för ett effektivt nyttjande av elnätet".</p>

	<p>Stöd till utbyggnad av laddinfrastruktur.</p> <p>Trafikverket ser gärna att Region Gävleborg tar fram en Regional Tillgänglighetsstrategi. Det har tagits upp i utkast till överenskommelse med Trafikverket Region Mitt. Gärna en Tillgänglighetsstrategi kopplat till ett målstyrningsarbete som skulle kunna hjälpa oss att prioritera rätt åtgärder på rätt plats. Få svar på frågan "vem gynnar en åtgärd".</p> <p>Trafikverket genomför utredning kring möjlighet till cykelpendling, sommarcykelvägar, bygdevägar i Gävleborg som underlag till planomgången.</p> <p>Trafikverket vill i samband med att Region Gävleborg tar fram ett nytt Cykelprogram passa på att lyfta den nya Cykelpotentialmodellen (under framtagande av Trvector på uppdrag V Trafikverket).</p> <p>Ett bra exempel på Tillgänglighet för alla människor, d.v.s. att alla oavsett ålder, tillgång till bil etc. har rätt till en bra livsmiljö och livskvalitet.</p>	<p>Exempel på insats tillagd: <i>"Ta fram en regional tillgänglighetsstrategi"</i>.</p> <p>Exempel på insats tillagd: <i>"Utredning om möjlighet för cykelpendling, sommarcykelvägar och bygdevägar."</i></p> <p>Exempel på insats tillagd: <i>"Ta fram ett cykelprogram och inkludera cykelpotentialmodellen."</i></p>
15. Trafikverket	<p>EK2.3</p> <p>Trafikverkets roll, Katarina Lind, Britt-Inger Gustafsson</p> <p>Trafikverket följer både regionalt och nationellt utvecklingen inom elflyg (vätgasflyg) och drönare. Vi ser här en utveckling inom kort som rör både persontransporter och gods och test görs redan idag med olika slag av medicinska transporter och varudistribution till landsbygd. Redan idag funderar kommunerna på sin roll t.ex. samhällsplanering av det undre luftrummet.</p> <p>Tidsperspektivet på detta dokument? Just nu är personbilar den största utsläppskällan, men utfasning pågår och i framtiden blir personbiltrafiken fossilfri.</p> <p>Kanske drönarstationer vid noder?</p> <p>Se Sundsvalls kommuns test "Paxa" som startades nu i september 2023. Lånecyklar gärna i kombination med kollektivtrafik. Även elsparkcykel, hyrcykel bilpool</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK2.2</u></p> <p>Nuläge och gapanalys EK2.2 har kompletterats med text om elflyg (vätgas) och drönare.</p> <p>Detta dokument har tidsperspektivet fram till år 2030.</p>

	på samma biljett. Se Västtrafiks arbete med detta. Vilket behov har resenären? Tänk framtida möjligheter!	
15. Trafikverket	EK2.2 Trafikverket berörs i sin uppgift att hantera bidrag till utbyggnad av laddstationer.	Synpunkten föranleder ingen justering.
17. Gästrike Återvinnare	Åtgärd EK 1.5 <i>Energi- och klimataspekter integreras i samhällsplaneringen.</i> Under "Förväntad effekt av åtgärden" på sid 9, komplettera med "resursförbrukning". Åtgärden är relevant även för övriga temaområden.	Synpunkten föranleder <u>justering i bilaga åtgärd EK1.5</u> "Resursförbrukning" tillagd i mening om förväntad effekt av åtgärden.
17. Gästrike Återvinnare	Åtgärd EK 6.1 <i>Minska fossila utsläpp från arbetsmaskiner och processer i jordbruket.</i> Under "Medaktörer" på sid 27, lägg till Gästrike Ekogas och kanske även kommunala VA-huvudmän	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK6.1.</u> Gästrike Ekogas tillagda som medaktör.
17. Gästrike Återvinnare	I beskrivningen av temaområdet <i>Energi och klimat</i> på sidan 36 nämns inte biogas. Biogasen är en viktig pusselbit bland andra, i arbetet för fossilfri energi- och drivmedelsproduktion. Det finns en lokal produktion av biogas i Forsbacka hos Gästrike Ekogas. Vi föreslår följande: Nulägesbeskrivningen bör kompletteras med en beskrivning av biogasens roll i den fossilfria energi- och drivmedelsproduktionen i samhället och hur det ser ut lokalt.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK6.1.</u> Gästrike Ekogas tillagda som medaktör. Biogas inlagt under Nuläge och Gapanalys.
18. Ovako	Övergripande klimatomställning Inom Ovako pågår ett intensivt arbete med omställningen till fossilfri produktion, inte minst genom den vätgasanläggning som nu etableras på företagets anläggning i Hofors. Företaget arbetar även aktivt med kartläggningen av koldioxidutsläpp och har som målsättning att ta fram en färdplan för koldioxid för anläggningen i Hofors. Omställningen till vätgas medför ett ökat behov av fossilfri el och Ovako vill därför särskilt belysa vikten av att säkerställa elkraftförsörjningen i länet. När nya elintensiva	Synpunkten föranleder ingen justering. Länsstyrelsen arbetar aktivt med frågan om tillgång på eleffekt och nätkapacitet.

	<p>verksamheter etableras i länet ökar efterfrågan på eleffekt och nätkapacitet. Som redan etablerad verksamhet och med en pågående omställning mot koldioxidneutralitet är det av yttersta vikt att vår verksamhet inte riskerar att utsättas för elbrist.</p> <p>Mot bakgrund av ovanstående är det viktigt att frågan om tillgång på eleffekt och nätkapacitet inkluderas i den regionala färdplan för fossilfrihet som föreslås inom "Åtgärd EK1.4: Färdplaner för fossilfrihet i det regionala näringslivet".</p>	
18. Ovako	<p>Fossilfritt och effektivt transportsystem</p> <p>En viktig del i Ovacos klimatomställning omfattar transporter till och från anläggningen. För att minska utsläppen från våra transporter behöver det finnas alternativ till det som idag går med lastbil via vägnätet. Mot bakgrund av detta stödjer Ovako därför förslaget om att ta fram en regional godsstrategi inom "Åtgärd EK2.1: Hållbar och fossilfri godstransportregion". Genom att ta fram en godsstrategi för länet kan godstrafiken i länet minskas och effektiviseras. I en sådan strategi anser Ovako att det är viktigt att inkludera och utvärdera möjligheten till ökad kapacitet på järnväg. För att möjliggöra en ökad godstrafik på järnväg behöver det även säkerställas att omlastningsstationer mellan väg och järnväg finns i erforderlig omfattning för aktörer inom länet. För den godstrafik som fortsatt behöver gå på vägnätet skulle Ovako vilja se att godsstrategin tar upp etablering av alternativa tankstationer för t ex vätgas och el i syfte att möjliggöra en övergång till ett fossilfritt transportsystem. Ytterligare ett exempel på något som bör inkluderas och utredas i en godsstrategi är möjligheten till att etablera elektrifierade vägar. För Ovako är det också viktigt att en godsstrategi inkluderar en plan för underhåll på väg- och järnvägsnät för att kunna säkerställa kvaliteten på företagets transporter.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK2.1.</u></p> <p>Exempel på insats tillagd: <i>"Öka kapaciteten på järnväg och säkerställ omlastningsstationer i lämplig omfattning".</i></p> <p>Under EK2.2 Finns exempel på insats att: <i>"Säkerställ att det finns fossilfria bränslealternativ. Ekomackar med snabbbladdning, biogas, HVO, E85 och om möjligt vätgas".</i></p>

<p>18. Ovakö</p>	<p>Cirkulär och biobaserad industri</p> <p>I remissversionen förelås industrin/företag som huvudaktör för åtgärderna "EK5.1 Energieffektiv och fossilfri industri" och "Åtgärd EK5.2: Cirkulära flöden i industrin". Ovakö ser sig inte som en huvudaktör för någon av de föreslagna åtgärderna men vi vill ändå belysa att vi ser positivt på de åtgärder som förelås.</p> <p>För Ovakös fortsatta omställning mot koldioxidneutralitet är samarbeten och nätverk en viktig del. Ovakö deltar redan i dag i nätverk såsom Arena Elkraft och Mid Sweden Hydrogen Valley och ser ett stort värde i detta. Ett verktyg för att genomdriva en snabbare omställning inom vår verksamhet är möjligheten till nationella utvecklingsmedel och/eller bidragsmedel från EU. Ovakö vill därför belysa att stöttning inom detta område är en viktig del av de åtgärder som föreslås inom "Åtgärd EK5.1: Energieffektiv och fossilfri industri". Redan idag har riktade bidragsmedel till viss del erhållits för de investeringar som företaget gjort och det är viktigt att den möjligheten kvarstår för att även fortsättningsvis möjliggöra för en snabbare omställning.</p> <p>För Ovakö är det också viktigt att åtgärder genomförs för att möjliggöra cirkulära flöden inom länet. Ovakö stödjer därför de åtgärder som föreslås inom "Åtgärd EK5.2: Cirkulära flöden i industrin". Genom att utveckla en regional masshantering möjliggörs cirkulära flöden inom länet. Även regional återanvändningsplattform för restprodukter samt samverkansplattform för länets industrier med fokus på cirkulering av massor är åtgärder som Ovakö ser positivt på.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Länsstyrelsen avser med ansvaret att varje företag är ansvariga för sin egen verksamhet.</p>
<p>19. Hudiksvalls kommun</p>	<p>Åtgärd EK 2.1–2.3</p> <p>Trafikverket bör finnas med som aktör, vilket är nödvändigt utifrån vad åtgärdsprogrammet ska uppnå samt Trafikverkets uppdrag och kunskap.</p>	<p>Synpunkten föranleder <u>justering i bilaga åtgärd EK2.1, EK2.2 och EK2.3.</u></p> <p>Medaktör Trafikverket tillagt.</p>

19. Hudiksvalls kommun	<p>Åtgärd EK 3.2 I åtgärdens rubrik anges att kulturmiljöer ska bevaras. Dock saknas den aspekten i analysen. Det finns dessutom endast en insats exemplifierad kring detta. Vikten av att bevara kulturmiljöer vid minskad energianvändning bör utvecklas i både analys och med fler åtgärdsexempel.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK3.2</u></p> <p>Text om kulturmiljö inlagd i nuläge och gapanalys. Kulturmiljö är även ett tvärperspektiv i åtgärdsprogrammet.</p>
19. Hudiksvalls kommun	<p>Åtgärd EK 6.3 Kommuner bör vara medaktörer då de äger jord- och skogsbruksmark.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK6.3</u></p> <p>Kommuner tillagda som medaktörer.</p>
19. Hudiksvalls kommun	<p>Åtgärd EK 6.4 Kommuner bör vara medaktörer då de äger jord- och skogsbruksmark. Komplettera listan över medaktörer med skogsbolag.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK6.4</u></p> <p>Kommuner och skogsbolag tillagda som medaktörer.</p>
20. LRF Gävleborg	<p>Åtgärder som anses beröra jord- och skogsbruket är:</p> <p><i>Åtgärd EK4.1: Hållbar konsumtion som norm i offentlig sektor</i></p> <p><i>Åtgärd EK4.2: Förbättra förutsättningarna för lokalproducerad mat med låga utsläpp</i></p> <p><i>Åtgärd EK6.1: Minska fossila utsläpp från arbetsmaskiner och processer i jordbruket</i></p> <p><i>Åtgärd EK6.2: Minska fossila utsläpp från arbetsmaskiner och processer i skogsbruket</i></p> <p>LRF deltar gärna som medaktör i samverkanplattformar med andra för att för att få kunskapshöjande åtgärder till exempel inom upphandling som leder till minskade utsläpp och miljöpåverkan. LRF vill se ökat samarbete mellan alla led från producent till konsument. Inom livsmedelsstrategi och länets handlingsplan arbetas med ökad produktion och konsumtion av lokal och regional mat. I Gävleborg behöver vi säkerställa att jordbruksmark i första hand används för livsmedelsproduktion.</p> <p>Länet behöver främja produktion av biobränsle och stödja omställning</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i huvuddokument och bilaga.</u></p> <p>Justerat så att LRF är medaktör på de åtgärder som de var huvudaktör på i remissversionen. De kvarstår även som medaktörer där de var nämnda i remissen.</p> <p>Nytt exempel på insats tillagt EK6.1: "Stöd lantbrukare att investera i biogasproduktion".</p>

	av arbetsmaskiner till förnybara bränslen. Gårdsbaserad biogas är en möjlighet i Gävleborg. LRF deltar i arbetet med Greppa näringen där man erbjuder rådgivningsinsatser som är bra inom energiområdet till exempel aktiviteter i sparsam körning.	
21. Naturskyddsföreningen Ljusdal	Här listas många förslag som också har bäring på de övriga tre områdena. Vad vi ser som oerhört viktigt är att inte fastna i att prioritera utbildning, information och planeringsfrågor om energi enbart knuten till klimatet. Absolut lika viktigt är att samtidigt och med lika stor betoning knyta energifrågan till miljö och biologisk mångfald. Klimat och biologisk mångfald är lika viktiga områden och i högsta grad sammanlänkade. Ett krav bör vara att varje kommun har en klimat- och miljöplan , vilket bör tydliggöra vilka åtgärder som behöver genomföras, prioriteringsordning och de olika samband som finns.	Synpunkten föranleder ingen justering Åtgärd EK1.3 syftar till detta.
21. Naturskyddsföreningen Ljusdal	Vår matproduktion behöver bli mer ekologisk – både för biologisk mångfald och för ett mer giffritt och cirkulärt samhälle. Offentlig upphandling kan ge mer stabila volymer vilket är viktigt för lokala, och framför allt ekologiska, odlare. Med ökad flexibilitet bör offentliga aktörer ha goda förutsättningar att prioritera ekologisk <u>och</u> lokalproducerad mat.	Synpunkten föranleder ingen justering Offentlig upphandling omnämns bland annat i Åtgärd EK4.1.
21. Naturskyddsföreningen Ljusdal	Vi saknar också åtgärder som handlar om energieffektivisering i befintliga fastigheter utan samband med renovering eller ombyggnation. När elkostnaderna skenade förra året visade detta att det gick att göra ordentliga besparingar på elanvändningen. Ökat stöd och rådgivning om energiparåtgärder för fastighetsägare och privatpersoner bör vara en åtgärd som kan ge energi- och kostnadsbesparing till gagn för både miljö och människor. Förslagen att uppnå hållbar konsumtion som norm i offentlig sektor genom bland annat delandekonomi och	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK3.2</u> Nytt exempel på insats tillagt: <i>"Høj kompetens och kunskap kring energieffektivisering och besparing i befintlig bebyggelse."</i>

	kunskapshöjande åtgärder är lovvärda.	
22. Naturskyddsföreningen Gävleborg	<p>Vi behöver arbeta bort vårt beroende av fossil energi. Inom transporter sker en snabb omställning till elbilar som kräver en utbyggd laddinfrastruktur. Där kan kommuner hjälpa till genom att anvisa platser där det är lämpligt att bygga sådan. En utmaning där att få vårt elnät att räckta till för denna snabba utbyggnad som krävs.</p> <p>En ökad elproduktion kommer också troligen att krävas om vi också ställa om de tunga transportererna. Där finns idag två huvudspår för bränslebyte i de tunga transportererna. Det är vätgas eller el. Båda kräver tillgång till stora mängder el.</p> <p>Den ökade produktionen av el kan ske med vindkraft där vi i Naturskyddsföreningen har en policy: Vindkraft på rätt plats d.v.s. varje förslag till utbyggnad ska individuellt prövas. Ett alternativ är solceller där vi kan se en snabb utbyggnad dock från en låg nivå. En risk som vi där kan se är att man vill bygga stora parker på jordbruksmark. Det kan möjligen tillåtas om man fortfarande kan använda marken i jordbruket.</p> <p>Den ökade elanvändningen och elproduktionen inom och utom länet ställer krav på ökade elöverförings möjligheter. Där är redan planerat utbyggnad av stamnätet i länet. Det ger också skador på vår miljö, men genom att använda bästa möjliga teknik så kan de skadorna minimeras.</p> <p>Mycket av godstransportererna som sker i vårt län är transporter som bara går igenom vårt län och de bör styras om så de i första hand går på järnväg. Kollektivtrafiken är nästan 100 % fossilfri så där ligger vi bra till.</p> <p>Mycket finns att göra för att minska energianvändningen i befintliga byggnader. Här krävs ytterligare insatser.</p>	Synpunkten föranleder ingen justering

<p>26. Högskolan i Gävle</p>	<p>För att kunna förankra och få genomslag för en energi- och klimatstrategi är det viktigt att man är transparent kring hur till exempel en klimatneutralitet är beräknad och att åtgärder för att uppnå klimatneutraliteten är mätbara. Det gör att det är viktigt att man bestämmer sig för om man ska ta hänsyn till de territoriella utsläppen enbart eller om man ska väga in till exempel schabloniserade utsläpp för flygresor utanför de territoriella områdena. Idag figurerar det olika uppgifter i olika dokument eller vaga formuleringar som öppnar för misstolkningar.</p> <p>Målet är att Gävleborg är fossilfritt 2030 och att länet är klimat neutralt 2035. Enligt ovan diskussion behöver man beskriva beräkningsmodellen mer än att hänvisa till en koldioxidbudget som krävs för att nå Parisavtalet. Frågan bör också lyftas om dessa mål om fossilfritt 2030 och klimatneutralitet 2035 är realistiska. Det finns en i sammanhanget unik möjlighet i Gävleborg att fånga in biogen koldioxid och lagra undan den för att skapa "negativa utsläpp". Det finns flera större punktutsläpp i regionen men den möjligheten nämns inte varken i åtgärdsförslagen eller det överliggande dokumentet (Energi- och klimatstrategin).</p> <p>Ordet klimat neutralt är problematiskt eftersom det innebär att resurser vi normalt betraktar som förnybara i strikt mening bör anses till del vara fossila om man tänker sig att de för överskådlig tid ska utgöra en kolsänka (sänka för kol med fossilt ursprung).</p> <p>En minskning med 15% per år är kanske inte trolig. Majoriteten av de nya bilarna som säljs drivs med fossila drivmedel, regeringen sänker och pausar reduktionsplikten vilket motverkar att nå målet.</p> <p>Vi har kapacitetsbrist lokalt/regionalt i elnätet, något som kanske kan lindras något till 2030 men svårigen möter det väntade ökade behovet. Nya vindkraftsetableringar som har stor</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering bilaga åtgärd EK5.1</u></p> <p>Exempel på insats tillagd:</p> <p><i>"Kartlägga större punktutsläpp i regionen. Stötta sedan industrier att fånga in koldioxidutsläpp".</i></p> <p>Länsstyrelsen noterar synpunkterna kring mål och definitioner. Detta är en fråga för energi och klimatstrategin som bör vägas in vid revidering av denna.</p>
------------------------------	--	---

	<p>potential att lösa både tillgång till fossilfri el och medföra förstärkning av transmissionsnätet motarbetas av lokalbefolkning och kommunpolitiker. Solenergi är och kommer fortsatt att vara en marginell företeelse sett till årsbehovet i länet.</p> <p>Bör ett mål för energieffektivitet återfinnas under klimatmål då energi och klimat är två olika saker?</p>	
26. Högskolan i Gävle	<p><i>Åtgärder Energi och klimat</i></p> <p>Hur kommer energiplaneringen komma in?</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga Åtgärd EK1.6</u></p> <p>Nytt exempel på insats tas med: <i>"Arbeta med regional energiplanering som inbegriper elektrifiering."</i></p> <p>Komplettering av befintlig insats: <i>"Uppdatera kommunala energiplaner bland annat med översyn av hur elenergi används, med syfte att använda rätt energibärare till rätt användningsområde"</i>.</p>
26. Högskolan i Gävle	<p><i>EK1.2: Offentliga organisationer går före och är fossilfria 2025</i></p> <p>Vad menas med fossilfrihet? Det kanske ska betyda att verksamheten inte ger upphov till någon användning av fossil råvara, varken som energi eller material, och innebär detta ett totalstopp för fossila bränslen och plast. Man kan dock ana att fossilfrihet endast avser bensin och diesel. Här kan det finnas behov av en precisering.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Det regionala målet avser utsläpp från fordon.</p> <p>Mål i energi och klimatstrategin: Det nationella målet om en fossilfri fordonsflotta ska vara uppnått till 2030, de offentliga organisationerna i Gävleborgs län går före och är fossilfria till 2025.</p>
26. Högskolan i Gävle	<p><i>EK1.3: Energi- och klimatstrategi för Gävleborgs län 2020–2030 antas lokalt – i sin helhet eller lokalt anpassad; alternativt en lokal klimatstrategi med motsvarande ambitionsnivå</i></p> <p>Behövs en åtgärd för att anta en befintlig strategi på lokal nivå? Kan resurser läggas på att ta fram lokala åtgärdsprogram för omställning av den verksamhet som bidrar med utsläpp?</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK1.3</u></p> <p>Justerats till integreras lokalt.</p>

<p>26. Högskolan i Gävle</p>	<p><i>EK1.6: Ökad förnybar elproduktion</i></p> <p>Bör kommuner och Region Gävleborg stå som huvudaktör? Det finns andra aktörer som huvudsakligen kan bidra till detta, nämligen kraftproducenter (stora och små) och nätägare. I exempel på åtgärder så verkar det snarare som att kommuner och Region Gävleborg, inom sina egna verksamheter, ska främja tillkommande elproduktion. Om det är detta som avses så behöver målet preciseras.</p> <p>Punkten 4 beskrivs som: Öka elproduktionen från solceller till 5 procent av länets energiproduktion, motsvarande 230 GWh. Det borde refereras till elproduktion och inte energiproduktion. Det är en kraftig ökning av installerad solcellskapacitet och det kan behövas ett antal solkraftverk för att uppfylla målet. Det bör återspeglas i exemplen på åtgärder som krävs.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd EK1.6</u></p> <p>Kraftproducenter läggs till som medaktörer.</p> <p>I exempel på åtgärder är det också insatser kopplat till planering. Länsstyrelsen instämmer att kraftproducenter är avgörande för att nå ambitionerna.</p> <p>Länsstyrelsen noterar synpunkterna kring mål för solelproduktion. Detta är en fråga för energi och klimatstrategin som bör vägas in vid revidering av denna.</p> <p>Nytt exempel på insats tillagd:</p> <p><i>"Inventera möjligheten för större solanläggningar på mark/solkraftverk".</i></p>
<p>26. Högskolan i Gävle</p>	<p><i>EK4.1: Hållbar konsumtion som norm i offentlig sektor</i></p> <p>Bör denna åtgärd ligga under giffritt och cirkulärt samhälle?</p> <p><i>EK4.2: Förbättra förutsättningarna för lokalproducerad mat med låga utsläpp.</i></p> <p>Kan detta rymmas i åtgärden ovan? Om inte så behövs det en precisering.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering med hänvisning i bilaga</u></p> <p>Dessa åtgärder ligger kvar under Energi och klimat. Texten har förtydligats att de även ingår under Giffritt cirkulärt samhälle och vice versa och hänvisning inlagd.</p> <p>Åtgärderna läggs inte ihop.</p>
<p>26. Högskolan i Gävle</p>	<p><i>EK5.1: Energieffektiv och fossilfri industri.</i></p> <p>Kan detta täckas inom 1.3 och 1.4 ovan? Här kan Högskolan i Gävle vara en medaktör.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK5.1 och EK1.4.</u></p> <p>Högskolan i Gävle är tillagd som medaktör.</p> <p>Länsstyrelsen instämmer att de tre åtgärderna har kopplingar, men väljer att låta dem kvarstå som separata åtgärder.</p>
<p>26. Högskolan i Gävle</p>	<p><i>EK5.2: Cirkulära flöden i industrin</i></p> <p>Kan behöva precisering/förtydligande av vilka industrigrenar som ingår och varför</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering med hänvisning i bilaga</u></p>

	<p>till exempel livsmedelsföretag inte gör det.</p> <p>Cirkulär ekonomi/flöden innehåller både material och energi och det ska vara fossilfritt och biobaserat. Det riskerar bli förvirrande att försöka dela upp detta på olika sätt.</p>	<p>Åtgärderna 5. Cirkulär och biobaserad industri ligger kvar under Energi och klimat. Texten har förtydligats att de även ingår under Giffritt cirkulärt samhälle och vice versa och hänvisning inlagd.</p>
26. Högskolan i Gävle	<p><i>EK6.1: Minska fossila utsläpp från arbetsmaskiner och processer i jordbruket</i></p> <p>Kan detta täckas inom 4.2, 1.4 och 1.3</p> <p>Samma gäller för EK6.2, EK6.3 och EK6.4</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Länsstyrelsen instämmer att åtgärderna har kopplingar, men väljer att låta dem kvarstå som separata åtgärder.</p>
27. Skogsstyrelsen	<p>Åtgärd Energi och Klimat 6.2: Minska fossila utsläpp från arbetsmaskiner och processer i skogsbruket (huvudaktör).</p> <p>Tillägg till analysen: Ett välplanerat och väl underhållet infrastrukturnätverk minskar skogsbrukets utsläpp. Vid vägbyggnationer och upprustning av vägar bör man satsa på vägar som klarar transporter med fordon som har en maxvikt på 74 ton. Då skulle ett mindre antal transporter från stubbe till industri kunna minska och därför även delar av utsläppen.</p> <p>För att kunna utföra ett rationellt byggande är husbehovstäckter en viktig del.</p> <p>Takten bidrar med material nära inpå platsen för byggande eller upprustning och på så vis minskas transporten av material, vilket leder till minskade utsläpp och ökar vägens funktionalitet.</p> <p>Tillägg till Exempel på åtgärder: även här kan återvätning läggas till. Detta då återvätning minskar utsläpp av koldioxid från skogdiken.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK6.2</u></p> <p>Nuläge och gapanalys har kompletterats med text enligt förslag.</p> <p>Exempel på insats tillagd: "Återvätning för att minska koldioxidutsläpp från skogsdiken".</p>

27. Skogsstyrelsen	<p>Åtgärd Energi och Klimat 6.4: Öka inbindningen av kol i skogsmark (Huvudaktör).</p> <p>Målkonflikt mellan efterfrågan på råvaran långsamvuxen och högkvalitativ träråvara för till exempel byggnadsvård samtidigt som skogar som nu håller denna sorts virke är de skogar som har höga naturvärden.</p>	Synpunkten föranleder ingen justering.
28. Ovanåkers kommun	EK 1.6-Exempel på åtgärder kopplade till annat än solenergi hade berikat paletten av åtgärder.	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK1.6.</u></p> <p>Tillägg av exempel på insatser gjorda där andra energislag än solenergi tas upp till följd av andra remissynpunkter.</p>
28. Ovanåkers kommun	<p>EK 2.1 & 2.2-Trafikverket bör vara en aktör utifrån vad som förväntas uppnås med åtgärderna</p> <p>Ett resonemang kring järnvägens betydelse saknas, t.ex möjligheterna att återuppta trafik på idag vilande spår.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK2.1 och EK2.2</u></p> <p>Trafikverket tillagda som medaktörer.</p>
28. Ovanåkers kommun	EK4.1 – Alla avfallsaktörer som t.ex BORAB bör finnas med som aktör.	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga EK4.1</u></p> <p>Lokala avfallsbolag tillagda som medaktörer.</p>

Vatten

Vem	Synpunkt	Behandling av synpunkt från länsstyrelsen
1. Mellanskog	<p>Åtgärden V.2.3. Där omnämns övergödning vara ett problem delvis orsakat av skogsbruket, i rubriken. Det kan inte på allvar anses vara ett problem. Skogsbruket orsakar utsläpp i vattendrag, så är det ju verkligen. Men övergödning tycker jag är förknippat med att gödsling har förekommit, och det är trots allt väldigt begränsat i skogsbruket, och sker i dessa fall under väldigt kontrollerade former. Åtgärderna känns väl till viss del tillämpbara på skogsbruket, men jag tycker man hamnar lite snett från rubricering och inramning av frågan.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i åtgärd V2.3.</u></p> <p>Förtydligat under V2.3. Näringsläckage ersatt med "tillförsel av partiklar" inkl. förklaring.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>2.2 (s 25) Gapanalys pekar ut de största utmaningarna och vägleder inriktningen</p> <p>För miljömålet <i>Grundvatten av god kvalitet</i> håller kommunen med om att flertalet vattenskyddsområden behöver ses över med anledning av att vattenskyddsområden antingen saknas eller är gamla. Kommunen vill dock framhålla att det hos flera aktörer kan finnas svårigheter kopplat mot resursbrist avseende detta, både hos dem som ska revidera och dem som ska hantera ansökningarna.</p>	<p>Synpunkten föranleder inga justeringar.</p> <p>Länsstyrelsen delar bilden att resursbrist är en stor utmaning.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>4.2 (s 40) Målbild Vatten</p> <p>Under rubriken <i>Fördjupningstext om målbild för området</i> vill kommunen framhålla att det är av vikt att det finns tydliga mål och direktiv kopplat mot att den bästa mark- och vattenanvändningen, för nuvarande och framtida generationer, planeras med hänsyn till länets grund- och dricksvattenresurser, samt vattenanknutna natur- och kulturmiljöer. Dricksvattenförsörjning och vattentillgångar behöver få högre status och skyddas bättre. Det kan finnas risk för intressekonflikt när det gäller frågor om vattentillgångar och exploatering. Därav är V.1.1. en viktig åtgärd att prioritera.</p>	<p>Synpunkten föranleder inga justeringar.</p>

<p>4. Söderhamns kommun</p>	<p>Generellt Kommunen saknar åtgärder med inriktning på länets havsmiljö. Det är av stor vikt att det genomförs åtgärder för ett stabilt ekosystem i Bottenhavet och kommunen önskar att åtgärder inom detta område lyfts in tydligare i programmet. Söderhamns kommun deltar sen ett par år tillbaka i pilotprojektet "ekosystembaserad havsmiljöförvaltning" i Södra Bottenhavet. I projektet ryms viktiga frågor för länets kust som strömning, skarv, säl och havsörn och kopplingen mellan dessa. Det är exempel på ett samlat angreppssätt som skulle kunna lyftas in som en åtgärd i programmet.</p>	<p>Synpunkten föranleder inga justeringar.</p> <p>Länsstyrelsen delar kommunens syn att åtgärder för ett stabilt ekosystem i Bottenhavet är viktiga. Det av Havs- och vattenmyndigheten initierade projektet Ekosystembaserad havsmiljöförvaltning – pilot Södra Bottenhavet är ett lovligt arbete som kopplar till genomförande av Marin strategi för Nordsjön och Östersjön-Åtgärdsprogram för havsmiljön 2022–2027. Som första del av åtgärd 44 i detta program (riktad till Havs- och vattenmyndigheten), utvecklas och testas nu ekosystembaserad havsförvaltning genom tre pilotprojekt (varav pilot Södra Bottenhavet är ett). Som andra del av åtgärd 44 ska Havs- och vattenmyndigheten, baserat på erfarenheter från pilotprojekten, ta fram nationell vägledning i form av en handbok för att förklara och stödja arbete kring hur ekosystembaserad havsförvaltning ska genomföras i svenska havsområden. Handboken kommer främst vara riktad till regionala och lokala förvaltningsmyndigheter som länsstyrelser och kommuner och planeras vara klar 2027. Handboken hoppas vi kan vara nyckeln till att växla upp och sprida denna typ av samlade angreppssätt även till de kommuner i länet som inte ingår i pilotprojektet. Vi ser det däremot inte som motiverat att lyfta in det som en åtgärd i denna version av regionalt</p>
-----------------------------	---	--

		åtgärdsprogram för miljömålen eftersom det är Havs- och vattenmyndigheten som har det övergripande ansvaret och nationell vägledning är på gång.
4. Söderhamns kommun	<p>Söderhamns kommun ser gärna att frågor kopplade till enskilda avlopp och övergödning lyfts in i programmet.</p> <p>Kommunen saknar även frågeställningar om fiberbankar utmed kusten och åtgärd kopplat till problematik med föroreningar från dessa.</p>	<p>Synpunkten föranleder inga justeringar.</p> <p>Länsstyrelsen väljer att inte lyfta fram enskilda avlopp som åtgärd i detta åtgärdsprogram.</p> <p>Länsstyrelsen bedömer att det inte är motiverat att skriva in ny åtgärd om fiberbankar eftersom dessa är riskklass 1 områden i regionalt program för förorenade områden och därmed omfattas av ett väl fungerande och systematiskt arbetssätt. Med genomförande av åtgärden V1.2, Sammanställning av åtgärder från andra styrdokument, hoppas vi att det blir tydligare hur olika frågor, däribland förorenade områden, styrs och hanteras inom redan befintliga styrdokument.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>Söderhamns kommun önskar att åtgärder kopplat till kalkningsverksamheten läggs in i programmet. I nuvarande version finns det endast med kopplat till åtgärd om flodpärlmussla. Kalkningen förtjänar ett eget avsnitt med separat åtgärd i programmet.</p>	<p>Synpunkten föranleder inga justeringar.</p> <p>Länsstyrelsen förstår synpunkten, men kommer tyvärr inte ta med kalkning som en egen åtgärd då detta är en pågående etablerad verksamhet.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>Det finns ett stort intresse för att bygga vid vatten och åtgärdsplanen bör hantera exploatering längs med länets kust och sjöar i någon form.</p>	<p>Synpunkten föranleder inga justeringar.</p> <p>För sjöar och vattendrag finns frågan hanterad som exempel på insats under V.2.1.</p> <p>Exploatering längs med länets kust finns hanterad som exempel på insatser under åtgärd V3.2 (Värna grunda</p>

		<p>havsvikar, utarbeta strategi/riktlinjer för framtida exploatering). Länsstyrelsen har utöver detta tydliggjort behovet genom tillägg av exempel på insatser under åtgärd V3.3</p>
4. Söderhamns kommun	<p>Till sist saknar kommunen åtgärder kopplat till störningar och miljöpåverkan från sjöfart på ett generellt plan. Det handlar om var farleder finns, störningar i form av svallvågor, hantering av ballast osv. Elektrifiering av hamnar och sjöfart är också ett område som kräver åtgärder.</p>	<p>Synpunkten föranleder inga justeringar.</p> <p>Länsstyrelsen (eller annan regional aktör) har begränsad rådighet när det kommer till störningar och miljöpåverkan från sjöfart på ett generellt plan. Internationella regelverk och styrmedel är viktiga för att komma till rätta med utsläppen från sjöfarten. Arbete med framtagande av nya eller uppdaterade regelverk för internationell sjöfart genomförs inom FN:s sjöfartsorgan: International Maritime Organisation (IMO). Beslut som tas i denna organisation implementeras sedan av medlemsstaterna nationellt. Havs- och vattenmyndigheten arbetar tillsammans med Transportstyrelsen för att minska miljöpåverkan från sjöfarten inom IMO och genom andra forum.</p> <p>Sveriges möjligheter att genom egna regleringar minska sjöfartens miljöpåverkan är ofta begränsade till svenska hamnar och farleder. I regionalt åtgärdsprogram för miljömålen lyfter vi åtgärden minskad påverkan från sjöfarten vid hamn i form av underlätta tömning av svartvatten och avfall.</p> <p>Angående elektrifiering av hamnar (och sjöfart)</p>

		är detta ett område som Länsstyrelsen bedömer blir mer viktigt att arbeta med regional framöver och är något som kan inbegripas i ny exempelinsats: " <i>regional energiplan som inbegriper elektrifiering</i> ".
4. Söderhamns kommun	<p>V.1.1: Kunskapsuppbyggnad och informations spridning</p> <p>Viktigt att vattentillgångar får högre prioritet och status. Kommunen anser att det bör finnas med något exempel som kopplar mot dricksvattenförsörjningen. Kunskapsuppbyggnad och informations spridning är en viktig åtgärd kopplat mot dricksvattenförsörjningen då det ofta kan uppstå intressekonflikter kring frågan om skydd av vattenförekomsterna (till exempel etableringar i närhet till vattentäkter).</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justeringar i bilaga åtgärd V.1.1</u></p> <p>Exempelinsatser kopplat till dricksvattenförsörjning har lagts till.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>V.1.2: Sammanställning av åtgärder från andra styrdokument</p> <p>En mycket viktig åtgärd. Kommunen ifrågasätter varför tidplanen ej satts längre än 2023–2024 samt varför åtgärden ska bedömas som genomförd när aktören tagit fram åtgärdsunderlag från olika styrdokument för enbart en kommun. Detta bör göras för samtliga kommuner innan åtgärden kan anses som genomförd.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.1.2</u></p> <p>Åtgärden har förtydligats så att det bättre framgår att den innebär en sammanställning av åtgärder från <i>nationella och regionala</i> styrdokument. Även uppföljningsprincipen har ändrats utifrån detta. Åtgärden bedöms som genomförd när Länsstyrelsen har sammanställt åtgärder från alla nationella och regionala styrdokument (lika för alla kommuner). Tidsplanen har ändrats till 2024–2025.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>V.1.3: Klimatanpassa dagvattenhantering och öka beredskap för extrema skyfall</p> <p>Denna åtgärd är synnerligen beroende av samverkan vilket bör framhåvas ytterligare. Kommunen anser att det är bra att kommunerna står som huvudaktör då åtgärder kräver mycket samverkan inom kommunerna.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.1.2</u></p> <p>Exempelinsats tillagd: "<i>En kommunal handlingsplan/beredskapsplan för hantering av höga flöden och översvämningar tas</i>"</p>

		<i>fram i samverkan med berörda aktörer.”</i>
4. Söderhamns kommun	<p>V.3.5: Underlätta tömning av svartvatten och avfall från sjöfarten i hamnar</p> <p>Under exempel på åtgärder vill kommunen framhålla följande:</p> <p>Gällande punkt ett och två måste uppsamling av avfall från sjöfarten anpassas till kommunernas befintliga insamlingssystem för avfall under kommunalt ansvar. Verksamhetsutövaren ska även möjliggöra källsortering på plats.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.3.5</u></p> <p>Synpunkten har justerats enligt förslag.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>V.4.2: Ta fram planeringsunderlag för vattenförsörjningen i enlighet med Gävleborgs regionala vattenförsörjningsplan</p> <p>Under <i>Nuläge och gapanalys</i> vill kommunen framföra att det bör tas med ett resonemang kring att vattentillgångar bör få en högre status och att eventuella intressekonflikter bör beaktas.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.4.2</u></p> <p>Synpunkten har justerats enligt förslag under Nuläge och gapanalys.</p>
4. Söderhamns kommun	<p>V.4.3: Öka kunskap om utströmmande grundvatten och grundvattenberoende ekosystem</p> <p>Positivt utifrån kris- och beredskapssynvinkel.</p>	<p>Synpunkten föranleder inga justeringar.</p>
5. Bollnäs kommun	<p>V.1.3 - Lägg till VA-huvudmän som huvudaktörer tillsammans med kommunerna.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.1.3</u></p> <p>Medaktör har ändrats från VA-bolag till VA-huvudmän.</p> <p>Åtgärden kräver mycket samverkan inom kommunerna, därför står kommunerna som huvudaktör med ansvar för samordning. Länsstyrelsen håller med om att VA-huvudmän har en viktig roll i denna åtgärd.</p>
5. Bollnäs kommun	<p>V.2.1 - Exempelåtgärden kring vandringshinder bör fisk ersättas med fauna ska kunna passera. - Exempelåtgärden om att minimera risken för exploatering vid strandlinjen är redan belagd med hårda lagkrav.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.2.1</u></p> <p>Exempel på insats har omformulerats.</p> <p>Exploatering: Detta är ett sätt att sätta fokus på</p>

		ett problem som vi menar är viktigt att prioritera även om det redan är belagd med hårda lagkrav.
5. Bollnäs kommun	V.2.2 - Finansiellt stöd saknas för att skydda ekologiskt värdefulla sjöar och vattendrag, vilket gör det svårt att skydda natur som inte ägs av bolag eller av kommuner eftersom det inte finns någon ersättning till markägarna.	Synpunkten föranleder ingen justering. Detta är en viktig åtgärd även om det saknas resurser till markersättning.
5. Bollnäs kommun	V.2.3 - Första exempelåtgärden bör formuleras "Skydda vattendrag som har flodpärlmusselbestånd, <i>framför allt</i> med föryngring". Genom att lägga till "Framför allt" exkluderas inte andra områden.	<u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.2.1</u> <i>"framför allt</i> med föryngring" har lagts till i texten.
5. Bollnäs kommun	V.2.4 - Lätt till exempelåtgärd om att anlägga våtmarker och skonsam muddring.	<u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.2.4</u> Exempel på insats tillagd: " <i>Anläggning av våtmarker för att binda näringsämnen</i> ". Skonsam muddring syftar till att minska internbelastning, men kopplar inte direkt till att minska tillförseln av näringsämnen från jord- och skogbruk och har därmed inte lagts till som exempel på insats.
6. Vänsterpartiet	Under rubriken "Kustvatten" finns inget resonemang kring hur havsbaserad vindkraft påverkar den marina miljön. Studier visar att havsbaserad vindkraft kan ha en positiv inverkan på statusen för till exempel strömmingen.	Synpunkten föranleder ingen justering. I åtgärdsprogrammet fokuserar vi på målbild och nuläge för varje tema. Länsstyrelsen bedömer det inte motiverat att lägga till ett resonemang i denna fråga, eftersom det skulle kräva att redogöra för både för- och nackdelar relaterat till detta. För kunskap i frågan hänvisas till forskningsprogrammet Vindval; " <u>Effekter av havsbaserad vindkraft på marint liv – en syntesrapport om kunskapsläget 2021</u> ",

		samt efterföljande fördjupningsrapport, " <u>Effekter av havsbaserad vindkraft på fisk</u> ".
6. Vänsterpartiet	Under rubriken "Grundvatten" saknar vi åtgärder som handlar om VA-systemet och framförallt om att införa teknik som gör att vi minskar åtgången av rent grundvatten eller t.ex. återanvänder duschvatten och liknande.	Synpunkten föranleder ingen justering I den regionala handlingsplanen för en trygg och hållbar dricksvattenförsörjning (rapportnr. 2023:3) som hänvisas till i åtgärd V.4.2 ingår en åtgärd riktad till VA-systemet som låter " <i>Minska vattenläckage</i> ".
6. Vänsterpartiet	På s. 39 "Fördjupningstext om målbild för området" förtydligas målbilden med en uppräknig av ett antal saker som skett. Där saknar vi ett förtydligande om att miljögifterna har sanerats. Det är också något som borde finnas med som en åtgärd.	Synpunkten föranleder ingen justering Sanering av förorenade områden och fiberbankar beaktas i Regionalt program för efterbehandling. I tabell Relevant Regional strategi eller handlingsplan finns den med.
6. Vänsterpartiet	Under åtgärd V.1.2 ser vi exempel på när åtgärden anses genomförd om aktören genomfört minst en exempelåtgärd och där vissa åtgärder kan tolkas vitt och därför genast anses genomförda. Här vill vi se att det finns en tydlig ambitionstrappa där det inte går att få godkänt utan att en progression har skett.	<u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V1.2</u> Uppföljningen av åtgärd V1.2 har skrivits om med detta i beaktande.
7. MittSverige Vatten & Avfall/ Nordanstig Vatten AB	Åtgärd V.1.3: Klimatanpassa dagvattenhantering och öka beredskap för extrema skyfall (VA-huvudmannen är medaktör) Vi tycker att åtgärden är bra formulerad och att exemplen som tas upp är rimliga. Behov av förtydligande: " <i>Skydda infiltration till grundvatten</i> ". Vad innebär det? Avses att skydda grundvattenresurser som används eller kan komma att användas för dricksvattenuttag (från infiltrerande ytvatten och därmed föroreningar)? Annars bör man se positivt på att återföra regnvatten till grundvattnet	<u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga V1.3</u> Exempelåtgärderna har förtydligats.

	<p>för att bibehålla grundvattennivåer lokalt.</p> <p><i>"Med hjälp av översvämningskarteringen anpassa bebyggelse till översvämningsrisken." Vad avses med att anpassa bebyggelse - avses befintlig eller ny bebyggelse?</i></p>	
<p>7. MittSverige Vatten & Avfall/ Nordanstig Vatten AB</p>	<p>Åtgärd V.4.2: Ta fram planeringsunderlag för vattenförsörjning i enlighet med Gävleborgs regionala vattenförsörjningsplan</p> <p>Kommentarer:</p> <p>"Nuläge och gapanalys: För en trygg och hållbar dricksvattenförsörjning nu och i framtiden krävs åtgärder inom flera områden så som"</p> <p>Vi föreslår att man använder uttrycket "Dricksvatten ska vara hälsosamt och rent" (dricksvattendirektivets § 6).</p> <p>"Tillstånd för vattenuttag för alla allmänna dricksvattentäkter och ökat kunskap om vattenuttag"</p> <p>"Ökat" ska vara "ökad". Vad menas ni med "ökad kunskap om vattenuttag"?</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.4.2</u></p> <p>Ändrat enligt förslag "Dricksvatten ska vara hälsosamt och rent".</p> <p>Med "ökad kunskap om vattenuttag" menas att uttag som saknar tillstånd ska ansöka om sådan och att tillstånd som inte stämmer överens med aktuellt uttag ska uppdateras.</p>
<p>8. Gävle kommun</p>	<p>Förslag på ändring/tillägg av åtgärder</p> <p>Klimatanpassa dagvattenhantering och öka beredskap för extrema skyfall återfinns i Åtgärd V.1.3, men övriga klimatrisker nämns inte lika tydligt i programmet.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Länsstyrelsen är medveten om att det även finns övriga klimatrisker men har valt att lyfta en klimatanpassad dagvattenhantering och ökad beredskap för extrema skyfall som en prioriterad åtgärd. Klimatanpassning genomsyrar hela åtgärdsprogrammet som ett tvärperspektiv.</p>
<p>8. Gävle kommun</p>	<p>Åtgärd V.1.1: Kunskapsuppbyggnad och informationsspridning.</p> <p>Saknas text i stycket "Kostnad och finansiering".</p> <p>Lägg till åtgärd: Inför utbildning om Gävleborgs vattenmiljöer för skolorna, till exempel arrangera</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.1.1</u></p> <p>Skolutbildning om vattenmiljöer har lagts till som exempel på insats</p>

	<p>utflykter för skolungdomar och ta stöd av kunskapscenter som berättar om invasiva arter i vatten. Huvudaktör: kommunerna.</p> <p>Lägg till åtgärd: Inför utbildning om vattenvård och vilka lagar som kommunerna berörs av inom vattenområdet för att öka kunskapen om vattenmiljön internt i kommunerna. Huvudaktör: Länsstyrelsen och kommunerna.</p> <p>Lägg till åtgärd: Inför utbildning om hur grundvattenskyddsområden ska skyddas och bevaras för berörda som arbetar med grundvattenskyddsområden i kommunerna. Huvudaktör: Länsstyrelsen.</p> <p>Lägg till åtgärd: Att Länsstyrelsen anordnar informationsmöten för kommunerna om den nationella planen för omprövning av moderna miljövillkor för vattenkraften (NAP) för att informera och sprida kunskap om detta och processen för omprövningarna. Huvudaktör: Länsstyrelsen.</p>	<p>NAP-information har lagts till som exempel på insats</p> <p>Utbildning om vattenvård och vilka lagar som kommunerna berörs av inom vattenområdet har lagts till som exempel på insats.</p> <p>Det är Havs- och vattenmyndighetens roll att vägleda kommunernas arbete med vattenskyddsområden. Det framgår ur vattenförvaltningens <i>Åtgärdsprogram för vatten 2022–2027, Bottenhavets vattendistrikt</i>. Den föreslagna åtgärden <i>Inför utbildning om grundvattenskyddsområden</i> har därför inte lagts till.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd V.1.3: Klimatanpassa dagvattenhantering och öka beredskap för extrema skyfall:</p> <p>Lägg till Länsstyrelsen som aktör.</p> <p>Det saknas text i stycket "Kostnad och finansiering". Som nämnt ser Gavlefastigheter ett behov av samverkan gällande flera av programmets åtgärder. Enskilda fastighetsägare kan ha begränsade möjligheter att hantera dagvatten på egen fastighet. Detta är en åtgärd där samverkan behövs.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga V.1.3</u></p> <p>Exempelinsats tillagd som lyder: "<i>En kommunal handlingsplan/beredskapsplan för hantering av höga flöden och översvämningar tas fram i samverkan med berörda aktörer.</i>"</p> <p>Länsstyrelsen tillagd som medaktör i åtgärd V1.3.</p> <p>Kostnad och finansiering tillagd.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd V.2.1: Återställande av den fysiska miljön i sjöar och vattendrag:</p> <p>Det saknas text i stycket "Kostnad och finansiering".</p> <p>I texten "Till hälften genomförd (H): Aktören ha ett pågående åtgärdsprojekt där man restaurerar eller river ut vandringshinder i sjöar</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga V.2.1</u></p> <p>Kostnad och finansiering har kommenterats.</p> <p>Korrigerat: "<i>har</i>" i texten under "Till hälften genomförd (H)", (var "<i>ha</i>" tidigare)</p>

	<p>och vattendrag” bör man lägga till “har”.</p> <p>Lägg till åtgärd: Skapa skuggiga miljöer för fisk i vattendragen i länet. Huvudaktör: Länsstyrelsen.</p>	<p>Lagt till åtgärdsförslaget under exempel på insatser.</p> <p>Alla som är listade som huvudaktörer i åtgärden är ansvariga för insatsen.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd V.2.2: Skydda ekologiskt värdefulla sjöar och vattendrag, åtgärd V.2.3: Bevara länets flodpärlmusslor, och åtgärd V.3.1: Utöka areal av marin skyddad natur.</p> <p>Osäkert om kommunen kan vara huvudaktör p.g.a. inriktning i naturreservatsstrategi.</p> <p>Gävle kommun har mest fokus på tätortsnära områden och inte rena naturobjekt. Gävle kommun arbetar mer brett med naturvårdsåtgärder där flodpärlmusslan i vissa fall kan ingå som åtgärdsart. Kommunen har inget projekt om flodpärlmusslan på gång, men omprövningen av Strömsbro kraftverk kan positivt påverka arten.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Generellt kan kommuner anges som huvudaktör eftersom kommuner har möjligheten att skydda och bilda reservat. Specifika kommuner är inte utpekade som huvudaktörer eftersom det ska finnas möjlighet för respektive kommun att arbeta med åtgärderna utifrån egna förutsättningar inom kommunen. Tätortsnära områden utesluts inte i åtgärderna V2.2 och V3.1, utan de är också viktiga att jobba med och kan bidra till utökad areal skyddad natur.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd V.2.4: Minska övergödning från jord- och skogsbruk.</p> <p>Lägg till åtgärd: Genomför en kartläggning av näringsläckaget från hästgårdar och inför åtgärder för att förhindra övergödning av sjöar och vattendrag, till exempel i samarbete med Svenska Hushållningssällskapet. Till exempel LIFE IP Rich Waters och ta fram vattenvårdsplaner för hästgårdar. Huvudaktör: Länsstyrelsen och kommunerna.</p>	<p>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd <u>V.2.4</u></p> <p>Exempel på insatser tillagd. Insatsen är breddad så att alla typer av jordbruksverksamheter inkluderas.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd V.3.1: Utöka areal av marin skyddad natur.</p> <p>Det saknas text i stycket “Kostnad och finansiering”.</p> <p>Lägg till åtgärd: Inrätta marina nationalparker i länet och marina naturrum. Huvudaktör: Länsstyrelsen.</p> <p>Lägg till åtgärd: Viktigt att Länsstyrelsen vägleder kommunen i att inrätta marina reservat och stöttar med skötsel och kunskap kring marina reservat, då den</p>	<p>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd <u>V.1.3</u></p> <p>Kostnad och finansiering har kommenterats.</p> <p>Att inrätta marina nationalparker och naturrum kan ingå i åtgärden då den inbegriper alla former av marint områdesskydd och det är förtydligt</p>

	<p>kunskapen saknas i vissa kommuner. Huvudaktör: Länsstyrelsen.</p>	<p>under exempel på insatser.</p> <p>Länsstyrelsen instämmer att det är viktigt med vägledning till kommunerna gällande både inrättande och skötsel av marina områdesskydd, och har därför lagt till detta under exempel på insatser.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd V.3.2: Värna grunda havsvikar:</p> <p>Det saknas text i stycket "Kostnad och finansiering".</p> <p>Lägg till åtgärd: Inför krav på att kommunerna ska införa åtgärder för grunda havsvikar för att undvika övergödning och för att främja de arter som lever där. Huvudaktör: Länsstyrelsen och kommunerna.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.3.2</u></p> <p>Kostnad och finansiering har kommenterats.</p> <p>Inom miljömålen åtgärdsprogram kan Länsstyrelsen inte ställa krav på kommunerna på det sättet, utan det bygger på att kommunerna själva ser det som en prioriterad fråga att jobba med utifrån befintliga juridiska styrmedel. Denna åtgärd finns med för att bidra till att grunda vikar ska få en högre prioritet både hos Länsstyrelsen och kommunerna.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd V.3.3: Genomför kommunal kust- och havsplanering:</p> <p>Det saknas text i stycket "Kostnad och finansiering".</p> <p>Lägg till aktör: Länsstyrelsen.</p> <p>Lägg till åtgärd: Kommunerna behöver stöd och vägledning från Länsstyrelsen avseende den kommunala havsplaneringen, då kommunerna ofta inte har den kunskapen och det ofta saknas befattningar som arbetar med havsplanering. Det behövs en sammanställning över samtliga kommuners havsplaner, på ett och samma ställe, t.ex. för att kunna göra rättvisande förstudier inför vindkraftsutbyggnad. Därför behöver en åtgärd kring detta läggas till i åtgärdsprogrammet.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.3.2</u></p> <p>Kostnad och finansiering tillagt.</p> <p>Exempel på insats tillagt. "I samarbete med Länsstyrelsen, sammanställ samtliga kommuners havsplaner på gemensam lättillgänglig plats". under exempel på insatser, men formulerar inte detta som en egen åtgärd.</p> <p>En sammanställning av samtlig vindkraftsutbyggnad, både till land och till havs, finns genom</p>

	<p>Huvudaktör: Länsstyrelsen och kommunerna.</p> <p>Lägg till åtgärd: Sammanställ samtlig vindkraftsutbyggnad, både planerad, pågående och genomförd för att få en översikt över detta i kommunerna och i hela länet, t.ex. inför förfrågningar från vindkraftsbolagen. Huvudaktör: kommunerna.</p>	<p>"Vindbrukskollen", som tagits fram i samarbete mellan Sveriges länsstyrelser och Energimyndigheten.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd V.3.4: Miljöanpassa fritidsbåtsanvändningen.</p> <p>Det saknas text i stycket "Kostnad och finansiering".</p> <p>Lägg till åtgärd: Kontroller av båtbottnfärg på fritidsbåtar och kartläggning av var halterna är högst i hamnar och implementering av åtgärder för att förhindra att miljöföroreningar och biocider läcker ut i vattenmiljön. Huvudaktör: Länsstyrelsen.</p> <p>Lägg till åtgärd: Erbjuder rensning av gammalt skrot på botten i hamnar för att minska läckage av miljöföroreningar. Huvudaktör: Länsstyrelsen och kommunerna.</p> <p>Avseende åtgärden "Erbjuder toatömning (sugtömning) för fritidsbåtar" så är det viktigt att toatömningsstationer som är till havs inte förläggs nära badplatser.</p> <p>Lägg till åtgärd: Informera och utbilda fritidsbåtsägare om invasiva arter, t.ex. genom skyltning i hamnar för att förhindra spridning med barlastvatten och medvetandegöra problemen med invasiva arter. Huvudaktör: Länsstyrelsen.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.3.4 och V.1.1</u></p> <p>Kostnad och finansiering har kommenterats.</p> <p>Förslaget att kartlägga var halterna är högst i hamnar och implementering av åtgärder för att förhindra att miljöföroreningar och biocider läcker ut i vattenmiljön har lagts till som exempel på insatser. Att erbjuda eller uppmuntra till rensning av gammalt skrot har också lagts till som exempel på insats (Åtgärd 3.4).</p> <p>En miljöanpassad fritidsbåtsanvändning ser Länsstyrelsen främst ligger på kommunerna som huvudaktör, med Länsstyrelsen som medaktör. Statliga medel i form av LOVA - bidrag kan bidra till åtgärder som syftar till att minska spridning av miljöfarliga ämnen från fritidsbåtar till vattenmiljön (2 § andra punkten, förordning om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt 2009:381),</p> <p>Förslaget att informera och utbilda fritidsbåtsägare om invasiva arter har lagts till som exempel på insats under åtgärd V.1.1 Kunskapsuppbyggnad och</p>

		informationsspridning. Exempelinsatsen "Erbjuda toatömning (sugtömning) för fritidsbåtar" har förtydligats gällande lämplig lokalisering (Åtgärd 3.4).
8. Gävle kommun	Åtgärd V.3.5: Underlätta tömning av svartvatten och avfall från sjöfarten i hamnar: Det saknas text i stycket "Kostnad och finansiering".	<u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.3.5</u> Kostnad och finansiering har kommenterats.
8. Gävle kommun	Åtgärd V.4.1: Minimera användning av naturgrus. Det saknas text i stycket "Kostnad och finansiering". Lägg till medaktör: SGU. Lägg till åtgärd: Genomför en geologisk kartläggning av var naturgrus och viktiga geologiska formationer finns i länet, så att dessa inte används. Huvudaktör: SGU och Länsstyrelsen.	<u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.4.1</u> Kostnad och finansiering har kommenterats. SGU är redan medaktör i åtgärd V.4.1. Länsstyrelsen har lagts till som medaktör. Åtgärdsförslag om kartläggning har inte lagts till eftersom förekomst av isälvsavlagringar är väl dokumenterad och framgår till exempel ur SGU:s kartor om jordart och grundvattenmagasin. Isälvsavlagringar som medger goda möjligheter till grundvattenuttag har även pekats ut inom vattenförvaltningen och kallas då för "grundvattenförekomster i sand och grus".
8. Gävle kommun	Åtgärd V.4.2: Ta fram planeringsunderlag för vattenförsörjning i enlighet med Gävleborgs regionala vattenförsörjningsplan: Det saknas text i stycket "Kostnad och finansiering".	<u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga V.4.2</u> Kostnad och finansiering har kommenterats.
8. Gävle kommun	Åtgärd V.4.3: Öka kunskap om utströmmande grundvatten och grundvattenberoende ekosystem.	<u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.4.3</u> Kostnad och finansiering har kommenterats.

	<p>Det saknas text i stycket "Kostnad och finansiering".</p> <p>Lägg till åtgärd: Bevara och skydda de arter som finns i källan. Undersök med länsstyrelsen eller Artdatabanken om källan har skyddade arter eller biotopskydd. De skyddade arterna finns förutom i källvattnets moss- och algflora ofta i bottenslammet och i sjunkna trädrester.</p> <p>Lägg till åtgärd: Vid fynd av oregistrerade källor så ska även markägaren, länsstyrelsen och miljökontoret i kommunen kontaktas.</p> <p>Lägg till åtgärd: Vid kulturhistoriskt intresse, så bör källan även anmälas till Riksantikvarieämbetet. Hembygdsföreningen bör också informeras om att källan finns.</p> <p>Lägg till åtgärd: Markägaren eller den som har ansvar för skötseln av källan bör uppmärksammas så att denne är försiktig vid rensning av källan från slam och organiskt som minerogent (oorganiskt) material och innan rensning bör kontroll göras så att källan inte är skyddad. I de fallen kan det krävas dispens från länsstyrelsen för rensning.</p> <p>Lägg till åtgärd: Viltvårdare bör uppmanas att placera saltsten till viltet nedströms källan, så att föroreningar och trampskador undviks vid källan. Huvudaktör: Länsstyrelsen.</p> <p>Lägg till åtgärd: Föreslå markägaren att låta inhägna källor som ligger i betesmark och där t.ex. vildsvin finns som kan förorena och böka om i källan, men se till att ordna så att djuren kan dricka vattnet nedströms källan i en rännil eller ho. Huvudaktör: Länsstyrelsen.</p> <p>Lägg till åtgärd: Utbilda barn och ungdomar genom att besöka olika källor och berätta om källornas betydelse historiskt, dess geologi, varför de uppstått och att det är viktigt att inte skräpa ned vid källan. Huvudaktör: Länsstyrelsen, SGU och kommunerna.</p>	<p>Flera exempelinsatser har lagts till.</p>
--	--	--

	<p>Avseende åtgärden "Märk upp kalkällor i terrängen så att de inte skadas vid till exempel skogsavverkning eller terrängkörning vintertid."</p> <p>Detta bör gälla hela året, inte bara vintertid.</p>	
13. Ljusdals kommun	<p>I gapanalysen nämns att flera sjöar och vattendrag inte uppnår god kemisk status pga. miljögifter, främst metaller. Samtidigt saknas åtgärder som specifikt adresserar detta. Ljusdals kommun hade gärna sett ett utvecklat resonemang gällande den kemiska statusen i länets vattendrag och att problematiken reflekteras i åtgärderna för vatten.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Åtgärder för att uppnå god kemisk status i våra vatten beaktas inom Vattenförvaltningen och åtgärdsprogram för vatten inom Bottenhavets vattendistrikt.</p>
13. Ljusdals kommun	<p>V.1.1: Bra åtgärd. Intresset verkar finnas både hos politiker och boende i kommunen om vattenrelaterade frågor.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p>
13. Ljusdals kommun	<p>V.2.1: Bör fler åtgärder implementeras från kommunens sida än vad som görs i dagsläget?</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Så länge det finns ett åtgärdsbehov är det viktigt att alla ansvariga och berörda aktörer, på bästa sätt och utifrån givna förutsättningar, jobbar aktivt för att fylla detta behov.</p>
13. Ljusdals kommun	<p>V.2.2: En viktig och självklar åtgärd från kommunens sida.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p>
13. Ljusdals kommun	<p>V.2.3: Bra åtgärd som kan kopplas ihop med de 2 ovanstående åtgärderna. Bör fler åtgärder implementeras än vad som görs i dagsläget?</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Så länge det finns ett åtgärdsbehov är det viktigt att alla ansvariga och berörda aktörer, på bästa sätt och utifrån givna förutsättningar, jobbar aktivt för att fylla detta behov.</p>
13. Ljusdals kommun	<p>V.2.4: Viktig åtgärd som även kan uppmärksammas i V.1.1, då markägares kunskaper är viktiga i denna fråga.</p>	<p>Synpunkten föranleder <u>justering i Bilaga V.1.1</u></p> <p>Under exempel på insatser för åtgärd V.1.1 har insats lagt till: "<i>att informera markägare om olika miljöproblem och</i></p>

		<i>ta till vara markägares lokala kunskaper”.</i>
13. Ljusdals kommun	V.4.1: Viktig åtgärd som borde uppmärksammas. Bra att den är med i programmet.	Synpunkten föranleder ingen justering
14. Omställning Gävle	Övergripande: V1.3 Torka och skyfall och stora svängningar i vädret, p.g.a. klimatkantringen gör att vi också måste se våra vattensystem som ”regulatorer”. Att riva ut dammar för att skapa fria vattenflöden och vandringsvägar innebär också att vi minskar vår möjlighet till kontroll. Detta är ett nytt scenario, som inte funnits i länsstyrelsens verktygslåda i debatt kring och hantering av damm-utrivningar i mindre vattendrag. Detta behöver återfinnas i såväl målbild som åtgärdsplaner.	Synpunkten föranleder ingen justering Att riva ut dammar minskar vår möjlighet att reglera flödet ja. Å andra sidan kan vi genom restaurering av vattendrag och våtmarker i stället återfå en naturlig flödesutjämning. Synpunkten att det inte tagits upp i debatt och hantering av dammutrivningar tas med i fortsatt arbete.
14. Omställning Gävle	Övergripande: V1.1 Kunskapsuppbyggnad och informations spridning. Vad gäller kunskapsuppbyggnad och informations spridning så får detta inte bara vara något som gäller civilsamhället. Det är i hög grad företag, näringsliv och samhällsorgan som behöver bygga sin kunskapsbas och låta kunskapen, som t.ex. finns i olika åtgärdsprogram, också bli skarpa verktyg. Bristen på kunskap och förståelse syns t.ex. när Microsoft, tillsammans med berörda kommuner, vill förlägga en stor transformatorstation på en vattentäkt och det krävs ett länsstyrelsebeslut för att stoppa detta. Frågan skulle inte kommit upp om kommunerna utgått från vad man i organisationen visste.	Synpunkten föranleder ingen justering. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att kunskapsbasen säkerställs i alla delar av samhället. Åtgärden är inte heller enbart begränsad till civilsamhället då den riktar sig till olika aktörer såsom verksamhetsutövare och numera med tillägg av branschorganisationer.
14. Omställning Gävle	V1.3 Här fattas hur man skall hantera sjöar och vattendrag, beredskapen handlar inte bara om dagvattensystem.	<u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga V.1.3</u> Dagvatten är vatten som rinner tillfälligt på markytan. Det kan sedan rinna ner i dagvattensystemet, eller rinna till närmsta vattendrag eller en sjö. Åtgärden handlar om hantering av dagvatten,

		<p>inte bara det tekniska dagvattenssystemet.</p> <p>Länsstyrelsen instämmer i att många exempelinsatser handlar om bebyggelse och dagvattenhantering i bebyggd miljö.</p> <p>Har lagt till exempelinsats "<i>Återskapa våtmarker</i>" som hjälper till att minska risken för översvämningar nedströms.</p> <p>Har också lag till exempelinsatsen "<i>En kommunal handlingsplan/beredskapplan för hantering av höga flöden och översvämningar tas fram i samverkan med berörda aktörer.</i>"</p>
14. Omställning Gävle	<p>V2.1 Återställande</p> <p>Viktigt att ställa frågan – Återställande till vad/av vad? Bergslagen är en del av Sverige som historiskt i hög grad utnyttjat vattenvägar och strömmande vatten, många av de gamla vattenhjulens och kvarnarnas dammar och kanaler har funnits mycket länge och därigenom blivit en egen biotop, som även den kan vara värd att bevara.</p> <p><i>Levande vattendrag som bidrar till ökad resiliens mot klimatförändringarnas effekter (s35 i bilagorna)</i> är inte liktydigt med utrivna dammar och fritt strömmande vatten.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Länsstyrelsen har i texten tagit hänsyn till att åtgärder görs med kultur- och naturhänsyn (Se nuläge- och gapanalys)</p> <p>Genom att åtgärda vandringshinder och andra fysiska ingrepp så får man ett mer naturligt ekosystem. I ett naturligt ekosystem finns bättre förutsättningar för arterna att klara de utmaningar som klimatförändringarna kan innebära.</p>
14. Omställning Gävle	<p>V2.3 Att bevara flodpärlmuslan är ett lovvärt mål i arbetet med biologisk mångfald. Viktigt här är att inte vara enögd när man ser på detta. Om man använder detta mål som intäkt för att skapa bättre sportfiske kan alltför radikala åtgärder istället få motsatt effekt. Vi saknar åtgärder för att återställa livet i sjöar och vattendrag.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.2.3</u></p> <p>Kortare motivering har lagts till under "<i>Förväntad effekt av åtgärden</i>"</p>

		<p>Åtgärder kopplade till flodpärlmussla gagnar alla arter i vattendraget.</p> <p>Flodpärlmusslan är en paraplyart eftersom åtgärder som tas för att skydda eller gynna flodpärlmusslan även gynnar andra arter i samma miljö, och en indikatorart eftersom en minskande population av flodpärlmusslor kan indikera störningar i ekosystemet som flodpärlmusslan är en del av. Flodpärlmusslan fungerar också som en så kallad nyckelart eftersom den genom filtrering renar vattnet och har en direkt positiv påverkan på andra arter i samma miljö.</p> <p>När det gäller åtgärder för att återställa livet i sjöar vattendrag så syftar åtgärd 1.2 till det. Genom att restaurera den fysiska miljön återfås förlorade habitat som gynnar livet i vattnet. Restaureringar bör göras med ett helhetsperspektiv och inte i syfte gynna en eller ett fåtal enskilda arter.</p>
15. Trafikverket	V1.1 Trafikverket utreder och åtgärdar konflikter mellan grundvatten och infrastruktur.	Synpunkten föranleder ingen justering.
15. Trafikverket	V1.3 Klimatanpassningsåtgärder viktig fråga för Trafikverket. Samverkan pågår med länsstyrelser mfl aktörer.	<u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.1.3</u> Trafikverket tillagda som huvudaktör.
15. Trafikverket	V4.2 Trafikverket arbetar med riskanalyser och skyddsåtgärder vid konflikt mellan infrastruktur och grundvatten.	Synpunkten föranleder ingen justering.
15. Trafikverket	V2.1	Synpunkten föranleder ingen justering.

	Befintligt avtal från 2023 med länsstyrelsen i Gävleborg om inventering av vandringshinder i prioriterade avrinningsområden.	
15. Trafikverket	Grundvatten Trafikverket arbetar med riskanalyser och riktade miljöåtgärder för skydd av yt- och grundvatten.	Synpunkten föranleder ingen justering.
21. Naturskyddsföreningen Ljusdal	<p>Kostnad / finansiering saknas på många punkter vilket kan bli en tuff tröskel för genomförandet. Utnyttja Leader-områden, näringsliv och andra intressenter, för finansiering. Synliggör vad Länsstyrelsen kan bistå med!</p> <p>Föreläsningar och tematräffar ger förutsättningar för ökat nätverkande och ökad möjlighet att utnyttja befintliga nätverk. Samverkan och samarbete är viktigt för att nå resultat och i det tidigare arbetet med åtgärdsprogrammet finns exempel på detta. Men i nuläget förväntas ändå inget av relevanta miljömål för vatten uppnås till 2030. Här behöver kraven höjas! Enligt uppgift har vi nu 2,7% skyddad havsareal. På kort sikt är målet 10%, längre fram 30%. Samma gäller skyddad natur vid sjöar/stränder. Det är mycket kvar att göra!</p> <p>Bristande kunskap om andras behov av och/eller intressen i vatten kan skapa onödiga hinder. Information bidrar till förståelse för varandras synpunkter. Länsstyrelsen bör ha rollen som koordinator, främja nätverkande, lyfta goda exempel och förmedla tips, råd och uppmuntran.</p> <p>Något som borde vara enkelt att genomföra och där andra län tydligen kommit längre än Gävleborg är åtgärden att minimera användning av naturgrus för att skydda vattenförsörjning. En annan fråga rör SGU:s kartläggning av kalkkällor som kan behöva uppdateras och säkerställa att även Skogsstyrelsen har motsvarande uppgifter för att skydda dessa vattentäkter vid avverkningar.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.4.3</u></p> <p>Skogsstyrelsen har lagts till som medaktör i åtgärd V.4.3.</p> <p>Kostnad och finansiering har fyllts i för alla åtgärder.</p> <p>I övrigt föranleder synpunkten ingen ändring.</p> <p>Det finns förutsättningar för nätverkande och kunskapsutbyte inom åtgärd 1.1. Det finns även åtgärder som kopplar till att utöka skydd (åtgärd V2.2 och V3.2), men formella krav kan vi inte ställa inom ramen för åtgärdsprogrammet. Det finns ett fokus på övergripande styrning och samverkan som är viktiga att genomföra för att åtgärdsprogrammet som helhet ska få genomslag i länet för att nå de regionala målbilderna i de fyra övergripande åtgärderna (ÖS 1, ÖS 2, ÖS 3, ÖS4).</p>

<p>22. Naturskyddsförening n Gävleborg</p>	<p>De miljö kvalitetsmål som berör vatten i något avseende är Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet, Bara naturlig försurning, Hav i balans samt levande kust och skärgård samt myllrande våtmarker. Länsstyrelsens förslag till bedömningar innebär att inget av ovan angivna miljö kvalitetsmål kommer att uppnås. Bedömningen är i flertalet fall att problemen kvarstår i oförminskad omfattning eller kommer att försämrans fram till år 2030.</p> <p>Naturskyddsföreningen Gävleborg anser att åtgärdsplanerna inom vattenområdet borde kunna skärpas betydligt. Det är inte rimligt att det inte skall kunna gå att vända utvecklingen efter alla år som dessa planer har funnits. Särskilt vill vi peka på följande områden där förbättringspotential finns:</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p>
<p>22. Naturskyddsförening n Gävleborg</p>	<p>Ingen övergödning: Åtskilliga enskilda avlopp från såväl permanentboende som fritidsboende är ännu i dåligt skick. Kommunerna har tillsynsansvaret och borde kunna aktiveras.</p> <p>Kommunernas avloppsreningsverk är i flertalet fall från 70-och 80-talen och i behov av skärpta miljövillkor.</p> <p>Läckage från jordbruksmarker bör kunna minimeras med bättre odlingsmetoder och skärpt tillsyn.</p> <p>Levande sjöar och vattendrag; Många sjöar och vattendrag påverkas av vattenhinder och just nu pågår omprövning av sådana hinder. En utdragen process. Det bör vara möjligt att något förbättra situationen genom att delvis fokusera på biflöden och vandringshinder som inte ingår i den reguljära omprövningen.</p> <p>Grundvatten av god kvalitet: Vi delar länsstyrelsens uppfattning, men understryker behovet av skyddsåtgärder och kunskapsuppbyggnad.</p> <p>Hav i balans samt levande kust och skärgård: Vi delar inte alls länsstyrelsens uppfattning att</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p><i>Ingen övergödning:</i> Förbättring av enskilda avlopp och avloppsreningsverk är ett pågående arbete där kommunerna har och tar ett stort ansvar.</p> <p>Läckage från jordbruksmarker lyfts i åtgärd V.2.4.</p> <p><i>Levande sjöar och vattendrag:</i> Detta är ett kontinuerligt och viktigt arbete som vi lyfter i åtgärd V.2.1.</p> <p>Grundvatten av god kvalitet: Synpunkten föranleder ingen ändring.</p> <p><i>Hav i balans samt levande kust och skärgård:</i> Det är inte tillståndet i miljön som beskrivs som neutralt utan utvecklingen i miljön. Eftersom det finns både positiva och negativa trender för olika delar av miljötillståndet har den</p>

	<p>tillståndet i Bottenhavet beskrivs som neutral. Vår uppfattning är att Bottenhavet har genomgått en genomgripande ekosystemsomvandling, som påverkar allt liv i öppna havet och kustnära. Trenden är negativ och utomordentligt allvarlig och det är bråttom att åtgärda. Överuttaget av strömning är den främsta orsaken och länsstyrelsen bör göra allt vad som är möjligt att göra för att kraftigt minska trålfisket.</p> <p>Bara naturlig försurning: Vi delar länsstyrelsens uppfattning, men vill erinra om att det bör vara möjligt att bedriva ett skogsbruk som bättre tar hänsyn till försurningssituationen i delar av länet.</p>	<p>samlade utvecklingen bedömts som neutral. Detta är dock en bedömning som ses över varje år i samband med regional årlig uppföljning och därmed kan komma att ändras. Det finns behov av att utveckla mer kvantitativa bedömningsverktyg både vad gäller tillståndet i miljön och utvecklingen i miljön. Länsstyrelsen följer den utveckling som sker när det gäller hur bedömningar ska göras och genomför årlig regional uppföljning av miljömålen utifrån då givna anvisningar och målmanualer från centrala myndigheter. Länsstyrelsen är eniga i att det storskaliga trålfisket efter foderfisk nära kusten behöver minska för att värna kustnära ekosystem och det småskaliga yrkes- och fritidsfisket. Detta är något som lyfts i årlig regional uppföljning och även i fördjupningstexten om målbilden för tema Vatten. Inom projektet Ekosystembaserad havsförvaltning – pilot Södra Bottenhavet arbetar Länsstyrelsen bland annat aktivt för att skapa fiskefredningsområden/fiskefria områden utanför trålgränsen, vilket är något som beslutas av Havs- och vattenmyndigheten. Detta behövs särskilt i anslutning till Finngrundens där det fiskas på övervintrande strömning som står mycket tätt. Det blandbeståndsfiske som sker idag motverkar att kunna skydda unika strömmingsbestånd. Länsstyrelsen genomför</p>
--	---	---

		<p>därför även provfisken, där strömming tas in för populationsgenetiska analyser och genetiskt unika bestånd kan identifieras. Detta är en förutsättning för beståndsvist fiske.</p> <p>Länsstyrelsen arbetar ed att uppnå miljömålen i länet där försurning är en del.</p>
27. Skogsstyrelsen	<p>Åtgärd Vatten 2.1: Återställande av den fysiska miljön i sjöar och vattendrag (medaktör).</p> <p>Frågeställning: Begreppet biologisk återställning är nytt och därför finns en osäkerhet vad det faktiskt innebär. Vidare i stycket låter det som en kombination av att återställa vattendrag fysiskt (vandringshinder bland annat) och att återställa den ekologiska miljön.</p> <p>Förväntad effekt av åtgärden: effektmålet är luddigt skrivet och behöver preciseras.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga V.2.1</u></p> <p>Begreppet "<i>Biologisk återställning</i>" är utbytt och effektmålet är något omskrivet (dock inte så mycket mer preciserat).</p>
27. Skogsstyrelsen	<p>Åtgärd Vatten 2.2: Skydda ekologiskt värdefulla sjöar och vattendrag (huvudaktör).</p> <p>Då de åtgärder som anges i denna åtgärd ligger utanför Skogsstyrelsens ansvarsområde behöver antingen åtgärder konkretiseras där Skogsstyrelsens roll lyfts fram eller att Skogsstyrelsen nedgraderas till medaktör för åtgärdsförslaget.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.2.2</u></p> <p>Skogsstyrelsen är borttagen som huvudaktör.</p>
27. Skogsstyrelsen	<p>Åtgärd Vatten 2.3: Bevara länets flodpärlmusslor (medaktör).</p> <p>Nuläge och gapanalys: Förutom näringsläckage är det största utmaningen när det kommer till flodpärlmusslan kopplat till avverkningar som går hela vägen fram till sjöar och vattendrag är erosion och sedimentation som orsakar grumlande av vattnet.</p> <p>Att många vattendrag torkar ut kan ha att göra med avsaknaden av beskuggning. Det finns studier som visar på att vattendrag får högre</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.2.3</u></p> <p>Nuläge och gapanalys har skrivits om. Och information om bidrag har lagts till under finansiering.</p>

	<p>flöden när träden intill har avverkats.</p> <p>Exempel på åtgärder: Om det föreligger vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer kan man åtgärda detta. Skogsstyrelsen har ett stöd att söka för att ta bort vandringshinder. Se länk</p> <p>https://www.skogsstyrelsen.se/sjalvservice/soka-stod-och-bidrag/</p>	
27. Skogsstyrelsen	<p>Åtgärd Vatten 2.4: Minska övergödning från jord- och skogsbruk</p> <p>(huvudaktör).</p> <p>Nuläge och gapanalys: "Skogsbruket har inte kommit långt i sitt arbete", växande skog tar upp stora mängder kväve. Även om skogen gödglas så tar den totalt upp mycket mer kväve än vad som läcker ut från marken vid exempelvis en avverkning. Den viktigaste åtgärden för att förhindra näringsläckage är att ha växande skog. Det finns flera studier som visar på detta. Sedan ska man naturligtvis begränsa risken för uttransport av näringsämnen i samband med olika skogsbruksåtgärder.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.2.4</u></p> <p>Nuläge och gapanalys har justerats.</p>
28. Ovanåkers kommun	<p>V1.1 Biosfärområden (Voxnadalen och NEDA) kan läggas till som medaktör.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V1.1</u></p> <p>Tillagda som medaktör: Biosfärsområden Voxnadalen och Nedre Dalälven.</p>
28. Ovanåkers kommun	<p>V1.3 – Kunskap om och användandet av öppna lösningar för dagvatten kan finnas med bland åtgärderna</p> <p>-Väghållare kan läggas till bland medaktörer</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.1.3</u></p> <p>Väghållare tillagd som medaktör.</p> <p>Flera av exemplen på insatser är öppna lösningar. Att öka kunskapen om öppna lösningar har vi bedömt är på en annan nivå än övriga exempel i åtgärden och har därför inte lagts till.</p>

28. Ovanåkers kommun	V.2.3-Flodpärlmuslan är viktig att bevara men knepigt att peka ut en art som enskilt mål då det finns många andra skyddsvärda arter i länet också	Synpunkten föranleder ingen justering. Flodpärlmuslan finns i många vatten i Gävleborg, men inte så många ställen i Sverige så länet har en viktig roll i bevarandet av den rödlistade arten. Flodpärlmuslan är en paraplyart. Genom att arbeta för att bevara den så gynnas andra arter i ekosystemet.
29. Gästrike Vatten AB	Gästrike Vatten AB (GVAB) har tagit del av förslag till Åtgärdsprogram för miljömålen i Gävleborgs län 2023–2030. GVAB är positiva till förslaget och har bidragit till dialogen med länsstyrelsen under framtagandet. GVAB har särskilt granskat avsnitt om Vatten och Biologisk mångfald, ekosystemtjänster & friluftsliv. Synpunkter området Vatten GVAB bedömer att måluppfyllelsen av målbilden för dricksvattenförsörjningen skulle återspeglas bättre om man i bedömningen viktat procent av total grundvattenmängd som finns tillgängligt, i stället för antalet grundvattenresurser.	Synpunkten föranleder ingen justering. Länsstyrelsen bedömer att det i dagsläget inte finns något tillgängligt dataunderlag för att göra en sådan bedömning.
29. Gästrike Vatten AB	Synpunkter åtgärder Åtgärd V.1.1: Kunskapsuppbyggnad och informationsspridning GVAB föreslår att VA-huvudman/VA-bolag läggs till som medaktör.	<u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.1.1</u> VA-huvudman/VA-bolag tillagda som medaktörer
29. Gästrike Vatten AB	Åtgärd V.3.4: Miljöanpassa fritidsbåtsanvändningen samt Åtgärd V.3.5: Underlätta tömning av svartvatten och avfall från sjöfarten i hamnar GVAB föreslår att det kommunala avfallsbolaget samt VA-huvudman läggs till som medaktör.	<u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga åtgärd V.3.4 och V.3.5</u> Justerat enligt förslag.

Biologisk mångfald, ekosystemtjänster och friluftsliv

Vem	Synpunkt	Behandling av synpunkt från länsstyrelsen
1. Mellanskog	Gällande miljömålet levande skogar beskrivs utvecklingen som negativ i den korta sammanfattningen. Det är ju ett miljömål som orsakat en del debatt där vi som arbetar med skog anser att det finns lite väl många svåråtgärdade och ouppnåeliga mål. Men det finns samtidigt en hel del saker som utvecklas väldigt positivt. Att det sedan går långsamt är svårt att komma ifrån när det handlar om skog, vi lever ju fortfarande väldigt mycket med konsekvenserna av beslut som fattades för 100 år sedan. Den liten mer utvecklade texten tycker jag beskriver detta på ett ganska annorlunda sätt än vad den korta sammanfattningen gör.	Kommentaren föranleder ingen justering. Länsstyrelsen tolkar det som att Mellanskog jämför nulägesbeskrivningen med den fördjupade texten om målbilden.
1. Mellanskog	Åtgärderna BEF.1 och BEF.2 tycker jag är både relevanta och viktiga men sättet som problemet beskrivs på känns präglad av ett synsätt där nyttan med skogsbruk anses vara väldigt begränsad och att vanligt skogsbruk enligt svensk modell inte är förenligt med några andra ekosystemtjänster än produktion av virke. Att främja en bredd av ekosystemtjänster är såklart väldigt viktigt men det går samtidigt inte att bortse från det väldigt stora värde som skapas genom skogsbruket, att det är hela fundamentet för att vi ska kunna fortsätta ta hand om Sveriges skogar. För att undvika att hamna i polariserat tyckande tror jag att åtgärderna behöver fyllas med konkreta siffror, när kan man anse sig nöjd? Och då tycker jag det tråkigaste målet man kan ha i sammanhanget biologisk mångfald är att prata arealer. Det säger ju väldigt lite om vad som faktiskt uppnås. Jag tycker det ska finnas mål som pratar kvalitet. En viktig åtgärd i sådana sammanhang, där också Länsstyrelsen har en väldigt viktig roll, är att ge stöttning till privata markägare om värden på landskapsnivå. Och att sprida kunskap. Det finns ett otroligt stort intresse bland Mellanskogs medlemmar för att göra nytta för naturen. Men samtidigt måste man	<u>Synpunkten föranleder justering i åtgärd BEF2</u> Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har lagts till som huvudaktör Åtgärd BEF2. Att sätta konkreta mätbara mål, delmål och tidplaner för bevarandet står med som ett exempel på insatser. Kunskapspridning till skogsaktörer med avseende på ekosystemtjänster står med som insats i BEF2.

	förstå deras situation, förvaltningen av en typisk skogsfastighet omsätter inga stora summor.	
4. Söderhamns kommun	Det finns en problematik i att människor lever alltmer fränkopplat från naturen. Finns det möjlighet att lägga till åtgärder kopplat till beteenden, hur olika aktörer i länet kan arbeta för att få ut människor i skog och mark? Hur kan offentliga aktörer och civilsamhälle arbeta för att höja medvetenheten om naturens unika värden och de ekosystemtjänster som samhället är så beroende av? Går det att göra satsningar på kunskapsuppbyggnad med unga i fokus?	<u>Synpunkten föranleder justering i åtgärd BEF6.</u> Exempel på insats för detta har lagt till.
4. Söderhamns kommun	BEF.3: Basera översikts- och detaljplanering på underlag och strategier kopplade till biologisk mångfald och ekosystemtjänster Lyft fram behovet av att värna och utveckla tätortsnära natur på ett hållbart sätt via samhällsplaneringen. Klimatanpassning med fokus på naturbaserade lösningar (ex grönska för skugga och respiration, samt infiltrations- och regnbäddar) i samhällsplaneringen skulle dessutom behöva ges ett större utrymme under denna åtgärd då potentialen är stor.	<u>Synpunkten föranleder justering i åtgärd BEF3.</u> Exempel på insats för detta har lagt till.
4. Söderhamns kommun	BEF.4: Motverka spridning av invasiva främmande arter Under exempel på åtgärder vill kommunen framhålla följande: Ytterligare åtgärd som är relevant: Ta fram riktlinjer och plan för hur avfall från invasiva arter på bästa sätt kan omhändertas samt att tydliggöra olika verksamhetsutövarers ansvar kopplat till avfallet.	<u>Synpunkten föranleder justering i åtgärd BEF4.</u> Exempel på insats för detta har lagt till.
5. Bollnäs kommun	BEF.1 - Finansiellt stöd saknas för att bevara skyddsvärda skogar, vilket gör det svårt att skydda natur som inte ägs av bolag eller av kommuner eftersom det inte finns någon ersättning till markägarna.	<u>Synpunkten föranleder justering i åtgärd BEF1.</u> Kompletterat med text under Nuläge och GAP-analys
5. Bollnäs kommun	BEF.2 - Namnet på åtgärden är lite diffust och bör förtydligas, inkludera flera huvudaktörer eller specificera åtgärden mer mot kommunernas arbete om kommunen ska ensam stå som huvudaktör. - Exempelåtgärden om hyggesfritt skogsbruk bör benämnas som att "ställa om det	<u>Synpunkten föranleder justering i åtgärd BEF2.</u> Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen tillagda som huvudaktörer. Dessa kan jobba med samverkan och kunskapsspridning.

	<i>kommunala</i> skogsbruket till hyggesfritt" eller lägga till fler huvudaktörer.	Under "medaktörer" har "aktörer inom skogssektorn" och "lantbruksföretag" ersatts med "privata markägare" och "skogsbolag".
5. Bollnäs kommun	BEF.4 - Lägg till Återvinningscentraler som huvudaktör, så de inte blir en bromskloss i arbetet mot invasiva arter.	<u>Synpunkten föranleder justering i åtgärd BEF4.</u> Lokala avfallsbolag läggs till som medaktör.
5. Bollnäs kommun	BEF.5 - Lägg till exempelåtgärd om invertering av värdering av jordbruksmark som exempelåtgärd.	Synpunkten föranleder ingen justering Länsstyrelsen förstår inte riktigt innebörden av detta förslag.
5. Bollnäs kommun	BEF.7 - Lägg till organisationer som LRF, naturskyddsföreningen, Voxkedjan, Biosfärområdet Voxnadalen som medaktörer. - Lägg till om huvudaktör: Svenska kyrkan, eventuellt även kommuner.	<u>Synpunkten föranleder justering i BEF.7.</u> Föreslagna medaktörer tillagda förutom LRF. Skogsstyrelsen ändrad från medaktör till huvudaktör.
6. Vänsterpartiet	Här nämns inte biodlarna och Sveriges Biodlareförening som gör ett stort arbete enbart genom sin existens. Varken i nuläget eller i målbilden finns de nämnda vilket förvånar oss. Under åtgärd BEF.5 föreslår vi att biodlarna finns med som medaktör. Vi föreslår att en åtgärd blir att ta fram en pollineringsplan.	<u>Synpunkten föranleder justering i BEF3</u> Pollineringsplan har tagits med som exempel på insats i åtgärd BEF3. Pollinering tas även upp i BEF5.
6. Vänsterpartiet	Under åtgärd BEF.6 föreslår vi att en åtgärd är att uppmuntra kommunerna att anlägga skolträdgårdar.	<u>Synpunkten föranleder justering i BEF6</u> Exempel på insats har lagts till.
8. Gävle kommun	I remissversionen, sidan 22, "Ett rikt växt och djurliv" (rubriken " <i>Budskap från regional årlig uppföljning</i> ") saknas det att man inte har diskuterat och tagit upp fler faktorer inom målet "Ett rikt växt och djurliv" än enbart skogsbruk, vattendrag och invasiva arter, dvs. bredden på diskussion av de delmål som ingår i Ett rikt växt- och djurliv saknas. Fler faktorer inom målet bör ha lyfts vid mötena, t.ex. att artmångfalden minskar i länet, att åtgärderna bör öka för att förhindra detta samt att hela länet bör arbeta med åtgärder inom bevarandekologi för att förhindra förlusten av arter.	<u>Synpunkten föranleder justering i gap-analys för ett rikt växt och djurliv.</u> Tillägg: "Artmångfalden minskar i länet. Åtgärderna bör öka för att förhindra förlusten av arter".

8. Gävle kommun	<p>Framtagande av nya styrningar och främjande av samarbete</p> <p>Åtgärderna i remissen för åtgärdsprogrammet behöver bättre synkronisera med åtgärderna i Gävle kommuns miljöstrategiska program. T.ex. tas <i>Myrskyddsplanen</i> upp på sidan 43 i remissversionen, där det står att drygt 1200 hektar återstår att skydda. Det saknas ett samarbete mellan Länsstyrelsen och kommunen inom flera områden, såsom <i>Myrskyddsplanen</i>, i vilket Länsstyrelsen har tagit fram och arbetar med exempelvis <i>Myrskyddsplanen</i> och många andra styrningar, men en avsaknad finns i hur kommunen bör delta i detta arbete, dvs. "gapet" är stort mellan det som Länsstyrelsen tar fram och hur/vad kommunen kan bidra med i det som tas fram i form av styrningar av Länsstyrelsen.</p> <p>Vägledning till kommunerna</p> <p>Det saknas en uppföljning av Länsstyrelsen avseende vad kommunen kan bidra med till vissa av Länsstyrelsens framtagna handlingar, t.ex. om en <i>Myrskyddsplan</i> för Sverige har tagits fram av Naturvårdsverket för objekt i Gävleborgs län, så skulle en främjande faktor vara att Länsstyrelsen uppmärksammar kommunen på detta och vägleder kommunen i hur kommunen kan bidra till arbetet, t.ex. i form av att kommunen kan öka antalet restaureringar av våtmarker och liknande. Det saknas i dagsläget en sådan kommunikation, uppföljning av vad som görs inom olika mål-/ämnesområden och vägledning från Länsstyrelsen gentemot kommunen i dessa frågor.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Åtgärd BEF 8. Samt komplettering under strategier.</u></p> <p>Myrskyddsplan 2007 inlagt i strategier för temat.</p> <p>Åtgärd BEF8 kompletterad med uppgift om den oskyddade arealen som finns kvar i myrskyddsplanen.</p> <p>Tilllägg exempel på insats: " <i>Arbeta med samverkan mellan Länsstyrelsen, kommuner och markägare för att komma framåt i arbetet med myrskyddsplanen</i>"</p>
8. Gävle kommun	<p>Förslag på ändring/tillägg av åtgärder</p> <p>Åtgärder Biologisk mångfald, ekosystemtjänster och friluftsliv i Bilaga 1 och 2:</p> <p>Det behövs överlag genom hela åtgärdsprogrammet beskrivas tydligare de åtgärder som leder till handling och som kommunerna kan genomföra både strategiskt och operativt.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Länsstyrelsen noterar synpunkten.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd BEF.2. Öka takten i arbetet med ekosystemtjänster. Lägg till aktör: Länsstyrelsen.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i BEF2.</u></p>

	<p>Huvudaktör beskrivs vara kommunerna. Det är bra att detta tas upp som en åtgärd, dock så skulle det vara fördelaktigt om Naturvårdsverket eller Länsstyrelserna höll i myndighetsnätverk kring detta för att vägleda kommunerna i frågan kring ekosystemtjänster, då ett sådant nätverk idag finns för större myndigheter, s.k. "myndighetssamverkan om ekosystemtjänster", men saknas på den kommunala nivån. Huvudaktör: Länsstyrelsen.</p>	<p>Länsstyrelsen har lagts till som huvudaktör.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd BEF.3. Basera översikts- och detaljplanering på underlag och strategier kopplade till biologisk mångfald och ekosystemtjänster.</p> <p>Här är det viktigt att alla kommuner arbetar på samma sätt med sina översiktsplaner, så att samma parametrar kan följas upp i samtliga kommuner, för hur/vad man baserar översikts- och detaljplanering på för underlag och strategier som är kopplade till biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Det vore bra om det skrevs till något om det under "åtgärder". Huvudaktör: Länsstyrelsen och kommunerna.</p> <p>Åtgärd BEF.3: Förslag att jobba med 3-30-300 bör omformuleras till att inte föreskriva en specifik planeringsmetod (särskilt inte just denna eftersom den enligt upphovsmannen själv saknar evidens). Tanken är god, men genom att jobba med trendiga koncept istället för en totalitet av tillgänglig kunskap och professionell expertis riskerar vi både att feloptimera och att urholka förtroendet för omställningen. Andra metoder behöver användas och beskrivas under "åtgärder".</p>	<p><u>Synpunkter föranleder justering i Åtgärd BEF 3.</u></p> <p>Insatsen 3-30-300 metoden har tagits bort. Exempel på insats har lagts till: <i>"Planera för och ta hänsyn till rekreation, friluftsliv hälsa och välbefinnande i samhällsplaneringen"</i>.</p> <p>Länsstyrelsen kvarstår som medaktör.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd BEF.4: Motverka spridning av invasiva främmande arter.</p> <p>Lägg till aktör: Här saknas Svenska Jägareförbundet under "Huvudaktörer för genomförande".</p> <p>Under "Berörda regionala mål, handlingsplaner och strategier" behövs det förtydligas vad som avses med punkten "Invasiva främmande arter", dvs. om det är en handlingsplan eller liknande, skriv gärna ut namn och årtal på dokumentet.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder ändring i bilaga Åtgärd BEF.4, V1.1.</u></p> <p><u>Regionala strategier har kompletterats</u></p> <p>Jägarorganisationer tillagd som medaktör.</p> <p>Handlingsplaner och strategier har kompletterats med namn och årtal.</p> <p>Nya insatser tillagda om att sprida nationella</p>

	<p>Under "Exempel på åtgärder" bör Naturvårdsverkets och HaVs årliga informationssatsning riktad till allmänheten om invasiva främmande arter lyftas, som är något som kommunerna har möjlighet att delta i (Informera allmänheten (naturvardsverket.se)). Huvudaktör: kommunerna.</p> <p>Som exempel på åtgärd bör det också skrivas till att kommunerna kan informera på sina hemsidor om hur allmänheten och privata markägare kan minska spridningen av invasiva arter. Huvudaktör: kommunerna.</p> <p>Lägg till åtgärd: Inför utbildning om vilka invasiva arter som finns i Gävleborgs län, t.ex. arrangera utflykter för skolungdomar och ta stöd av kunskapscenter som berättar om invasiva arter för att öka kunskapen om dessa, vad man kan göra för att förhindra spridning och hur man bekämpar dem. Se exempel från Göteborgs marinbiologiska laboratorium som besöker skolorna i olika kommuner och utbildar i dessa frågor. Huvudaktör: kommunerna.</p> <p>Lägg till åtgärd: Inventera och kartlägg farledsredderna för att få en översikt av var fartygen släpper ut sitt barlastvatten och riskområden för spridning av invasiva arter och för att få en överblick över i vilka områden arterna redan finns. Inför åtgärder för att bekämpa och förhindra spridning till havs. Huvudaktör: Länsstyrelsen.</p>	<p>informationskampanjer samt att informera allmänhet på kommunernas hemsidor om invasiva arter.</p> <p>Kompletterad insats om barlastvatten.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd BEF.6. Stärka tillgången till vardagsnära naturområden för friluftsliv.</p> <p>Lägg till åtgärden: "Säkerställ tillgänglig natur vid länets sjukhus och vårdinrättningar", inte enbart vid vård- och äldreboenden. T.ex. inrätta parker och naturområden i närheten av sjukhus.</p> <p>Lägg till åtgärden: Stärk tillgången till marina reservat i länet, t.ex. snorkelleder, möjlighet till utflykter för allmänheten och skolor för att lära sig om den marina miljön och öka antalet Naturrum som beskriver/utbildar om havsmiljön och marin biologi och ekologi. Huvudaktör: Länsstyrelsen och kommunerna.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder ändring i bilaga Åtgärd BEF.6</u></p> <p>Befintlig insats har kompletterats med vårdinrättningar.</p> <p>Nytt exempel på insats inlagt med fokus på att stärka tillgången till marina reservat.</p> <p>Nytt exempel på insats om strandnära exploatering V.3.3 "Utarbeta strategi/riktlinjer för hur exploatering längs med länets kust ska hanteras".</p>

	<p>Lägg till åtgärden: Förhindra att det byggs vid havet, så att allmänheten kan besöka stränder och liknande och öka antalet platser där man kan nå strandlinjen och havet, dvs. bygg inte för stränderna för allmänheten. I Gävle finns det mycket kust, men på många platser är det svårt att nå havet pga. bebyggelse. Huvudaktör: kommuner och Länsstyrelsen.</p>	
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd BEF.7. Öka variationen i skogslandskapet.</p> <p>Lägg till åtgärden: Främja eklandskapet i länet genom att bevara gamla ekar och öka kunskapen om eklandskapet. Huvudaktör: Länsstyrelsen.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd BEF.7.</u></p> <p>Eklandskapet är inte en prioriterad naturtyp för bevarande i Gävleborgs län.</p> <p>Befintlig insats justerades så att den även inkluderar identifiering av skötselkrävande biotoper och exempelbiotoperna svämskogar, lövskogar och skogar rika på ädellövträd.</p>
8. Gävle kommun	<p>Åtgärd BEF.8: Stärka våtmarkernas funktioner och öka våtmarksarealen.</p> <p>Byt ordning på aktörer: Sätt Länsstyrelsen först.</p> <p>Lägg till åtgärden: Kartlägg hur mycket koldioxid som tas upp av våtmarkerna i kommunerna, för att få en sammanställning inför fortsatt arbete med våtmarksrestaurering och kommunernas arbete med klimatneutralitet. Huvudaktör: Länsstyrelsen och kommunerna.</p> <p>Lägg till åtgärder: Implementera ett arbetssätt där kommunerna arbetar mer med åtgärder i Naturvårdsverkets framtagna program, t.ex. Myrskyddsplanen för Sverige – objekt i Gävleborgs län. Huvudaktör: Länsstyrelsen och kommunerna.</p> <p>Lägg till åtgärd: Kartlägg och sammanställ samtliga våtmarker i Gävleborgs län för att kunna införa åtgärder för att främja dessa på en kommunal nivå. Huvudaktör: Länsstyrelsen och kommunerna.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd BEF.8.</u></p> <p>Listade huvudaktörer och medaktörer sker utan inbördes ordning i respektive åtgärd.</p> <p>Exempel på insats tillagd under BEF.8. exempelåtgärd om kartläggning och statusklassning av före detta våtmarker.</p> <p>Arbete med myrskyddsplanen är tillagt som följd av tidigare kommentar.</p>
13. Ljusdals kommun	<p>BEF.1: Man kanske skulle kunna sätta ett mål att andelen skyddad skog ska öka med X% per år fram till 2030? Ska</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p>

	alla de skyddade skogarna även vara skyddade från hyggesfria skogsbruksmetoder?	Länsstyrelsen känner till att sådana regionala mål har funnits tidigare. För tillfället finns inget sådant mål på nationell nivå att hänvisa till.
13. Ljusdals kommun	BEF.2: Här hade fler exempelåtgärder varit bra.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd BEF.2.</u> Exempel på insatser har lagt till under åtgärden.
13. Ljusdals kommun	BEF.3: Här är det viktigt att kunskap och information finns bland de personer som jobbar med dessa frågor.	Synpunkten föranleder ingen justering.
13. Ljusdals kommun	BEF.4: Relevant åtgärd för ett problem som bara blir större med tiden om inga åtgärder implementeras. Det kan dock vara väl omfattande i geografiskt stora kommuner med få invånare där budgeten är väldigt begränsad.	Synpunkten föranleder ingen justering.
13. Ljusdals kommun	BEF.6: Bra åtgärd som många delar av kommunen drar nytta av (naturfriluftsliv och ekosystemtjänst).	Synpunkten föranleder ingen justering.
13. Ljusdals kommun	BEF.7: Väldigt viktig åtgärd som hänger ihop med BEF.1.	Synpunkten föranleder ingen justering.
13. Ljusdals kommun	BEF.8: Viktig åtgärd som hela samhället drar nytta av.	Synpunkten föranleder ingen justering.
14. Omställning Gävle	Det stora som saknas, är information om, och åtgärder för, viltet i naturen. Länet hyser landets alla fyra stora rovdjur, lo, björn, varg och järv samt kungsörn, och dessa populationers betydelse för hela ekosystemen ner till mossor och insekter och abiotiska faktorer, som vattnets kretslopp, behöver belysas och konkretiseras inom miljömålsarbetet.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd BEF.7.</u> Exempel på insats justerad för att innehålla denna aspekt. <i>"Följ upp rovdjurens effekt på ekosystemet inom skyddade områden".</i> De stora rovdjurens ekologiska funktioner är i länets ekosystem underordnande andra ekologiska faktorer som brand, storm, insektsangrepp mm. I det brukade landskapet är det skogsbruket och andra industrier som är den stora påverkansfaktorn. De har dock en viktig roll att spela i ekosystemet som behöver kartläggas bättre i våra skyddade

		områden med intakta ekosystem.
14. Omställning Gävle	<p>Målbild:</p> <p>Målbilden är inte tillräckligt tydligt beskriven för att man ska kunna veta om målen nås. Definitionen av vad som är värdefulla natur- och kulturmiljöer behövs.</p> <p>Det är tveksamt om lantbruksföretag bidrar till biologisk mångfald, om inte produktionen sker med ekologiska metoder.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Processen för framtagandet av målbilderna har varit omfattande och många aktörer har varit involverade. En förändring av målbilden skulle kräva ytterligare förankring som tiden inte medger.</p> <p>Miljö kvalitetsmålen och dess preciseringar förtydligar också vad som krävs för måluppfyllelse.</p>
14. Omställning Gävle	<p>BEF 3 Basera översikts- och detaljplanering på underlag och strategier kopplade till biologisk mångfald och ekosystemtjänster:</p> <p><i>Nytt åtgärdsförslag: anordna riktade utbildningar till individer, föreningar och företag för att bättre förstå och kunna engageras.</i></p>	<p>Synpunkten föranleder <u>justering i bilaga åtgärd BEF.3.</u></p> <p>Exempel på insats är tillagd enligt synpunkt.</p>
14. Omställning Gävle	<p>BEF 4 <i>Nytt åtgärdsförslag: Lista de invasiva främmande arterna där spridning ska motverkas.</i></p> <p>Tilläggsförslag</p> <p>Första punkten tillägg av orden "införsel och"</p> <p>- Öka kunskapen hos aktörer och privatpersoner om hur <i>införsel och spridning</i> av invasiva främmande arter kan förhindras, hur dessa arter ska hanteras vid bekämpning samt vilka ekonomiska stöd som finns att söka</p> <p>Sista punkten tillägg av orden "och införs"</p> <p>Aktivt verka för att främmande arter inte sprids <i>och införs</i>.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Aktuella listor över invasiva arter finns på Naturvårdsverkets och Länsstyrelsen Gävleborgs hemsidor.</p>
14. Omställning Gävle	<p>BEF 9 <i>Nytt åtgärdsförslag: Stärk och värna möjligheter för rovdjurspopulationer att vara den aktör de behöver vara i ett fungerande ekosystem. Reglera på andra parametrar än antal. Jämför kunskap om biotopförändring med återinförande av toppredatorer (rovdjur).</i></p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Det är inte en prioriterad åtgärd eftersom det, vad vi vet, inte är en drivande faktor i utarmningen av biologisk mångfald etc. Åtminstone i paritet med ex. skogsbruk eller</p>

	kommentar: Att hålla goda rovdjurspopulationer hjälper till att stärka ekosystemet.	uteblivandet av naturliga störningar.
14. Omställning Gävle	BEF 10 Nytt åtgärdsförslag: Säkerställ naturlig populationsutveckling för klövvilt och småvilt.	Synpunkten föranleder ingen justering. Klöv- och småviltstammarna är idag livskraftiga och det är inte prioriterat med nya åtgärder specifikt för att säkerställa deras populationsutveckling.
14. Omställning Gävle	EK 4.2 Lokalproducerad mat För att skapa öppna landskap räcker inte fler produktionsdjur och lantbruksföretag, det behövs djur som går ute och betar (ekologiska besättningar) eller fåboddjur och småskalig djurhållning. Stöd och bidrag är som konstgjord andning, och inte långsiktigt säkert att luta hållbara gröna näringar på. Det behöver vara ekonomiskt möjligt att driva småskaligt jordbruk. Noteras: "Småskaliga jordbrukare producerar 70% av den mat som konsumeras globalt, medan de enbart använder 25% av den globala jordbruksmarken." källa: https://afrikagrupperna.se/wp-content/uploads/2021/04/ag_tool-kit_sidvis.pdf Den tätortsnära naturen är värdefull också för stadsodling, koloni- och odlingslotter.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd BEF.5 samt BEF.6.</u> Exempel på insats inlagd BEF.5. "Anpassa djurhållningen så att djuren kan beta på naturbetesmarker så mycket som möjligt". Exempel på insats inlagd BEF.6. "Beakta stadsnära odling i den fysiska planeringen".
14. Omställning Gävle	Remissen s. 44: <i>Genom restaurerings-insatser av dikade och dränerade våtmarker i hela länet arbetar vi med att återställa områden.....</i> Denna målbild bör förstärkas med: <i>Kunskapen om människors, kontra viltets påverkan på skog, tamdjur, grödor och trafik är god, det leder till en förändrad livsstilsnorm som är mer holistisk, där människan är en art i helheten.</i>	Synpunkten föranleder ingen justering. Processen för framtagandet av målbilderna har varit omfattande och många aktörer har varit involverade. En förändring av målbilden skulle kräva ytterligare förankring som tiden inte medger.
14. Omställning Gävle	Förslag ny åtgärd: BEF 9 Stärk och värna rovdjurspopulationer <i>Stärk och värna möjligheter för rovdjurspopulationer att vara den aktör de behöver vara i ett fungerande</i>	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd BEF.7.</u> Nytt exempel på insats tillagd i BEF.7. "Följ upp rovdjurens effekt på

	<p>ekosystem. Reglera på andra parametrar än antal.</p>	<p>ekosystemet inom skyddade områden".</p> <p>Rovdjur nämns inte i något av miljömålets preciseringar och är inte en drivande faktor för förlusten av biologisk mångfald även om det är en viktig fråga. Därför prioriterar länsstyrelsen inte rovdjursfrågan som en separat fråga även om den är viktig.</p>
14. Omställning Gävle	<p>Förslag ny åtgärd: BEF 10 Säkerställ naturlig populationsutveckling för klövvilt och småvilt</p> <p><i>Älgar/Klövvilt och var kommer de in? småvilt, hur säkerställs naturlig populationsutveckling för dessa arter?</i></p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Även om det på sikt kan finnas en genetisk problematik är inte älg, klövvilt och småvilt de arter som är mest drabbade i sammanhanget. Därför väljer vi att prioritera andra exempel på åtgärder i denna text.</p>
15. Trafikverket	<p>BEF 4/BEF 5</p> <p>Bekämpning av invasiva arter kopplas även till skötsel av artrika väg- och järnvägsmiljöer. Även viktigt att samordna med andra markägare/aktörer.</p> <p>Artrika väg- och järnvägsmiljöer, se ovan.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering BEF.4</u></p> <p>Exempel på insats under BEF4 justerat till: <i>"Utföra naturvårdsinriktad skötsel av artrika väg- och järnvägsmiljöer samt kraftledningsgator".</i></p>
15. Trafikverket	<p><i>Klövviltstammarna s.44</i></p> <p>Trafikverket arbetar med att åtgärda bristande möjlighet till säkra faunapassager.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering BEF.2</u></p> <p>Exempel på insats har lagts till: <i>"Där det finns behov: skapa passager för t ex groddjur och klövvilt"</i></p>
18. Ovako	<p>Ovako ser positivt på att fokus inom "Åtgärd BEF.2. Öka takten i arbetet med ekosystemtjänster" och "Åtgärd BEF.3. Basera översikts- och detaljplanering på underlag och strategier kopplade till biologisk mångfald och ekosystemtjänster" bör ligga på synergier av biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Ovako ser ett stort värde i att naturvärden och ekosystemtjänster i vårt närområde inventeras och karteras. På så sätt kan vi använda det</p>	<p>Synpunkter föranleder ingen justering.</p>

	som underlag när vi planerar och prioriterar för våra insatser kring ekosystemtjänster och ökad biologisk mångfald inom vårt industriområde.	
19. Hudiksvalls kommun	<p>Åtgärd BEF 6 För att säkerställa att vardagsnära naturområden bevaras bör kommunernas skötselplaner ses över så att de harmoniserar med översiktsplaner och åtgärdsprogrammet för miljömålen. Varje naturområde behöver en egen specifik plan för vilka värden som ska bevaras.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga åtgärd BEF.6.</u></p> <p>Nytt exempel på insats har lagts till: <i>"Tydliggör tillgång till vardagsnära natur för friluftsliv, inom kommunernas översiktsplaner, genom kartering av friluftsliv, grönytteplanering eller liknande strategiska dokument"</i>.</p>
20. LRF Gävleborg	<p>Detta temaområde är ett omfattande område med många åtgärdsförslag.</p> <p>Markägare och LRF lyfts upp som aktörer som kan "göra verkstad" i:</p> <p><i>Åtgärd BEF.1. Öka takten i bevarandet av länets skyddsvärda skogar</i></p> <p><i>Åtgärd BEF.2. Öka takten i arbetet med ekosystemtjänster</i></p> <p><i>Åtgärd BEF.4: Motverka spridning av invasiva främmande arter</i></p> <p><i>Åtgärd BEF.5. Samverka mellan odlingslandskapets aktörer för att bevara och restaurera värdefulla ängs- och betesmarker i Gävleborgs län.</i></p> <p><i>Åtgärd BEF.6. Stärka tillgången till vardagsnära naturområden för friluftsliv</i></p> <p><i>Åtgärd BEF.7. Öka variationen i skogslandskapet</i></p> <p><i>Åtgärd BEF.8: Stärka våtmarkernas funktioner och öka våtmarksarealen</i></p> <p>Lantbrukarna har en unik roll. Det här kan lantbrukare göra:</p> <p>Gynna tillgången till pollinerare insekter, genetiska resurser och vatten</p> <p>Gynna markbördighet, kretslopp av växtnäring, kollagring, reglering av vattenflöden och vattenreglering</p> <p>Förebygga växtsjukdomar och skadedjursangrepp och erosion</p> <p>Tillhandahålla ett vackert landskap, kulturvärden, förutsättningar för rekreation och turism och</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga samt ny insats BEF.6.</u></p> <p>De åtgärder där LRF stod som huvudaktör i remissversionen har ändrats till medaktör enligt remissynpunkt.</p> <p>Exempel på insats tillagd: <i>"Stärk kunskap om allemansrätten i alla åldrar och jobba aktivt mot nedskräpning i naturen"</i>.</p> <p>Det finns en åtgärd under Energi och klimat som angränsar till denna kommentar. Åtgärd EK4.2: Förbättra förutsättningarna för lokalproducerad mat med låga utsläpp</p>

	<p>förutsättningar för lärande och läkande.</p> <p>Flera av dessa har lantbrukaren nytta av i sin produktion men mycket av det som lantbrukare görs räknas in som ekosystemtjänster och gynnar andra aktörer och samhället. Många behöver kunskaper om ekosystemtjänster - även lantbrukarna. Kunskaperna kan även användas i offentlig upphandling av lokalproducerat och svensk mat.</p> <p>LRF ser även att det behövs stärkt kunskap om allemansrätten i alla åldrar.</p>	
<p>21. Naturskydds-föreningen Ljusdal</p>	<p>Samverkansplattformar förespråkas, kompetens i alla led bör tas tillvara. LRF har kommungrupper som jobbar tätt mot kommunerna. Detta skulle vara värdefullt även för ideella organisationer inriktade mot till exempel naturskydd och friluftsliv. Vi tror att ett strukturerat utbyte av information och kunskap skulle vara motiverande för många som är knutna till sådana organisationer. Det skulle också kunna bidra till att säkerställa rätt kompetens och skapa en struktur för dessa frågor i kommunernas organisation. Länsstyrelsen, Region Gävleborg och Skogsstyrelsen behöver också aktivt arbeta med upplysning till politikerna.</p> <p>Bollnäs kommun genomför ekosystemanalyser inför alla strukturplaner. Detta borde vara ett arbetssätt att ta efter för samtliga kommuner.</p> <p>När det gäller <i>Åtgärd BEF.1. Öka takten i bevarandet av länets skyddsvärda skogar</i> anser vi att Naturskyddsföreningen Gävleborg med dess skogsgrupp och lokala kretsar med initierad skoglig och ekologisk kunskap har en viktig roll att spela. Inventeringar av värdefulla skogar görs på ideell basis och mycket arbete läggs på att uppdatera Artportalen på SLU:s Artdatabas och att informera Skogsstyrelsen. Gävleborgs län, med näst störst andel skogsmark och störst andel produktiv skogsmark i Sverige, har bland de lägsta andelarna skyddad skog av alla Sveriges län. Skyddsvärda skogar avverkas hela tiden och behov finns att agera snabbt och kraftfullt! Privatpersoner vänder sig till Naturskyddsföreningen när man oroar</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga BEF.1, BEF.4., BEF.5 och BEF.7</u></p> <p>Nytt exempel på insats inlagd BEF.1. <i>"Skapa samverkansaktiviteter mellan myndigheter, skogsbolag, privata markägare och ideell naturvård för att identifiera och bevara skyddsvärd skog samt främja grön infrastruktur"</i></p> <p>Naturskyddsföreningen bör inte vara huvudaktör i BEF1 eftersom de som ideell förening inte har mandat att instifta formellt eller frivilligt skydd. Däremot är de en mycket viktig part i arbetet med kartläggning och inventering, vilket gör att medaktör räcker.</p> <p>Lokala avfallsbolag inlagda som medaktör under BEF.4.</p> <p>Justerat insatser BEF5 från utebete till naturbete.</p> <p>Att ställa om till hyggesfritt skogsbruk finns med som insats och kommunen är huvudaktör.</p> <p>Lagt in ny insats om natur- och skogsbete BEF.7.</p>

	<p>sig för avverkning av en fin biotop och förväntar sig hjälp att agera. Kvarvarande naturskogar försvinner och möjligheter att skapa den gröna infrastrukturen som behövs för att värna den biologiska mångfalden minskar hela tiden. Här finns mycket tydliga målkonflikter mellan ekonomi och naturvärden, men ändå har endast olika skogsägare och Länsstyrelsen listats som huvudaktörer. För att få balans i den här åtgärden kräver vi att även Naturskyddsföreningen betraktas som huvudaktör för genomförande och ges ett större inflytande över de frågor som hanteras inom ramen för denna.</p> <p>Vi anser att merparten av alla kommunala skogar bör ställas om till hyggesfritt skogsbruk. Detta för att föregå med gott exempel och också för att utveckla kunskap och metoder till gagn för privata skogsägare som vill bruka sin skog på ett mer naturnära sätt.</p> <p>Återvinningscentraler bör läggas till som huvudaktör när det gäller hantering av invasiva arter. Här är också Trafikverkets roll viktig för hantering av vägkanter med avseende på invasiva arter.</p> <p>Naturbete bör prioriteras, liksom skogsbete där så är möjligt. Detta skapar synergier på flera viktiga områden.</p>	
<p>22. Naturskyddsföreningen Gävleborg</p>	<p>Naturskyddsföreningen Gävleborg är mycket kritisk till länets viltförvaltning, vilken förvisso är en produkt av beslut tagna på nationell nivå. Det är likvärdigt ett flertal regionala beslut där länsstyrelsen verkar undflyende och där handläggarna inte är så neutrala och vetenskapligt förankrade som de borde vara. Detta framgår i all sin tydlighet i dessa rader:</p> <p>”Våra viltstammar och rovdjurspopulationer regleras i enlighet med demokratiska och brett förankrade beslut. Vi jobbar för att klövviltstammarna i länet är av hög kvalitet och i balans med skogens foderresurser samt att acceptansen för de stora rovdjuren har ökat i länet. Skadorna som orsakats av vilt på skog, tamdjur, grödor och trafik har minskat.” Föreningen önskar ersätta dessa rader med nedanstående:</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga Åtgärd BEF7.</u></p> <p>Tillagt ny insats: <i>”Följ upp rovdjurens effekt på ekosystemet inom skyddade områden”.</i></p> <p>Rovdjur och klövvilt har en roll i länets ekosystem, men de har en marginell påverkan på den biologiska mångfalden i förhållande till skogsbruket och är av den anledningen inte prioriterade att arbeta med inom länets miljömålsarbete, utöver att se till att vi har</p>

	<p>"I Sverige förekommer det fortfarande licensjakt på de fyra rödlistade rovdjuren: björn, järv, lodjur och varg. Det förekommer därtill regelbunden skydds jakt på flera av dessa rovdjur, vilket utarmar den genetiska variationen ytterligare. Acceptansen för rovdjur behöver således öka generellt och inte minst i län som Gävleborg. Rovdjurens centrala roll i ekosystemen behöver erkännas liksom vikten av en genetisk variation för att klara arternas överlevnad på sikt. Dagens antropocena förhållningssätt med förvaltningsnivåer är ett hot mot den biologiska mångfalden och motverkar måluppfyllelse som berör livskraftiga ekosystem."</p> <p>Detta resonemang kan vidareutvecklas i nedanstående stycke:</p> <p>"Genom restaureringsinsatser av dikade och dränerade våtmarker i hela länet arbetar vi med att återställa områden som utgör habitat för många arter och grund för viktiga ekosystemtjänster. Den totala våtmarksarealen i länet minskar inte längre och restaurering av våtmarker gör att vattenkvaliteten förbättras och buffringsförmågan mot skyfall eller torka förstärks." Förslagsvis något i stil med följande: "Även när det gäller sötvattens ekosystem fyller rovdjuren en viktig funktion. Det har visat sig i till exempel Yellowstones nationalpark där återintroduktionen av varg har varit gynnsam för den biologiska mångfalden i parkens vattendrag."</p> <p>Vidare skulle föreningen önska en mer nyanserad bild från länsstyrelsen vad gäller rovdjurens och övrigt vilts påverkan på mänsklig verksamhet kontra mänsklig påverkan. Faktum kvarstår att exempelvis trafikolyckor* är betydligt mer kostsamma för samhället än t.ex. skador uppkomna till följd av rovdjursangrepp. Att älgstammen är på rekordlåga nivåer har även det med mänsklig verksamhet att göra, trycket från skogsbolagen att få ner betesskadorna på främst tall gör att stammen minskar. Vidare fälls fel älgar i alla älgförvaltningsområden i länet och detta oavsett om det är få eller många vargar i området. Allt för många vuxna älgar fälls i förhållande till kalvar, vilket innebär att fällda älgkor i sin bästa reproduktionsålder mer än halverar</p>	<p>livskraftiga rovdjurs- och klövviltsbestånd.</p> <p>Även när det gäller vattenmiljöer har både rovdjuren och klövviltet en underordnad roll i hur markerna utvecklas, där dammar, diken, flottningsrensingar etcetera är det överordnade. Vi har inte samma problem med erosion och överbete som var fallet i Yellowstone.</p> <p>För stora klövviltbestånd påverkar mängden lövträd som föryngrar sig men det är inte i paritet med skogs- och jordbrukets påverkan på landskapet.</p> <p>Texten om att våra viltstammar och rovdjurspopulationer regleras i enlighet med demokratiska beslut osv. är vår fördjupade målbild och inte en nulägesbeskrivning.</p>
--	---	--

	<p>kalvförekomsten. Vad gäller samhällskostnader kan det exempelvis nämnas att bidrag i Gävleborgs län för skydd av tamboskap för åren 2003–2021 uppgick till 16,315 mkr. Detta medan ersättningskostnader för uppkomna skador bara var 2,749 mkr motsvarande 17,6 % av bidragen.</p> <p>* Den årliga kostnaden för trafikolyckor med vilda djur uppgår i sin tur till 5 Mkr.</p>	
22. Naturskydds-föreningen Gävleborg	<p>Här har Skogsgruppen Gävleborg begränsat sig till att ge förslag på två viktiga miljömål för länet som måste prioriteras!</p> <p>SKYDDA MER SKOG!</p> <p>Gävleborgs län är sämst i Sverige idag med endast 2,4% (38 000 ha) av den produktiva skogsarealen formellt skyddad! Ett lämpligt mål är 5% (80 000 ha) av den produktiva arealen!</p> <p>Att Gävleborgs län är sämst i landet på att skydda skog är för övrigt något länsstyrelsen borde kunna kommunicera betydligt mycket mer och tydligare. Andreas Wedman utgjorde 2019 ett hedervärdigt undantag. "Gävleborg har minst skyddad skog i landet": https://sverigesradio.se/artikel/7199254</p>	<p>Synpunkter föranleder ingen justering.</p> <p>Skydd av skog ryms inom BEF1.</p>
22. Naturskydds-föreningen Gävleborg	<p>ÅTERSTÄLL VÅTMARKER!</p> <p>Enorma arealer våtmarker har dikats runt om i vårt län! Lämpligt mål är att lägga igen eller bygga fördämningar i de flesta av dessa diken! All form av torvbrytning bör därtill totalförbjudas.</p> <p>Vidare borde skogsbrukets negativa inverkan på våtmarker och andra sötvattenssystem framhållas betydligt mer i åtgärdsprogrammet. Det förekommer alltför mycket avverkningar på och intill våtmarker, vilket får förödande konsekvenser. Än idag lämnas ytterst lite kantzoner kvar gentemot sötvatten, vilket motverkar uppfyllelsen av både "Levande skogar", "Levande sjöar och vattendrag", "Myllrande våtmarker", "Ett rikt växt- och djurliv", "Ingen övergödning" och t.o.m. "Giffri miljö". Det sistnämnda berörs även i åtgärdsprogrammet då avverkning eller sönderkörning av våtmarker leder till läckage av kvicksilver.</p>	<p><u>Exempel på justering insats BEF.8. och BEF.2</u></p> <p>BEF.8 Insats angående kantzoner tillagd under exempel på insatser. Giffri miljö tillagd under berörda miljömål.</p> <p>BEF.2. Exempel på insats tillagd "Återväta dikad skogsmark".</p> <p>De aktiva torvmarkerna är en mycket liten areal i förhållande till alla dikade och skadade våtmarker som behöver restaureras. Därför är restaurering av dikade och övergivna våtmarker mycket mer prioriterat än nedläggning av de aktiva som finns idag.</p>

	För utförligare synpunkter hänvisar skogsgruppen till de som för Naturskyddsföreningens räkning medverkat i framtagande av programmet.	
22. Naturskyddsföreningen Gävleborg	<p>Hur bedömer ni de åtgärder där ni anges som huvudaktör eller medaktör?</p> <p>Som Naturskyddsföreningens medverkan skulle exempelvis skulle kunna nämnas är den regionala skogsgruppens arbete med bevarande av länets skyddsvärda skogar. Gruppen anordnar exkursioner i olika skogstyper och av olika anledningar, för medlemmar och andra intresserade. Detta är främst för att öka kunskap om arter, biologi och ekologi hos invånare, men också för att inventera skogliga värden som sedan används i kommunikation och påverkan i samhället för bevarande av skyddsvärda skogar. Vidare är Naturskyddsföreningen en miljöorganisation som verkar för beteendeförändringar och borde sett ur det perspektivet kunna vara en god samarbetspartner.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering medaktör BEF.1</u></p> <p>Naturskyddsföreningen tillagd som medaktör för BEF1. Ideella föreningar står kvar.</p>
27. Skogsstyrelsen	<p>Åtgärd Biologisk mångfald, ekosystemtjänster & friluftsliv 2: Öka takten i arbetet med ekosystemtjänster (medaktör).</p> <p>Exempel på åtgärder: En övergripande synpunkt, hyggesfritt skogsbruk är inte förenligt med alla andra problem som skogen är tänkt att lösa. Hyggesfritt brukande är inte heller möjligt på alla typer av marker. Skogsstyrelsen är tillsynsmyndighet, enligt skogsvårdslagen och delar av miljöbalken, gällande skogliga åtgärder på skogsmark (mark som lyder under skogsvårdslagen). Vidare ingår bland Skogsstyrelsens uppgifter att medverka i frågor om samhällsplanering för en hållbar utveckling och hushållning med naturresurser.</p>	<p>Synpunkter föranleder ingen justering.</p> <p>Dokumentet beskriver att hyggesfritt bör öka tillsammans med en ökning av formellt och frivilligt skydd.</p>
28. Ovanåkers kommun	BEF2-Otydligt mål, kan eventuellt slås ihop med BEF3.	<u>Synpunkten föranleder justering av rubrik BEF.2.</u>

		<p>Justerat från: "Öka takten i arbetet med ekosystemtjänster"</p> <p>Till: "Arbeta strategiskt med att synliggöra, bevara och främja ekosystemtjänster"</p>
28. Ovanåkers kommun	BEF7-Lägga till Biosfärområde Voxnadalen som medaktör.	<p><u>Synpunkten föranleder justering BEF.7</u></p> <p>Biosfärsområden lades till som medaktörer enligt förslag i BEF.7.</p>
29. Gästrike Vatten AB	<p>Åtgärd 4.2. Öka takten i arbetet med ekosystemtjänster</p> <p>Va-huvudmän behöver informeras/delta ifall då våtmarker diskuteras för rening och/eller fördröjning av dagvatten från bebyggelse och allmänna dagvattenanläggningar påverkas.</p>	<p>Synpunkter föranleder justering i bilaga åtgärd BEF.2.</p> <p>VA-huvudmän tillagda som medaktör.</p>
31. Internt remissvar Landsbygd och tillväxt	Sidan 46 , Åtgärder, Åtgärd BEF.5.Samverka mellan odlingslandskapets aktörer för att bevara och restaurera värdefulla ängs och betesmarker i Gävleborgs län: Det finns anledning att också ta med den odlade mångfalden och inte bara marker som inte kan brukas.	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Länsstyrelsen instämmer i att hela odlingslandskapets mångfald är viktig, men ändrar inte denna åtgärd som fokuserar ängs- och betesmarker.</p>

Giftrikt och cirkulärt samhälle

Vem	Synpunkt	Behandling av synpunkt från länsstyrelsen
4. Söderhamns kommun	<p>4.4 (s 37) Målbild Giftrikt och cirkulärt samhälle</p> <p>I målbilden för Giftrikt och cirkulärt samhälle finns följande text: Ett samhälle där avfallet minskar och naturresurser används effektivt i giftrika, cirkulära flöden. Trots detta så ingår i princip inget kopplat till avfall och renhållaren i förslag till åtgärdsprogram. I utvärdering av nuvarande mål anges dock att samtliga kommuner har aktuella avfallsplaner och trenden går mot mer återbruk. Kommunen drar därmed slutsatsen att Länsstyrelsen är nöjda med att avfallsplanerna finns och det arbeta som kommunerna genomför enligt fastställda handlingsplaner kopplat till avfallsplanerna.</p> <p>Det som kommunen anser saknas är främst skrivelser om att:</p> <p>Minskade avfallsmängder genom ökat återbruk och materialåtervinning har stor betydelse för klimatpåverkan. Särskilt fokus bör vara att minska mängden avfall till förbränning samt minska användning och öka återvinning av plast.</p> <p>Avfallsplanerna innehåller mål och åtgärder som skulle kunna ingå i miljömålen under energi och klimat samt giftrikt och cirkulärt samhälle, alternativt hänvisas på ett tydligare sätt till fastställda kretsloppsplaner (ej avfallsplaner som det nu anges).</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering huvuddokument och bilaga åtgärd GC.1</u></p> <p>Kretsloppsplaner är med i tabeller med regionala strategier.</p> <p>Minskade avfallsmängder finns med i målbilden.</p> <p>Exempel på insats tillagd i GC.1 "Arbeta med avfallstrappan och sträva mot avfallsförebyggande" samt: "Arbeta med Giftrik vardag".</p>
4. Söderhamns kommun	<p>Generellt</p> <p>Söderhamns kommun saknar åtgärder för förorenad mark och deponier. Dessutom saknar kommunen ett avsnitt med tillhörande åtgärder för PFAS och dioxiner. Önskvärt vore även att det finns åtgärder för att kommuner och företag ska ha aktuella planer för kemikaliehantering.</p> <p>Kommunen vill understryka att det finns ett flertal relevanta åtgärder i kommunernas kretsloppsplaner som berör cirkulär ekonomi och hållbar konsumtion bland annat kopplat till upphandling i offentlig sektor. Åtgärder som rör källsortering och återvinning av material, samt arbete för att förebygga</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga Åtgärd GC.1.</u></p> <p>Kretsloppsplaner finns med. Åtgärder för förorenad mark och deponier finns med i andra styrande dokument och ett aktivt arbete sker med detta. Förorenad mark är därför inte i fokus i detta åtgärdsprogram.</p> <p>Även om vi idag känner till dioxiner och PFAS måste vi även ta</p>

	avfall finns också att hämta i kretsloppsplanerna.	höjd för framtidens miljöproblem och för den totala exponeringen, inte enskilda ämnen. Nytt exempel på insats tillagt under GC.1. <i>"Ta fram planer för kemikaliehantering"</i> .
4. Söderhamns kommun	GC.1: Insatser för beteendeförändring Viktigt och svårt men beteendeförändring måste få en högre prioritet/status.	Synpunkten föranleder ingen justering
4. Söderhamns kommun	Söderhamns kommun: Kommunen saknar även frågeställningar om fiberbankar utmed kusten och åtgärd kopplat till problematik med föroreningar från dessa.	Synpunkten föranleder ingen justering Sanering av förorenade områden och fiberbankar beaktas i Regionalt program för efterbehandling.
5. Bollnäs kommun	Saknar en åtgärd för att höja status på återbrukade varor/produkter, exempelvis gå före och inreda med återbrukade möbler... inspirerar därmed andra till beteendeförändringar.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga, Åtgärd GC.1.</u> Finns med i målbilden. <i>"Det offentliga föregår med gott exempel och samverkar brett för att driva på utvecklingen.</i> Exempel på insats tillagd i GC.1. <i>"Samverkan för ökad återvinning, återbruk, samt reparation och minskad nedskräpning"</i> .
5. Bollnäs kommun	GC.1 - Saknas kostnad och finansiering. - Saknas rubrik för "Berörda regionala, handlingsplaner och strategier" där kretsloppsplanen bör inkluderas, samt "Exempel på åtgärder" - Förslag till exempelåtgärd: För uppnå ett cirkulärt och giftfritt samhälle behöver man lyfta vad individerna har att vinna på att göra saker på ett annat sätt än som man är van vid ifrån olika beteendeariktningar, etik och normer. - Lägg till näringslivet och livsmedelsbranschen som aktörer, då de kan arbeta med nudging.	<u>Synpunkten föranleder justering i huvuddokument och bilaga.</u> Rubrik tillagd. handlingsplaner, kretsloppsplaner inlagda, kostnad och finansiering ifyllt. Insatser rörande "LättAttGöraRätt" och "LönarSigAttGöraRätt" finns med under Åtgärder för att skapa bättre förutsättningar att göra hållbarare vägval (GC.1)

		Näringslivet finns med som aktör i åtgärden.
5. Bollnäs kommun	GC.2 - Saknar förväntad effekt av åtgärd. - Saknar Kostnad och finansiering.	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga</u> Kompletterat med förväntad effekt och kostnad och finansiering under åtgärderna i bilagan.
6. Vänsterpartiet	Här saknar vi konkreta åtgärder som till exempel att faktiskt sanera giftiga områden. Det här hör även ihop med tema Vatten.	Synpunkten föranleder ingen justering. Sanering av potentiellt förorenade områden beaktas och arbetas med under Regionala strategiska program & handlingsplaner som är relevanta för temaområdet ("Förorenade områden i Gävleborgs län Regionalt program för efterbehandling 2021-2023")
8. Gävle kommun	I beskrivningen av temaområdet Giftfritt och cirkulärt samhälle så lyfts miljögifter och föroreningar fram tydligt, vilket är bra. Däremot är beskrivningen knapphändig när det gäller läget och arbetet för resurshushållning och cirkularitet och behöver därför utvecklas. Frågans komplexitet och ansvarsförhållanden är en utmaning när det gäller återanvändning och återbruk. Det finns redan flera second hand-butiker och viss låne- och reparationsverksamhet och även initiativ som möbelpooler internt inom vissa kommuner till exempel. Det som saknas är verksamheter som reparerar saker i större omfattning liksom verksamheter som kan lagra, reparera och sälja material från byggnation och rivning. Det mesta kastas och går i stället till förbränning. För att få den effekt som krävs behöver det skapas samverkan mellan lokala aktörer och närliggande kommuner. Med en välfungerande dialog och samsyn ges goda förutsättningar för utveckling av cirkulära affärsmodeller som bidrar till ett effektivt resursutnyttjande. Vi ställer oss bakom de redan två föreslagna åtgärderna som ska bidra till ökad kunskap, bättre förutsättningar att	<u>Synpunkten föranleder justering i huvuddokument och bilaga åtgärd GC.1</u> "Nuläge för området": Har utvecklats med text om resurshushållning. I bilaga under "exempel på insatser:" har "Åtgärder för att skapa bättre förutsättningar att göra hållbarare vägval" omformulerats. Denna revidering syftar till att tydliggöra att åtgärdsprogrammet fokuserar på att samverka kring insatser för att nå ett hållbarare samhälle med mer giffria cirkulära flöden och minskad förbrukning av ändliga resurser.

	<p>göra mer hållbara vägval och ökad förståelse för vårt beteende. Att Länsstyrelsen tillsammans med medaktörer gör insatser för beteendeförändring samt att utmaningar och åtgärder som kan leda till förbättring synliggörs är viktigt.</p>	
8. Gävle kommun	<p>Men det krävs fler åtgärder och vi föreslår att komplettera med följande. Det är åtgärder som redan nu beskrivs i Gävle kommuns miljöstrategiska program och kretsloppsplanen:</p> <p>Lägg till åtgärd: Möjliggöra tillsyns-/informationskampanjer om nytt rapporteringssystem för farligt avfall från verksamheter. Åtgärden handlar om tillsyn och vägledning om farligt avfall från verksamheter, med anledning av nya regler och nytt rapporteringssystem från Naturvårdsverket. Huvudaktör: Länsstyrelsen</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i huvuddokument.</u></p> <p>Avsnitt 1.4 och tema giftfritt cirkulärt kompletteras med: <i>"Tillsynsvägledningsplan för miljöbalken 2021–2023."</i></p> <p>Tillsynsvägledningsakti viteter till kommunerna är en viktig del i vårt uppdrag som vi utför och kommer fortsätta prioritera att utföra. Detta ÅGP är inte tänkt att vara en kopia på redan befintliga styrande dokument. Snarare är ett syfte att fylla luckor av befintliga styrande dokument genom att sammanställa och samverka kring dem.</p>
8. Gävle kommun	<p>Lägg till åtgärd: Biologisk återvinning och biogas</p> <p>Det finns fortfarande ett behov att öka sorteringen och återvinningen av matavfall så att matavfallet tas tillvara som biogas och biogödsel.</p> <p>Det finns näring i avloppsslam som i dagsläget inte tas tillvara. Detta är en stor fråga med betydande utmaningar, men som bör adresseras.</p> <p>Produktionen av biogas i länet skulle kunna öka, både storskaligt och småskaligt.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga</u></p> <p>Detta förslag täcks under EK.6.1.</p>
8. Gävle kommun	<p>Lägg till åtgärd: Återbruk (återanvändning) av både byggmaterial och prylar.</p> <p>Idag finns det ingen känd och etablerad fungerande återanvändning av bygg- och rivningsmaterial i länet, med några undantag. Det finns heller inte några möjligheter i större skala till reparation och uppgradering av prylar som skulle</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga GC.1</u></p> <p>Exempel på insats tillagd i GC.1 <i>"Arbeta med avfallstrappan och sträva mot avfallsförebyggande"</i></p>

	kunna återanvändas. Huvudaktör: Kommuner och Region Gävleborg.	Exempel på insats tillagd i GC.1 <i>"Samverkan för ökad återvinning, återbruk, samt reparation och minskad nedskräpning"</i> .
8. Gävle kommun	Lägg till åtgärd: Upphandling och inköp Inom upphandling och inköp finns stora möjligheter att skapa förutsättningar för hållbar resursanvändning och cirkularitet. Det behövs regional samordning för utbildning och kompetensutveckling samt rutiner och samverkan. Huvudaktör: Region Gävleborg och Länsstyrelsen	Synpunkten föranleder ingen justering. Den föreslagna åtgärden täcks under EK.4.1 Hållbar konsumtion som norm i offentlig sektor. Hänvisning från temat Giftfritt cirkulärt dit gjort.
8. Gävle kommun	Lägg till åtgärd: Förbättra sortering och återvinning Det finns fortfarande mycket att göra när det gäller att förbättra sorteringen och återvinningen av olika avfall/material/produkter: Textil Matavfall Förpackningar Returpapper Plast som inte är förpackningar (plastskrot/kommunplast) Huvudaktör: Kommunerna	<u>Synpunkten föranleder justering i bilaga GC.1.</u> Exempel på insats tillagd i GC.1 <i>"Arbeta med avfallstrappan och sträva mot avfallsförebyggande"</i> Förtydligande under GC.1 Exempel på insatser <i>"Åtgärder för att skapa bättre förutsättningar att göra hållbarare vägval"</i>
8. Gävle kommun	Lägg till åtgärd: Återställa och förebygga förorenad mark Det finns behov av att arbeta aktivt med förorenad mark, nedlagda deponier, masshantering med mera. Frågan kan behöva fokus i åtgärdsprogrammet.	<u>Synpunkten föranleder tillägg i bilaga och huvuddokument, berörda handlingsplaner</u> Berörd handlingsplan tillagd: Förorenade områden i Gävleborgs län Regionalt program för efterbehandling 2021–2023. Sanering av potentiellt förorenade områden beaktas och arbetas med under Regionala strategiska program & handlingsplaner som är relevanta för temaområdet.

8. Gävle kommun	<p>Lägg till åtgärd: Förebygga nedskräpning</p> <p>Att förebygga nedskräpning är viktigt av flera skäl. Det handlar om att minska spridning av mikroplaster, om människors upplevelse av och ansvar för närmiljön, om kostnader med mera. Huvudaktör: Kommuner</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga. ny insats</u></p> <p>Exempel på insats tillagd i GC.1 <i>"Samverkan för ökad återvinning, återbruk, samt reparation och minskad nedskräpning"</i>.</p>
8. Gävle kommun	<p>Lägg till åtgärd: Fysisk planering</p> <p>Den fysiska planeringen och tillhörande processer är mycket viktiga när det gäller att skapa förutsättningar för hållbara beteenden i samhället.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga GC1</u></p> <p>Exempel på insats tillagd under GC1. <i>"Informationsinsatser kring fysisk planering för att öka kunskapen om vilka vägar som leder till giftfritt och cirkulärt samhälle"</i>.</p>
8. Gävle kommun	<p>Förutom de föreslagna åtgärderna föreslår vi att hänvisa till Kretsloppsplanens Inspirationsbank. Inspirationsbanken är framtagen som ett stöd för genomförandet av Kretsloppplanerna för samtliga kommuner i Gävleborg. Inspirationsbanken innehåller förslag på åtgärder som kan hjälpa verksamheterna framåt i arbetet. Inspirationsbank.</p> <p>Förslag är även att använda "Nycklar till framgång" i Kretsloppsplanen med tanke på att de står med i alla kretsloppsplaner som kommunerna har i länet.</p> <p>Syftet med nycklarna till framgång är att lyfta fram områden som behöver utvecklas eftersom de har stor betydelse för att nå målen om att förebygga avfall, minska gifter i kretsloppet, återanvända, återvinna samt hålla rent och snyggt. Nycklarna behöver användas aktivt i arbetet.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ökad beteendeinsikt 2. Tydligt ansvar, tydlig organisation och styrning 3. Nyttan för målgrupperna 4. Ökad kunskap och förståelse 5. Tidig och hållbar fysisk planering 6. Hållbara inköp 7. Värdeskapande samverkan och gemensamt lärande 	<p><u>Synpunkten föranleder justering huvuddokument</u></p> <p>Kretsloppsplanernas inspirationsbank och nycklar till framgång tillagd i tabellen Regionala strategiska program & handlingsplaner som är relevanta för temaområdet.</p>

	De sju nycklarna är, tillsammans med uppföljning och ekonomiska förutsättningar, de viktigaste styrmedlen och framgångsfaktorerna för att uppnå mål och genomföra åtgärder i Kretsloppsplanen.	
12. Region Gävleborg	Åtgärd GC1 och GC2. Offentlig sektor behöver möjliggöra för näringslivet att i sin tur ställa om verksamheter att bli mer resurseffektiva och giftfria. Offentlig sektor kan stimulera mer cirkulära flöden genom att erbjuda finansiella stöd och men också genom att se över tillståndsprocesser och lagstiftning som hindrar utvecklingen av en cirkulär ekonomi.	<p><u>Synpunkten föranleder justering exempel på insats Bilaga GC1</u></p> <p>Nya insatser tillagda under rubrik Samverkan inom offentlig sektor.</p> <p><i>"Skapa och erbjuda finansiella stöd som stimulerar mer cirkulära flöden".</i></p> <p><i>"Verka för att tillståndsprocesser och lagstiftning underlättar utvecklingen av en cirkulär ekonomi".</i></p>
13. Ljusdals kommun	Ljusdals kommun saknar därutöver åtgärder inom Avfall (Byggavfall, Hushållens avfall), Fastighetsföreningar, Materialval vid nybyggnation ur hälso- och miljösynpunkt, Utfasning av giftiga ämnen i skolor, förskolor, samt Utfasnings- och undviksämnen. Åtgärder inom alla dessa områden skulle passa in under temaområdet "Giftfritt och cirkulärt" som upplevs tunt.	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga GC.1.</u></p> <p>Tillägg av insatser har gjorts som täcker efterfrågade områden.</p> <p>I GC.2 ingår Insatser för kartläggning och uppföljning. Där bland annat samverkansinsatser för dessa åtgärder ingår. Vidare ingår de i kommunernas kretsloppsplaner.</p>
14. Omställning Gävle	<p>Det här temat känns långt ifrån färdigt. Det behöver skrivas ut transparent. Att Länsstyrelsen tar på sig att samla in mer fakta och information samt samlar aktörer som behöver och är beredd på att bidra till konkreta åtgärder. Omställning Gävle anser att det är av högsta prioritet att omarbeta detta område. Detta så att det kommer upp till samma detaljeringsgrad som övriga temaområden.</p> <p>För att engagera civilbefolkningen behövs tydliga möjligheter till att ta ett eget ansvar.</p> <p>Åtgärdsförslag: Skapa och utveckla centrala plattformar för återbruk, återanvändning och återvinning samt synliggör det så att allmänheten hittar dit</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga GC.1</u></p> <p>Exempel på insatser under GC.1 Insatser för beteendeförändring tillagd: <i>"Samverkan för ökad återvinning, återbruk, samt reparation och minskad nedskräpning".</i></p> <p>De föreslagna åtgärderna från Omställning Gävle är ej tillagda ordagrant, men ovan förändringar i texten täcker dem.</p>

	och uppmontras att använda dessa. Jämför till exempel Retuna i Eskilstuna.	Länsstyrelsen noterar synpunkten, men har inte förändrat temats upplägg och struktur.
14. Omställning Gävle	<p>Rapporter visar på förekomst av gifter, kemikalier, plast och andra (naturfrämmande) människotillverkade material runt hela Jorden, från djuphav till högsta topp, från Arktis till Antarktis. Temaområdet Giftfritt och Cirkulärt samhälle har för litet utrymme i åtgärdsprogrammet, det ger intryck av att kunskapsläget är lågt. Vi föreslår att temat utvecklas de kommande två åren och att fler inventeringsuppdrag ges till huvud- och medaktörer.</p> <p>Särskilt viktigt är att få grepp om gifter som anrikas och som inte är nedbrytbara.</p> <p>I gränslandet mellan tema vatten och tema giftfritt och cirkulärt samhälle finns viktiga frågor som PFAS i vårt dricksvatten och läkemedelsrester i vårt avloppsvatten. Det är konkreta problem som skulle behöva sina egna huvud- och medaktörer, målbilder och åtgärdsförslag.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i huvuddokument</u></p> <p>”Nuläge för området” är till stora delar omformulerat”</p>
14. Omställning Gävle	Gällande reningsverk, hög kunskapen om enskilda avloppslösningar, vad gäller hur mycket de renar och värdet att ha enskilda lösningar vid torka resp. översvämning och annat klimatrelaterat.	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Bilaga GC.1 och GC.2</u></p> <p>VA-bolag tillagda som medaktörer GC.1 och CG.2.</p>
17. Gästrike Återvinnare	<p>I beskrivningen av temaområdet <i>Giftfritt och cirkulärt samhälle</i> så lyfts miljögifter och föroreningar fram tydligt, vilket är bra. Däremot så är beskrivningen knapphändig när det gäller läget och arbetet för resurshushållning och cirkularitet. Det finns bara två åtgärdsförslag för hela temaområdet. Det behövs fler konkreta åtgärdsförslag kopplade till temaområdet.</p> <p>Det är bra att kopplingen till Kretsloppsplaner finns med i listan över andra relevanta strategier och planer. Det vore bra att i listan även ta med kommunala miljöstrategiska program/hållbarhetsprogram/miljöprogram och liknande.</p> <p>I arbetet med Kretsloppsplanerna under 2020–2023 så har det blivit tydligt att några frågor behöver extra fokus och omsorg i arbetet för att komma framåt:</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i Huvuddokument och Bilaga GC.1</u></p> <p>Justeringar som gjorts:</p> <p>Nulägesbeskrivning kring cirkularitet utvecklad.</p> <p>Fler exempel på insatser tillagt</p> <p>Miljöstrategiska program tillagt</p> <p>Nycklar till framgång tillagt</p> <p>Ökad biobränsle täcks under åtgärd EK5. Cirkulär och biobaserad industri</p>

	<p>Biologisk återvinning och biogas.</p> <p>Återbruk (återanvändning) av både byggmaterial och prylar</p> <p>Upphandling och inköp</p> <p>Förbättra sortering och återvinning</p> <p>Återställa och förebygga förorenad mark</p> <p>Förebygga nedskräpning</p> <p>I Kretsloppsplanerna för Gävle, Hofors, Ockelbo, Sandviken och Älvkarleby finns några identifierade "Nycklar till framgång" i arbetet. Dessa är:</p> <p>Ökad beteendeinsikt</p> <p>Tydligt ansvar, tydlig organisation och styrning</p> <p>Nytta för målgrupperna</p> <p>Ökad kunskap och förståelse</p> <p>Tidig och hållbar fysisk planering</p> <p>Hållbara inköp</p> <p>Värdeskapande samverkan och gemensamt lärande</p> <p>Flera av dessa nycklar till framgång finns med i <i>Åtgärdsprogram för miljömålen i Gävleborgs län 2023-2030</i>: beteendeinsikt, styrning, samverkan. Den fysiska planeringens roll skulle kunna lyftas fram mer, liksom inköp och kunskap.</p> <p>Vi föreslår följande:</p> <p>Nulägesanalysen behöver kompletteras och konkretiseras när det gäller delen som handlar om cirkularitet.</p> <p>Komplettera området med åtgärder som handlar om:</p> <p><u>Biologisk återvinning och biogas</u></p> <p>Det finns fortfarande ett behov att öka sorteringen och återvinningen av matavfall så att matavfallet tas tillvara som biogas och biogödsel. Biogödsel innehåller mikronäring, kväve, fosfor och kalium som återförs till det lokala lantbruket.</p> <p>Det finns näring i avloppsslam som i dagsläget inte tas tillvara. Detta är en stor fråga med betydande utmaningar, men som bör adresseras.</p>	<p>Efterbehandling av förorenade områden täcks av andra styrdokument</p>
--	---	--

	<p>Produktionen av biogas i länet skulle kunna öka, både storskaligt och småskaligt.</p> <p><u>Återbruk (återanvändning) av både byggmaterial och prylar.</u></p> <p>Idag finns det ingen känd och etablerad fungerande återanvändning av bygg- och rivningsmaterial i länet, med några undantag.</p> <p>Det finns heller inte några möjligheter i större skala till reparation och uppgradering av prylar som skulle kunna återanvändas.</p> <p><u>Upphandling och inköp</u></p> <p>Inom upphandling och inköp finns stora möjligheter att skapa förutsättningar för hållbar resursanvändning och cirkularitet. Det behövs utbildning och kompetensutveckling samt rutiner och samverkan.</p> <p><u>Förbättra sortering och återvinning</u></p> <p>Det finns fortfarande mycket att göra när det gäller att förbättra sorteringen och återvinningen av olika avfall/material/produkter:</p> <p>Matavfall från hushåll</p> <p>Matavfall och livsmedelsavfall från verksamheter, där det finns en stor potential att sortera ut mer för biologisk återvinning.</p> <p>Förpackningar</p> <p>Returpapper</p> <p>Plast som inte är förpackningar (plastskrot/kommunplast)</p> <p>Textil</p> <p><u>Återställa och förebygga förorenad mark</u></p> <p>Det finns behov av att arbeta aktivt med förorenad mark, nedlagda deponier, masshantering med mera. Frågan kan behöva fokus i åtgärdsprogrammet.</p> <p><u>Förebygga nedskräpning</u></p> <p>Att förebygga nedskräpning är viktigt av flera skäl. Det handlar om att minska spridning av mikroplaster, om människors upplevelse av och ansvar för närmiljön, om kostnader med mera.</p> <p><u>Fysisk planering</u></p> <p>Den fysiska planeringen och tillhörande processer är mycket viktiga när det</p>	
--	--	--

	<p>gäller att skapa förutsättningar för hållbara beteenden i samhället.</p> <p>Åtgärden GC1 <i>Insatser för beteendeförändring</i> kan vara relevant även för övriga temaområden samt för området <i>Övergripande styrning och samverkan</i>.</p>	
17. Gästrike Återvinnare	<p>Se förslag på fler åtgärder ovan i avsnitt 6 med synpunkter på Temaområde Giffritt och cirkulärt samhälle.</p> <p>Åtgärd GC1 <i>Insatser för beteendeförändring</i></p> <p>Under "Exempel på åtgärder" på sid 59-60, komplettera med åtgärd att öka kunskap och förmåga när det gäller beteendeförändring, att utveckla metoder och arbetssätt samt att genomföra lärandeprojekt för ökad insikt och erfarenhet när det gäller beteendeförändring. Det vore spännande att skapa ett gemensamt lärande om vad som ger effekt i vilka sammanhang.</p> <p>Under "Exempel på åtgärder" på sid 59-60, komplettera med åtgärd att skapa samverkan mellan avfallsverksamheter och tillsynsmyndigheter i länet när det gäller avfallshantering. Samverkan skulle till exempel kunna leda till att ett metodstöd för tillsynsmyndigheter tas fram kring krav om utsortering av bioavfall och förpackningsavfall riktat till verksamheter.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga GC.1</u></p> <p>De föreslagna åtgärderna täcks i nya och omformulerade exempel av insatser.</p>
17. Gästrike Återvinnare	<p>Åtgärd GC2 <i>Insatser för kartläggning och uppföljning</i></p> <p>Kartläggning och uppföljning är viktigt. De identifierade branscherna livsmedel, bygg, transport, textil, offentlig upphandling och fysisk planering är relevanta. Vi vill dock väcka frågan om hur mycket omsorg som behöver läggas på kartläggning respektive åtgärder. Förmodligen finns betydande insikter redan på flera håll. Det är viktigt att dessa tas tillvara och att dubbelarbete inom kartläggning och analys undviks.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering.</p> <p>Länsstyrelsen tar med synpunkten i fortsatt arbete.</p>
21. Naturskyddsföreningen Ljusdal	<p>Detta område är i ständig utveckling och vi vet att alla nya kemikalier och material som inte är naturliga kommer att ha negativa biverkningar. Här kan saknas kunskaper, men målsättningen måste vara att fasa ut alla kemiska preparat. Det finns exempelvis helt naturliga medel som kan användas för miljövänlig lokalvård, ogräs kan bekämpas utan</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i huvuddokument och bilaga GC.1</u></p> <p>Ny insats tillagd: "Ta fram planer för kemikaliehantering".</p>

	<p>besprutning. Denna kunskap finns redan!</p> <p>De som hanterar vårt avfall kan säkert tipsa om vad som skulle kunna göras bättre, och visa på goda exempel.</p>	<p>Målet är inte att fasa ut alla kemiska preparat. Snarare är målet att fasa ut de ämnen som orsakar negativa effekter.</p>
22. Naturskydds-föreningen Gävleborg	<p>Naturskyddsföreningen Gävleborg anser att resonemang och åtgärdsförslag inom detta temaområde är bra, men instämmer också med Omställning Gävles synpunkter på detsamma d.v.s. att detta temaområde behöver utvecklas och fler åtgärder vidtas. Vad föreningen saknar framför allt är betoningen på ekologisk livsmedelsförsörjning och utfasningen av alla naturfrämmande bekämpningsmedel. Det är anmärkningsvärt att detta överhuvudtaget inte nämns då det oekologiska jordbruket står för spridningen av en mängd bekämpningsmedel i naturen, vilka även vi människor får i oss via oekologiska livsmedel. Länsstyrelsen Gävleborg har ett nära samarbete med LRF kring t.ex. krisberedskap och livsmedelsförsörjning. Det borde därmed inte heller vara omöjligt att tillsammans arbeta för ett jordbruk utan miljö- och hälsofarliga bekämpningsmedel.</p> <p>Föreningen ställer sig i övrigt bakom Omställning Gävles åtgärdsförslag: "Skapa och utveckla centrala plattformar för återbruk, återanvändning och återvinning samt synliggör det så att allmänheten hittar dit och uppmuntras att använda dessa. Jämför med exempelvis Retuna i Eskilstuna." Gästrike återvinnare gör redan mycket positivt liksom Gävle kommun som anordnade en pop-up återbruksgalleri i januari. Sådana initiativ bör bättre tas tillvara och kommuniceras utåt.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i huvuddokument och bilaga GC.1</u></p> <p>Exempel på insatser tillagda i GC.1 <i>"Samverkan för ökad återvinning, återbruk, samt reparation och minskad nedskräpning".</i></p> <p><i>"Arbeta med avfallstrappan och sträva mot avfallsförebyggande"</i></p> <p><i>"Samverkan för ökad återvinning, återbruk, samt reparation och minskad nedskräpning".</i></p> <p>Länsstyrelsen Gävleborg har rådgivning inom ekologisk produktion.</p>
26. Högskolan i Gävle	<p>Förslag på formulering av målbild: Ett samhälle där avfallet minskar och naturresurser används effektivt i giffria, cirkulära flöden. Vi ökar vår förståelse om vad vi vet och inte vet om kemikaliers effekter och beaktar den kunskapen i våra beslut. Detta då det övriga är allmänt hållet och inte specifikt har med målområdet att göra.</p> <p>Giffria, resurssnåla kretslopp (GRK) var en av tre strategier som togs fram i samband med att miljömålen lades fast.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i huvuddokument under nuläge, Tema GC</u></p> <p>Förtydligande kring det cirkulära perspektivet har lagts till i huvuddokumentet.</p>

	I nulägesbilden är det i princip enbart fokus på kemikalier och miljögifter och det cirkulära perspektivet syns inte alls. Det saknas konkreta åtgärder.	Texten under Nuläge för området är till stora delar omformulerat.
26. Högskolan i Gävle	<p><i>Åtgärder Gifffritt och cirkulärt samhälle.</i> Det finns få föreslagna åtgärder inom cirkulär ekonomi, ev. kan ett par sådana åtgärder flyttas från energi-kapitlet.</p> <p><i>GC.1: Insatser för beteendeförändring.</i> Här kan högskolan vara medaktör.</p> <p>Mål riskerar upplevas som oändligt stort och otydligt. Till stor del bedrivs detta arbete genom Kretsloppsplanerna till vilka det kan hänvisas.</p> <p><i>GC.2: Insatser för kartläggning och uppföljning</i> En uppgift som ingår i alla insatsområden och inte bara för ett giftfritt och cirkulärt samhälle? Högskolan kan bidra inom denna åtgärd. Oklart kring urvalet av branscher.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i huvuddokumentet under nuläge och Bilaga GC.1 och GC.2</u></p> <p>Utvecklat resonemang rörande cirkulär ekonomi i huvuddokumentet.</p> <p>Överlappning mellan de två temana EK och GC har tydliggjort i bilagan och huvuddokumentet.</p> <p>HiG tillagd som medaktör i GC.1 och GC.2</p>
28. Ovanåkers kommun	<p>GC1-Mål avseende beteendeförändring är lika svårt som viktigt men gäller inte bara Gifffritt och cirkulärt samhälle utan skär genom alla fyra tema-oråden.</p> <p>Inkludera näringslivet som medaktör då dessa i högsta grad kan påverka sina kunder genom sina produkter och tjänster.</p>	<p><u>Synpunkten föranleder justering i bilaga,</u></p> <p>Näringslivet tillagt i GC.1</p>
31. Internt remissvar Landsbygd och tillväxt	<p>Sidan 48, Åtgärder, Åtgärd GC.1: Insatser för beteendeförändring Här står länsstyrelsen som huvudaktör i åtgärden. Vi tror att både Region och kommuner behöver stå med som huvudaktörer här. De åtgärder som föreslås inom beteendeförändring är otroligt breda och inte bara på Länsstyrelsens bord.</p>	<p>Synpunkten föranleder ingen justering</p> <p>Kommuner och regionen är viktiga aktörer inom detta område och har arbetat länge med detta. Att detta arbete fortsätter att drivas aktivt är viktigt för att nå miljömålen. Att i detta skede ändra huvudaktör kräver förankring som inte tiden medgett.</p>

GLOBALA MÅLEN

för hållbar utveckling

Tillsammans
mot ett **hållbart**
Gävleborg 2030

Länsstyrelsen
Gävleborg